

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

N. J. NIELSEN-KLODSKOV:

KÆREHAVE

OPLEVELSER. II.
MANDDOM

GRUNDSTENEN TIL KÆREHAVE HUSMANDSSKOLE NEDLÆGGES.

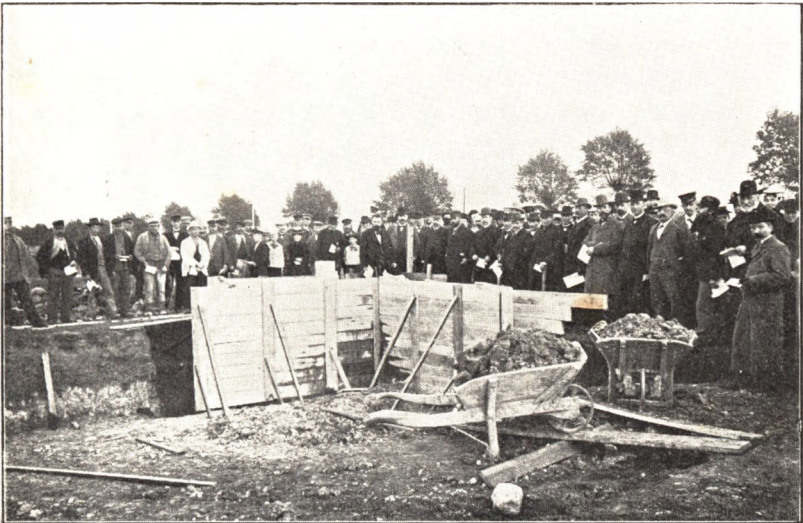
FORLAGETS ADRESSE:
N. J. NIELSEN-KLODSKOV
EGEHUSET · KÆREHAVE · RINGSTED

N. J. NIELSEN-KLODSKOV

KÆREHAVE

OPLEVELSER. II.

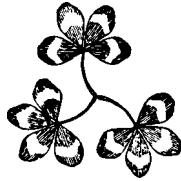
MANDDOM

GRUNDSTENEN TIL KÆREHAVE HUSMANDSSKOLE NEDLÆGGES.

FÖRLAGETS ADRESSE:
N. J. NIELSEN-KLODSKOV
EGEHUSET · KÆREHAVE · RINGSTED

1923

LYKKE

N. J. NIELSEN-KLODSKOV:

KÆREHAVE

OPLEVELSER I.

BARNDOM OG UNGDOM

FJERDE OPLAG

ARBEJDE.

I. Del er af samme Format og trykt paa samme Papir som II. Del.

I. Del er paa 144 Sider og koster 3 Kr. 75 Øre + Porto 50 Øre = 4 Kr. 25 Øre.

II. Del er paa 160 Sider og koster 4 Kr. 75 Øre + Porto 50 Øre = 5 Kr. 25 Øre.

I. og II. Del faas portofrit tilsendt for 9 Kr.

Adresse:

EGEIIHSET · KÆREHAVE · RINGSTED

VISDOM.

MOTTO:

Stærkest er altid det milde.

Professor Nutzhorn, Askov, kunde undertiden skildre Personerne og Egnene, han talte om, saa levende, at jeg glemte, vi sad i Højskolens Foredragssal.

Saadan var det gaaet mig, da Nutzhorn fortalte Sagnet om Hagbard og Signe. Det forekom mig, at vi stod paa den grønne Mark lidt udenfor Sigersted ved Ringsted.

Til højre laa Borgen paa en lille Høj, hvor Signe boede. Hendes Jomfrubur vendte ud imod Hagbards Høj, som laa et Stykke derfra.

Vi saa, hvorledes Hagbards Kappe blev hejset op i Galgen, for at han, som han sagde, kunde se, hvorledes det tog sig ud, naar han selv blev hængt.

Straks slog Luerne ud af Signes Jomfrubur. Da Hagbard saa det, bad han om at hejse Kappen ned og klynge ham op i Galgen. Nu vidste han, at Signe var ham tro og vilde følge ham i Døden.

Signes Borg var ikke mere; men de to Kærlighedshøje vilde jeg se en Gang.

Nutzhorn førte os videre, vi kom til den gamle Stad Ringsted med St. Bendts Kirke og Tingstenene paa det store Torv. Til Knud Lavards Kapel ved Haraldsted Skov. Til Fjenneslev Kirke med Tvilling-Taarnene. Til Bjernede Rundkirke, den eneste af den Slags paa Sjælland. Til det skønne Sorø med de mange gamle og nye Minder.

Jeg havde været meget optaget af at følge Nutzhorn paa den Vandring gennem Midtsjælland i Danmarks Stortid, og jeg havde fattet den Beslutning, at jeg ved første Lejlighed vilde se, hvorledes Egnen nu saa ud, og lære de Mennesker lidt at kende, som boede der.

Paa Askov var jeg Elev sammen med nuværende Proprietær, Møller og Bager Vilh. Hansen, Englerup. Den Gang var han kun sin Faders Søn, og Faderen var Gaardejer i Sigersted.

Da jeg kom til Frederiksborg Højskole som Lærer, skrev jeg til Vilh. Hansen og bad ham om at skaffe mig en Foredragsrække i Byerne mellem Ringsted og Sorø.

Jeg vilde tale om Professor Paul la Cours »Kratostat« og Vind-Elektricitetsværker. Det Emne kendte jeg nøje fra de 4 Aar, jeg havde været paa Askov. Emnet var nyt og aktuelt.

Landinspektør Stage, Sorø, var Formand for Foreningerne, og jeg fik straks en 6—7 Forsamlingshuse paa Egnen mellem Ringsted og Sorø.

En Foredragsholder har ikke travlt. Jeg fik samtidig med, at jeg holdt Foredrag, set og besøgt alle de gamle, historiske Steder. Det var en herlig Tur, som jeg tror kom til at betyde meget mere for mig end de 10 Kr., jeg fik for hvert Møde. Ja, maaske blev Spiren til Kærehave lagt den Gang.

Det forholder sig saaledes:

Den Aften, jeg talte i »Friheden« i Bringstrup, boede jeg om Natten hos Gaardejer, Folketingsmand Ole Hansen.

Ole Hansen havde været en meget interesseret Tilhører under Foredraget. Jeg husker endnu, at han afbrød mig med en munter Bemærkning.

Jeg sagde: »Varmen udvider alle Legemer!«

»Nej,« sagde Ole Hansen tørt, »gamle Støvler trækker sig sammen i Varme!«

Jeg mærkede paa den Tilslutning, Bemærkningen fik, at han var en Mand, der betød noget i den Forsamling.

Dagen efter viste Ole Hansen mig sin Gaard. Det var herligt Septembevejr. Vi stod paa Vejen udenfor Haven og saa ud over det smukke Landskab med de mange Gaarde og Huse helt over til Fjenneslev Kirke med de to Taarne.

Allerede paa det Tidspunkt gik jeg svanger med Tanken om at anlægge »et Lærested«, hvor de vordende og værende Husmænd kunde faa en efter deres Forhold afpasset praktisk og theoretisk Uddannelse.

Den Tanke var jeg saa varm for, at da Ole Hansen havde en forunderlig Evne til at »tage fra«, havde jeg i min Iver nær glemt,

at Husmandsskolen endnu paa det Tidspunkt var min ufuld-
baarne Hemmelighed.

Ole Hansen sagde ikke meget andet til min lange, begejstrede Tale end hist og her paa passende Steder et meget eftertænksomt ja eller nej. Det blev sagt med et saadant midtsjællandsk Tonefald, som jeg nu kender saa godt, men som jeg den Gang syntes der laa en langt større Forstaaelse i end i et almindeligt kort ja eller nej.

Jeg havde det Indtryk — jeg véd ikke, om det passer — at min Tale tændte en lille Gnist i Ole Hansens Bryst ved den Lejlighed, og da jeg siden lod Foredraget om Oprettelse af Husmandsskoler trykke, mindedes jeg Besøget hos Ole Hansen og sendte det lille, grønne Hefte til ham.

Maaske blev det den samlede Fremstilling og Begrundelse af Husmandsskolens Betydning, jeg havde givet deri, som gjorde, at han senere, da han blev Minister, fattede den Beslutning at nedsætte Husmandsskolekommissionen.

Ole Hansen takkede mig i alt Fald for det lille Hefte med Foredraget, da han første Gang kaldte mig til sig i Ministeriet og meddelte mig, at han agtede at nedsætte en Husmandsskolekommission.

Naar den første Landbrugsminister i det første Venstrerministerium som sin første Opgave nedsatte en Husmandsskolekommission — »der skulde overveje og fremkomme med Forslag, om det ikke var betimeligt, at der fra Statens Side blev gjort mere end hidtil for at skaffe den vordende og værende Husmandsstand en bedre praktisk og theoretisk Uddannelse« — saa var det klart nok, at Ministeren ikke ønskede Kommissionen nedsat, for at den skulde begrave Spørgsmaalet om Oprettelse af Husmandsskoler, men for at hjælpe Skolen over de haarde Fødselsveer, den havde haft, uden at blive forløst.

Spørgsmaalet om Oprettelse af Husmandsskoler blev født til offentlig Drøftelse, da Rigsdagen havde vedtaget Loven af 24. Marts 1899 om Jord til Landarbejdere (Statshusmænd).

Spørgsmaalet havde huseret hele Landet over i Dagblade og Fagblade. I Forsamlingshuse og Mand og Mand imellem siden den Tid.

Deraf ser man, at det var et stort og stærkt Spørgsmaal, ellers var det dukket under paa langt kortere Tid.

Just paa det Tidspunkt, da vi fik det politiske Systemskifte, i 1901, var der begyndt at blive en Smule stille om det; derfor kom det som en Overraskelse for mange, da Landbrugsminister Ole Hansen i sin første Ministertale — det var vist i Aalborg et Par Maaneder efter sin Udnævnelse — sagde, at han vilde ned-sætte en Husmandsskolekommission.

Det var ligesom en lille Straale af Oplysningens Sol, der brød igennem og skinnede ud over Husmændenes Lod helt ind i Stald og Stuer til Mænd og Kvinder, unge og ældre, for at varsle en ny Tid, et Foraar for Humandsstanden i Danmark.

Landbrugsministeren havde givet mig det Hverv at finde nogle Mænd, som egnede sig til at være Medlem af Husmandsskolekommissionen.

Jeg spurgte først Højskoleforstander Holger Begtrup, om jeg maatte foreslaa ham til at være Formand for Kommissionen.

Dertil svarede Begtrup, at det vilde ikke se godt ud, da jeg havde været Lærer paa hans Skole i 4 Aar.

Begtrup anbefalede mig at foreslaa Højskoleforstander I. P. Kristensen-Randers, Ollerup. Han var en meget anset Højskoleforstander. Han var Amsraadsmedlem, Chr. Bergs Svigersøn m. m.

Ja, det var en god Idé!

Kristensen-Randers kendte jeg saa meget, at jeg var glad ved det Forslag, og Landbrugsministeren syntes ogsaa godt om det.

Da Ministeren havde sendt Opfordringen til Kristensen-Randers, rejste jeg straks til Ollerup, thi jeg frygtede for, at K.-R. maaske havde Betænkeligheder. Det kunde godt blive en Uriaspost.

I den Retning mærkede jeg dog ingen Frygt. Det var Tiden, det kneb med; men da vi mente, det værste kunde være endt før Vinterskolen begyndte, og at der af Kommissionens Medlemmer kunde vælges et Forretningsudvalg, hvoraf Formanden ikke behøvede at være Medlem, saa overvandt han ogsaa de Betænkeligheder og sagde ja til Opfordringen.

Det maa dog ikke forties, at Fru Nanna Kristensen-Randers efter mit Skøn stod bagved og skubbede rigtig godt paa.

Departementschef i Landbrugsministeriet, cand. juris H. Waage blev Kommissionens Sekretær. Dengang var han kun Assistent i Landbrugsministeriet. Waage havde Stemmeret og var altsaa ogsaa Medlem af Kommissionen paa samme Maade som alle de andre Kommissionsmedlemmer. Derved fik han mer end almindelig Indflydelse, og da han baade havde Interesse og Forstaaelse af Sagen, var det Hverv i gode Hænder.

Der var tre Husmænd i Kommissionen.

De havde en fortrinlig Ordfører i Niels Mortensen, Kirkeskensved.

Niels Mortensen havde været Medlem af den store Landbo-kommission. Han var Formand i Kommissionen for Oprettelse af Statshusmandsbrug i Gl. Roskilde Amt. Han havde deltaget i mange andre offentlige Hverv. Han var øvet og skolet i det offentlige Liv. Mortensen havde en klar Forstand, var hurtig og slagfærdig i en Forhandling.

Jeg havde kendt ham gennem mange Aar som Fører for Husmandsrejserne og vidste, at han i fortrinlig Grad vilde egne sig til at være Ordfører for Husmændenes Synspunkter. Mortensen betragtede sig da ogsaa som selvskreven til at være det. Han skulde kun have to gode Standsfæller til at støtte sig, og det fik han.

Husmændene blev derved den Kærne i Kommissionen, hvorum de andre samlede sig.

Husmand Jens Peter Jensen, Sortsø pr. Stubbekøbing, havde jeg kendt fra min Barndom. Han var en meget anset Mand paa sin Egn og dygtig særlig paa Havebrugets Omraade. Han var ikke Taler, men han skrev gode Sange og blev meget benyttet som Lejlighedsdigter.

Til Skolens Indvielse skrev han den smukke Sang: »Der hører lidt mer til at dyrke sin Jord.«

Da jeg opfordrede ham til at være Medlem af Kommissionen, sagde han, at det vilde glæde ham meget at bidrage til at skaffe de vordende og værende Husmænd en bedre Oplysning og Uddannelse.

Den Glæde fik han.

I Kommissionen sagde han ikke meget; men det, han sagde, blev hørt og taget til Følge. Det var baade tænkt og levet.

Fra Jylland skulde der ogsaa en Husmand med i Kommissionen. Jeg kendte ingen derfra, saadan som jeg kendte Niels Mortensen og Jens P. Jensen. Men jeg havde faaet mange gode Breve fra jydske Husmænd, da jeg havde udsendt Opfordringen til at yde et Bidrag paa 5 Kr. til Skolen. De Breve tog jeg nu frem, og af den store Bunke søgte jeg tre ud, som var skrevet af Mænd, der havde stor Forstaaelse af Husmandsskolens Betydning for Husmandsstanden.

Da jeg ikke kendte nogle af Brevskriverne personlig, og jeg vidste, hvor overordentlig vigtigt det var at faa en Mand, som passede ind i Arbejdet og i Særdeleshed sammen med de to andre Husmænd, stak jeg Brevene i Lommen og løste Billet til Jylland for selv at se og tale med dem.

Den, der boede nærmest, rejste jeg til.

Det var H. Kristensen-Balle ved Kolding.

Jeg kom der ind under Aften.

Balle traf jeg ude i Stalden, han var ved at fodre Svin. Da han hørte, hvem jeg var, og vel sagtens troede, at jeg kun vilde se hans Bedrift, viste han mig straks rundt.

Vi saa Stalden, Haven og Marken.

Alt var mønsterværdigt holdt og i komplet Stand.

Jeg saa, at der i alt Fald ikke, hvad den praktiske Dygtighed angik, kunde indvendes noget imod, at Balle blev Medlem af Kommissionen.

Da vi havde set Bedriften, ledte jeg Samtalen ret indgaaende hen paa Husmandsskolen uden dog at sige noget om mit Ærinde.

Det var før Landbrugsministeren havde udtalt, at han vilde nedsætte en Husmandsskolekommission, saa Balle vidste intet derom.

Balles Syn paa Sagen var netop som jeg ønskede det, og dertil kom, at han var meget forsigtig og hensynsfuld i sine Udtalelser.

Jeg blev glad, da jeg mærkede, at jeg var kommen til den rette og ikke behøvede at rejse længere; men endnu sagde jeg intet om mit Ærinde.

Min Plan var, at jeg vilde opholde mig i Kolding om Natten og sove paa det til næste Morgen.

Balle bad mig med ind i Stuen.

Jeg hilste paa hans Kone og to Døtre. De havde begge to Studentereksamen. Den ene læste videre og vilde være Læge.

Balle havde ogsaa to Sønner. Den ene var Gartner, den anden Maskinist. Han vilde være Ingeniør.

Det var ikke helt almindeligt, at Børnene fra et Husmandshjem paa den Maade arbejdede sig frem. Jeg saa deri det bedste Bevis for, at Balles Tale om Oplysning og Dygtiggørelse ikke var Theori alene.

Nu behøvede jeg ikke mere, og da Balle i den dejlige Septemberaften fulgte mig et lille Stykke paa Vej ind mod Byen, sagde jeg, hvorfor jeg havde besøgt ham.

Balle blev meget glad, ja, næsten rørt over, at det skulde falde i hans Lod at hjælpe unge og ældre fra de smaa Hjem til en bedre Oplysning.

Balle takkede mig og sagde, at det havde altid været hans Ønske, og at der ikke var noget, han hellere vilde være med til, bare han kunde faa Lykke til at gøre det saa godt, som han gerne vilde.

Glad og taknemmelig rejste jeg hjem.

Jeg var overbevist om, at de tre Husmænd kunde jeg stole paa, og de skuffede mig heller ikke.

Deres Udtalelser og Arbejde i Kommissionen fik afgørende Betydning. De havde Skoen paa og vidste, hvor den trykkede.

Foruden Hensynet til Stand og Stilling var der ogsaa Hensynet til Landsdelene.

Fynboerne skulde have Formanden i Kommissionen, men de kunde nok tilkomme et Medlem mere, og saa skulde det være en Gaardmand.

En af mine Medlærere paa Frederiksborg Højskole havde anbefalet mig Anders Hansen, Rølfstedgaard, som en anset Gaardmand og meget interesseret Friskolemand. Det var han nok ogsaa; men hans Forstaaelse af Oplysningens Betydning rakte ikke ud over Børneskolen.

»Det praktiske Livs Skole er den bedste,« sagde Anders Hansen, og han gik nødig med til at oprette Skoler for voksne.

Rigsdagen skulde ogsaa have sine Repræsentanter.

De blev:

Folketingsmand, Grev Ludvig Reventlow.

Folketingsmand, Redaktør Vilh. Lassen.

Folketingsmand, Gaardejer Niels Pedersen Nyskov.

Folketingsmand, Overretssagfører C. Th. Zahle.

Grev Ludvig Reventlow kendte jeg særlig godt.

Han var Formand for Maribo Amts Afdeling af Østifternes Forening til Frugtavlens Fremme, som jeg havde været Vandrelærer for i 10 Aar; han var ogsaa Formand i Maribo Amts økonomiske Selskab, og paa hans Opfordring havde jeg holdt Foredrag der om Husmandsskolens Arbejde.

Ved de Møder havde Greven vist stor Forstaaelse af den Betydning, Skolen kunde faa ikke blot for Husmandsstanden, men for hele Landet.

Greven følte vistnok, at Navnet Reventlow forpligtede til nu at hjælpe Husmændene, ligesom hans store Forfædre i sin Tid havde hjulpet Gaardmændene.

Greven sikrede jeg mig ogsaa som Medlem af Kommissionen ved personlig Henvendelse, og han sagde straks ja.

Folketingsmand Pedersen-Nyskov var Formand i Kommissionen for Oprettelse af Statshusmandsbrug i Randers Amt, og han havde været mere end almindelig virksom for Udstykning.

Folketingsmand Villh. Lassen havde skrevet om Offentligt Fæste, og

Folketingsmand Zahle havde skrevet: »Den danske Husmand«.

Samtidig med, at jeg havde arbejdet paa at skaffe Medlemmer til Kommissionen, havde jeg udarbejdet Forslag til Ministeren om Skolens Undervisning og Drift.

Nu, da Ministeriet tog Sagen i sin Haand, mente jeg, at man ikke skulde nøjes med det billigst mulige. Nej, nu skulde man se at faa det bedst mulige.

Mit Forslag gik ud paa:

At Mænd og Kvinder, ældre og yngre, skulde have lige Adgang til Skolens Undervisning baade Vinter og Sommer.

I Vinterhalvaaret Novbr.—April skulde der være en Landbrugsafdeling for Karle over 18 Aar med Plads til 80 Elever.

En Husholdningsafdeling for unge Piger over 18 Aar med Plads til 20 Elever.

I samme Tidsrum skulde der afholdes 11 Dages Kursus fra 1. og 3. Tirsdag i hver Maaned med Plads til 40 Deltagere paa hvert Kursus.

Kursusdeltagerne skulde i Reglen være bosiddende Mænd og Kvinder over 25 Aar.

Opad var ingen Aldersgrænse.

De 11 Dages Kursus skulde ikke begynde før 3. Tirsdag i Novbr., idet jeg mente, at Skolen først skulde godt i Gang med Eleverne, før vi begyndte med Kursusdeltagerne.

Der kunde altsaa kun blive et Kursus i Novbr.

I Decbr. og Januar kunde der paa Grund af Juleferien heller ikke blive uden et Kursus i hver af Maanederne. Næmlig fra 1. Tirsdag i Decbr. og fra 3. Tirsdag i Januar.

I Februar, Marts og April kunde der blive Kursus baade fra 1. og 3. Tirsdag i hver af Maanederne.

Der kunde altsaa ialt afholdes 9 Kursus à 40 Deltagere. Deraf var det ventet, at de 30 Deltagere paa hvert Kursus i Vinterhalvaaret vilde blive Mænd og de 10 Kvinder.

Efter dette Forslag vilde der, naar Skolen var fuldt optaget, i Vinterhalvaaret være:

80 Karle paa Landbrugsafdelingen.

20 Piger paa Husholdningsafdelingen.

30 Mænd paa 11 Dages Kursus.

10 Kvinder paa 11 Dages Kursus.

Ialt 140 Elever og Kursusdeltagere daglig.

I hele Vinterhalvaaret:

270 Mænd paa 11 Dages Kursus.

90 Kvinder paa 11 Dages Kursus.

80 Karle paa Landbrugsafdelingen.

20 Piger paa Husholdningsafdelingen.

Ialt 460 Kursusdeltagere og Elever i hele Vinterhalvaaret.

I Sommerhalvaaret Maj—Septbr. skulde der være Husholdningsafdeling for unge Piger over 18 Aar i 5 Mdr. med Plads til 80 Elever.

I samme Tidsrum skulde der afholdes 11 Dages Kursus fra 1. og 3. Tirsdag i hver Maaned med Plads til 40 Deltagere paa hvert Kursus.

De 11 Dages Kursus skulde ikke begynde før 3. Tirsdag i Maj.

Der skulde altsaa kun være et Kursus i Maj, men i hver af alle de andre 4 Maaneder kunde det gaa Slag i Slag med Kursus baade 1. og 3. Tirsdag i hver Maaned.

Altsaa ogsaa 9 Kursus i Sommerhalvaaret.

Det var ventet, at af de 40 Deltagere vilde der være 30 Kvinder og 10 Mænd paa hvert Kursus.

I de 6 Sommermaaneder Maj—Oktbr. skulde der ogsaa være et praktisk og theoretisk Fortsættelseskursus for 20 unge Karle, som havde været Elever paa Landbrugsafdelingen om Vinteren.

Der kunde altsaa modtages det samme Antal Elever og Kursusdeltagere paa Skolen i Sommerhalvaaret som i Vinterhalvaaret.

For hele Aaret vilde det blive:

80 Karle paa 6 Mdr. Landbrugsafd. i Vinterhalvaaret.

20 Karle paa 6 Mdr. Kursus i Sommerhalvaaret.

80 Piger paa 5 Mdr. Husholdningsafd. i Sommerhalvaaret.

20 Piger paa 6 Mdr. Husholdningsafd. i Vinterhalvaaret.

360 Mænd paa 11 Dages Kursus.

360 Kvinder paa 11 Dages Kursus.

Ialt 920 Mænd og Kvinder paa Kursus i hele Aaret.

Set fra Skolens Standpunkt var det et betydeligt Antal Elever og Kursusdeltagere.

Det vilde blive et stort Arbejde at modtage og undervise saa mange paa den Maade, som Undervisningen var tænkt. Særlig vilde de 11 Dages Kursus kræve megen Lærerkraft.

Det var jeg forberedt paa.

I Forhold til den vordende og værende Husmandsstand forekom det mig at være næsten som en Draabe i Havet.

Der var ca. 120,000 Husmandshjem her i Landet, og alene efter Loven af 24. Marts 1899 kunde der aarlig oprettes 500 nye Husmandshjem. Desuden blev der ad privat Vej udstykket en Del.

Det laa i Luften, at den Vej vilde Vinden blæse, saa der kunde godt være Grund til at gøre Skolen større; men til en Begyndelse gik det nok ikke an.

Mindre mente jeg i alt Fald ikke, den kunde være.

Den faglige Del af Undervisningen skulde anlægges med særligt Henblik paa Husmandsbruget, Havebruget, Husholdning og Landbrugets Bierhverv og omfatte alt indendørs og udendørs Arbejde.

For at følge Undervisningen skulde der ikke forlanges andre

Forkundskaber end dem, Folkeskolen gav; derfor skulde der ogsaa gives Undervisning i de almindelige Højskolefag.

Det var selvfølgelig en Forudsætning,

at Eleverne havde Kendskab til almindelige Landboforhold og at de havde Lyst til at lære i den Retning, Skolens Undervisning gik.

Undervisningen skulde gives af 8 Lærere og 4 Lærerinder, som alle skulde være fast knyttede til Skolen. Nemlig:

2 Lærere til Højskolefagene.

2 — - Landbrugsfagene.

2 — - Høvebrugsfagene.

2 — - Husflid og Bierhverv.

2 Lærerinder til Husholdningsfagene.

2 — - Syning og Haandarbejde.

Desuden kunde der antages nogle Timelærere, som var Specialister i et eller andet Fag.

Undervisningen skulde selvfølgelig ikke være fælles for Elever og Kursusdeltagere. Kun til enkelte Aftenforedrag, Oplæsning, Forhandling o. l. skulde alle samles, saa vilde der blive en stor og udmærket Tilhørerkreds.

Lærerinder og Lærere skulde undervise i de samme Fag paa begge Afdelinger. Derved vilde hver enkelt faa færre Fag.

Den Paavirkning, Lærerne vilde faa af baade ældre og unge, vilde selvfølgelig gavne hele Undervisningen.

En Del af Undervisningsmaterialet kunde ogsaa være fælles for begge Afdelinger; derved kunde det blive bedre, og der kunde blive rigeligere af det.

Der skulde opføres to lige store Skolebygninger i passende Afstand fra hinanden.

Den ene (Elevbygningen) beregnet for vordende Husmænd og Husmandskoner. Altsaa unge Karle paa Landbrugsafdelingen om Vinteren og unge Piger paa Husholdningsafdelingen om Sommeren.

I Landhusholdningsskolen (Elevbygningen) skulde der ogsaa være Forstanderbolig og Økonomilejlighed med Spisestuer o. l. for begge Afdelinger. Værelser til de kvindelige Hjælpere og nogle Værelser til ugifte Lærerinder og Lærere, som skulde føre det daglige Tilsyn med Eleverne. Et passende Antal Lokaler til Undervisningsbrug skulde der ogsaa være.

Den anden, Husmands- og Husmoderskolen (Kursusbygningen) var Aaret rundt beregnet til Brug for de ældre, bosiddende Husmænd og Husmandskoner paa 11 Dages Kursus.

Det lille Hold paa 20 Husholdnings elever, som Skolen skulde have for at skaffe Arbejde til Lærerinderne i Vinterhalvaaret, skulde ogsaa have Værelser i Kursusbygningen. Disse Værelser skulde i Sommerhalvaaret benyttes af 20 unge Karle, som havde været Elever paa Landbrugsafdelingen i Vinterhalvaaret, og som vilde fortsætte deres theoretiske og praktiske Uddannelse med 3 Timers daglig Undervisning om Sommeren. Den øvrige Tid skulde de under Vejledning af Skolens Lærere og Arbejdsledere deltage i alt forefaldende Arbejde 6 Timer daglig og derved passe hele Skolens Bedrift.

I Kursusbygningen skulde der ogsaa være: En fælles Foredragssag, to Skolekøkkener, Vaskeri, Skolestuer og nogle Værelser til ugifte Lærerinder og Lærere, som skulde føre det daglige Tilsyn.

Denne Ordning, som maaske ser lidt indviklet ud, men i Virkeligheden er meget simpel og praktisk, skulde gøre det muligt at modtage baade Kvinder og Mænd hele Aaret og skaffe Arbejde til Lærerinderne om Vinteren og til Lærerne om Sommeren.

Det var af stor Betydning, at Skolens Lærerstab var fast Aaret rundt.

Lærerinderne vilde faa det strængest om Sommeren med det store Pigehold og de mange kvindelige Kursusdeltagere; men saa kunde de til Gengæld faa lidt Tid til at hvile og læse om Vinteren, da der ikke blev antaget saa mange kvindelige Elever eller kvindelige Kursusdeltagere.

Faglærerne vilde faa det strængest om Vinteren med det store Karlehold og de mange Mænd paa 11 Dages Kursus; men saa kunde de faa Tid til at puste ud og strække sig lidt om Sommeren og til at virke som praktiske Ledere af Skolens Bedrift.

Lærerne i Højskolefagene kunde faa noget nær samme Timestal baade Vinter og Sommer.

Elevbetalingen for Kost, Bolig, Undervisning m. m. skulde være som paa Landbrugsskolerne.

De Elever, som ikke kunde faa Hjælp af deres Forældre til Opholdet, og som ikke havde andet end det, de havde tjent, skulde have fuld Friplads.

Adgangen til Skolen skulde være lige for alle, saaledes at de, der kunde nøjes med mindre Hjælp, og de, som slet ingen Understøttelse behøvede, ogsaa kunde optages paa Skolen, naar de kun havde Lyst til at lære i den Retning, Skolens Undervisning gik.

Til 11 Dages Kursus skulde Husmænd, Husmandskoner og dermed ligestillede, som var uformuende, have fuld Friplads, Kost, Bolig, Undervisning og 5 Kr. til Bøger samt fri Rejse til og fra Skolen.

For at faa Understøttelse skulde det ikke være nødvendigt at være i nogen Slags Foreninger. Ej heller skulde de have faaet Præmier for deres Bedrift, Rejseunderstøttelser eller Udmærkelser af nogen Art.

Der skulde kort sagt ikke forlanges noget som helst uden det, at de havde Lyst til at lære et eller andet vedrørende Husmandsbruget, Husholdningen, Havebruget eller Landbrugets Bierhverv.

I Reglen skulde Deltagerne være gifte eller i alt Fald i en aogenglunde selvstændig Stilling som Bestyrere, Husbestyrerinder eller Medhjælpere i deres Hjem.

Baade Mænd og Kvinder skulde have lige Adgang til at faa Kursus, og naar Midlerne tillod det, skulde hver af dem kunne faa Understøttelse til at komme paa Skolen mindst 2 Gange, saaledes at Deltagerne kunde faa Lejlighed til at besøge Skolen paa forskellige Aarstider.

Det var af stor Betydning, da en væsentlig Del af deres Undervisning skulde være praktisk Forevisning.

Kursusdeltagere, som selv ønskede at betale for deres Opbold, skulde i Reglen for et 11 Dages Kursus betale Halvdelen af det, en Elev i Gennemsnit betalte for en Maaned.

Paa alle Elevernes Værelser skulde der være Varme og Lys, et Bord, Sengested med Madras og Skraapude, en Taburet og et lille Skab til hver Person.

Værelserne skulde være til 1—2—3 eller 4 Senge.

Til Elever, der ikke kunde skaffe Sengetøj, skulde der være Senge i Lighed med Militærsenge med Tæpper, Lagener, Haandklæder o. l. til Leje for et meget lille Beløb.

Kursusdeltagernes Senge skulde være udstyrede med alt Tilbehør: Dyner, Tæpper, Lagener, og paa Værelserne skulde der være Haandklæder, Spejle, Sæbe til Haandvask o. l., saaledes at Kursusdeltagerne ikke behøvede at medbringe noget som helst ud

over deres Gangklæder. Et Par bløde Sko til at sidde inde med og et Par Træsko til at gaa ude med skulde de dog helst have.

Der skulde anlægges en Badeanstalt, saaledes at Elever og Kursusdeltagere, om de ønskede det, kunde faa varme og kolde Brusebade daglig og en Gang om Ugen Dampbad.

Skolen skulde anlægges paa et centralt Sted, saaledes at der var let Adgang til den fra alle Egne i Landet.

Jordarealet skulde være saa stort, at der kunde anlægges Husmandsbrug af typisk Størrelse fra 4 Tdr. Land og opefter, hvert med sit Sædskifte og sin Driftsmaade, beregnet paa at en Familie kunde leve af den uden at gaa paa Arbejde hos fremmede, og uden at behøve fremmed Hjælp.

Derfor skulde der ved Skolen anlægges alle de af Landbrugs Bierhverv, som kunde knyttes til Husmandsbruget og det mindre Landbrug.

Selv om 4 Tdr. Land i Almindelighed er for lidt til selvstændigt Landbrug, saa findes der dog mange Brug af den Størrelse Landet over.

Oprindeligt havde det vel været Mening, at Brugeren skulde have et Bierhverv — ja, maaske endda sit Hovederhverv — som Daglejer, og saa et Bierhverv ved at passe sin Jordlod. Men adskillige Husmænd havde ved Flid og Nøjsomhed arbejdet sig frem til en uafhængig Stilling ved at anlægge et eller flere Bierhverv paa Ejendommen, f. Eks. Havebrug, hvor Beliggenheden og Jordbunden egnede sig derfor, og hvor vedkommende havde lidt Kendskab dertil.

Pilekultur i Tilknytning til Kurvefletning og andet Husflidsarbejde havde jeg ogsaa set ved adskillige Steder.

Fjerkræ, Biavl, Havefrøavl o. l. kunde ogsaa give gode Biindtægter ved saa smaa Landbrug.

Skolen skulde ogsaa arbejde for at fremskaffe passende Redskaber og Maskiner til Husmandsbruget.

Det var ikke Mening, at Bierhvervene skulde anlægges ens ved alle smaa Brug. Nej, Brugerne skulde vælge efter Anlæg, Lyst og naturlige Betingelser.

Et godt økonomisk Havebrug med Frugt-, Køkken- og Blomsterhave maatte dog anses for absolut nødvendigt ved alle Hjem;

derfor skulde der lægges særlig Vægt paa at faa Mønsteranlæg ved Skolen af den Slags, samt Hække og Læbælter baade om Hjemmene og i Markskellene.

I stort og smaat, inde og ude skulde der tænkes paa, at alt kunde tjene som Forbilleder, naar nye Hjem skulde anlægges, og give Brugere af nuværende Hjem gode Idéer, naar de besøgte Skolen paa korte Kursus.

Ved større Brug paa 6—10—15 Tdr. Land skulde Handelsplanter, Markfrøavl, Gødningsforsøg o. l. prøves.

Paa Husdyrbrugets Omraade var der ogsaa mange Opgaver at løse. Der skulde vises, hvorledes Husmændene paa bedste og billigste Maade kunde gøre sig uafhængig med Hensyn til Trækraften.

Oprindeligt var det Gaardmændenes Heste og Redskaber, som Husmændene lejede til at gøre Markarbejdet paa deres Lod.

Til Gengæld udførte Husmændene saa Arbejde hos Gaardmændene i Høsten eller andre Tider, naar der var travlt og trængtes til en Haandsrækning.

Det havde den Ulempe, at Husmændenes Jord i Almindelighed først blev behandlet, naar Gaardmændene om Foraaret var færdige med Saaningen, og at Husmandens Lod blev tilsaaet alt sammen paa een Gang.

Det var maaske baade for tidligt og for silde.

Husmændene skulde ogsaa paa den Maade være borte fra deres eget Arbejde i Høsten og paa den Tid, da det var mest nødvendigt at passe deres eget, og altid var de afhængige af Gaardmændene, naar de skulde have Køretøj til Brug paa andre Tider.

For at afhjælpe dette Afhængighedsforhold, som begge Parter ofte var lige utilfredse med, havde to og to Husmænd, som ikke boede alt for langt fra hinanden, anskaffet hver en Hest, og saa var de fælles om de store Markredskaber, f. Eks. Ploven og Kultivatoren, som en Hest ikke kunde trække.

De mindre Redskaber og Køretøjer var afpasset til en Hest.

Det gjorde Forholdet mindre afhængigt, men helt fri af hinanden var de ikke, og det samlede Areal var ofte for lille til at holde to almindelige Heste paa, saa det var ogsaa en dyr Trækraft.

Nogle Husmænd med et lidt større Jordareal havde begyndt at holde to »Russere« i Stedet for en dansk Hest og saa klare det hele med dem. Derved var de uafhængige af Makkerskabet; men saa var de afhængige paa anden Maade, idet de maatte skaffe sig Fortjeneste med Hestene ved Kørsel og lignende. Thi to russiske Heste kunde ikke tjene Føden ved Arbejdet alene paa en lille Lod. Desuden var et saadant Par dyrere i Indkøb end en dansk Hest, og deres Temperament var i Almindelighed ikke det rolige, sejge Husmandstemperament, snarere noget opfarende og hidsigt. Den russiske Hest troede jeg ikke paa som Husmandshest.

Fra Byerne og i Haverne, hvor jeg havde været, kendte jeg den islandske Hest.

Den blev brugt til Varekørsel, Havearbejde, Ridehest for Børn o. l. Jeg havde ofte beundret dens Styrke, Flid og Nøjsomhed. I den islandske Hest saa jeg Idealet af en Husmandshest.

To islandske Heste var billigere i Indkøb end en dansk Hest. De var ogsaa billigere at fodre, og man var bedre kørende baade paa Vejen og i Marken med to Islændere end med en dansk Hest.

Der manglede kun passende Redskaber, saa kunde mange Husmænd blive helt uafhængige og selvhjulpne paa en overkommelig Maade med Hensyn til Trækkraften ved at indføre den islandske Hest som Husmandshest.

Den kunde sikkert ogsaa blive sværere, større og kraftigere uden at miste sine gode Egenskaber ved at holde islandske Hopper til norske Hingste.

Dette skulde forsøges paa Husmandsskolen.

Paa Kvægbrugets Omraade var det ogsaa sandsynligt, at den Ko, der havde de bedste Egenskaber som Husmandsko, ikke var den, som passede bedst til større Bedrifter.

Jerseykvæget var indført til enkelte — ganske vist i Reglen — større Gaarde; men den havde hjemme paa en Husmandsø, og den syntes ogsaa at være i Besiddelse af de Egenskaber, som man maatte stille til en Husmandsko.

Den er finere, mere sart end den røde danske eller brogede jydsk Ko. Men det gør ikke noget, thi Husmandskoen bliver hentet hjem, naar det er koldt om Aftenen, naar Jorden er vaad at ligge paa, eller naar Vejret er for hedt.

Husmandens Køer bliver næsten betragtet som hørende til Familien, og Flokken er ikke større, end at alle de Hensyn kan

tages, uden at det bliver besværligt. Tværtimod. Husmandsfamilien, Manden, Konen og Børnene er i Reglen allesammen mest glade for Dyr, der skal kæles lidt for, naar de paaskønner og betaler det.

Den fine, lille Jerseyko med den fede Mælk egner sig rigtig til at blive Kæledægge hos Husmanden, og det bliver den ogsaa nok en Gang.

Svineholdet, især Grisesøer og Opdræt af Pattegrise, egner sig godt for Husmandshjæmmene.

Fjerkræ, især Høns, skulde have en stor og god Plads ved Husmandsskolen og paa Timeplanen. Biavl, Kanin- og Gedeavl skulde ogsaa tages frem o. s. v.

I min Indberetning til Ministeriet søgte jeg ogsaa at drage en Sammenligning mellem de smaa Hjem paa Landet og i Byerne.

I Hjem paa Landet, der er saadan tilpasset efter Familiens Kræfter, at alle lige fra den yngste til den ældste er med i Arbejdet, kan der leves

»Et jævnt og muatert, virksomt Liv«.

I Byerne leger Børnene med udstoppede »Mis'er« og »Vovsih'er«. Det bliver snart kedeligt. Saa mishandles de, og Blaarene pilles ud af Maven.

Paa Landet er Børnenes Legekammerater af samme Slags spillevende. Maven er ikke fyldt med Blaar; men det træffer, at Katten føder Killinger og Hunden Hvalpe, saa er der Spænd og Travlhed blandt de smaa.

Ogsaa naar Kaninen præsenterer sine langørede Unger, og naar Hønsens Æg er bleven til Kyllinger, klapper de smaa Hænderne sammen i glad Forundring.

Husdyr af alle Slags bringer hver Dag nye Oplevelser og rige Glæder til alle, der passer dem og har dem kær.

Det er noget andet end en Tur i et Museum med sammenstillede Skeletter eller i selve den Zoologiske Have.

Naar Børnene i Byerne leger i Sandkasser, har Børnene paa Landet en lille Have med Køkkenurter og Blomster.

Det er ogsaa en Forskel som mellem dødt og levende.

Børn paa Landet kan meget hurtigt gøre sig nyttige, og bedst

er det, naar de kan hjælpe deres Fader og Moder i Hjemmet og ikke behøver at tage Plads hos fremmede.

Husmandsskolen skulde anlægges saaledes, at Elever og Kursusdeltagere paa en praktisk Maade kunde lære, hvorledes Landbrugets mange forskellige Bierhverv kunde arbejdes sammen med Husmandsbrugene, saa Børnene kunde faa god og nyttig Anvendelse af den Tid, de havde tilovers fra Skolen. Maaske de ogsaa kunde blive i Hjemmet i de første Aar efter Konfirmationen. Det vilde passe godt sammen med en fortsat Undervisning, naar Ungdomsskolen en Gang kommer.

Det var mange, mange smaa Ting, ja, fortrinsvis de smaa Ting, Husmandsskolen skulde finde frem.

En meget udførlig Statistik over Elevbesøget paa Høj- og Landbrugsskolerne havde jeg ogsaa udarbejdet.

Det fremgik deraf, at Landbrugsskolernes Elever væsentlig var Sønner af Gaardmænd og vordende Gaardmænd. Kun meget faa var Sønner af Husmænd, og de faa, som var det, tænkte næppe paa at gaa tilbage til Husmandsbruget, snarere paa at uddanne sig til at blive Ledere af en større Bedrift som Forvaltere, Forpagtere e. l.

Det havde naturligvis noget sin Grund i, at Eleverne ikke kunde faa Amtsunderstøttelse til et Ophold paa en Landbrugsskole uden først at have gennemgaaet et Kursus paa en almindelig Højskole.

Faa Tjenestekarle havde Raad til at komme baade paa Høj- og Landbrugsskole.

Men det kan dog ogsaa nok være, at en Karl, som tænkte paa at overtage et Husmandssted, havde den Tanke, at naar Landbrugsskolernes Elever væsentlig var Gaardmandssønner og vordende Gaardmænd, saa maatte Undervisningen paa de Skoler naturligvis være afpasset derefter, og at det derfor ikke vilde lønne sig for ham at gennemgaa et saadant Kursus.

En Familie, som skal leve af 4—6—10 Tdr. Land, kan ikke anlægge sit Hjem og sit Arbejde paa samme Maade som en, der har 10 Gange saa meget.

Her i Landet var der paa det Tidspunkt omtrent dobbelt saa mange Husmandsbrug som Gaardmandsbrug, og efter Vedtagel-

sen af Loven om Jord til Landarbejdere vilde Husmandsbrugens Antal vokse for hvert Aar, der gik.

Der var ingen Tvivl om, at Landbrugsskolerne havde haft stor Betydning for Gaardmandsstanden, og Gaardmændene vilde og kunde ikke undvære Landbrugsskolerne.

Derfor havde man ogsaa Grund til at vente, at lignende Skoler for Husmænd, hvor Undervisningen var lagt til Rette for deres Bedrift, vilde blive ligesaa nødvendige og uundværlige for Husmandsstanden; thi der skal ogsaa Dygtighed til at leve af 4—6 eller 10 Tdr. Land.

Landbrugsskolerne havde kun arbejdet med Karlene.

Pigernes Uddannelse havde de slet ikke taget sig af, og de havde ikke haft korte Kursus for bosiddende Mænd og Kvinder, saadan som der skulde være ved Husmandsskolen.

Forskellen paa en Landbrugsskole, som vi havde dem for de unge, vordende Gaardmænd, og saa Husmandsskolen vilde derfor, ret forstaaet, blive saa stor, at ingen Forveksling kunde finde Sted.

De vilde ikke blive Konkurrenter, men ligestillede Medarbejdere.

Det er ingen Bebrejdelse mod Landbrugsskolerne, som er Fagskoler, at deres Undervisning i særlig Grad er tilrettelagt for Gaardmandsbruget, naar deres Elever væsentlig er Gaardmandsønner. Dersom den ikke var det, vilde det være mærkeligt.

Saadan er det jo i alle Livets Forhold.

For at tage et Eksempel:

En ung Mand, som vil være Klejnsmed, tager ikke i Lære hos en Grovsmed.

Der er heller ingen Grund til at forlange eller vente, at Landbrugsskolerne skulde ændre deres Undervisning og tage særligt Hensyn til Husmandsstanden, naar Landbrugsskolerne kunde faa alle de Elever, de havde Plads til, og Eleverne var glade og vel-tjente med den Undervisning, de fik.

Landbrugsskolerne kunde sige:

Vil Husmændene have en anden Undervisning end den, vi giver, saa lad dem oprette Skoler, hvor Undervisningen er afpasset efter Husmandsstandens Krav. Vi har afpasset vor Undervisning efter Gaardmandsstandens Krav.

Havde Landbrugsskolernes Elever været baade fra Gaarde og

Huse i et passende Forhold, saa var Spørgsmaalet om Oprettelse af Husmandsskoler selvfølgelig aldrig kommet frem.

Der er i alt Fald ingen, der har foreslaaet at oprette to Slags Højskoler. En Slags for Gaardmandsbørn og en anden Slags for Husmandsbørn.

Højskolerne giver ikke Fagundervisning. Deres Opgave er folkelig Vækkelse og almen Oplysning. Det er lige nødvendigt for alle. Derfor kan Højskolerne modtage Elever baade fra Gaard og Hus, fra Land og By.

Det var meget gavnligt for mig, at jeg var saa godt kendt med Høj- og Landbrugsskoler fra de Aar, jeg havde været Elev og Lærer, og at jeg havde mødt Indvendinger og Modstand mod Planen om Oprettelse af Husmandsskoler i de Aar, jeg havde rejst rundt og talt for det. Derved havde jeg lært at se Sagen fra alle Sider; nu kom det mig til Nytte.

Jeg havde gjort mig megen Umage for at min Fremstilling til Ministeren var klar og velbegrundet.

Landbrugsministeren modtog mit Forslag uden Indvendinger.

Jeg gennemgik det for Ministeren, og han bekræftede det ved at sige et meget eftertænksomt ja eller nej paa passende Steder.

Anden Læsetime.

Da Indbydelsen til at være Medlem af Husmandsskolekommissionen var modtaget af alle dem, den var sendt til, blev det første Møde fastsat.

Det var den 20. Septbr. 1901.

Kommissionens Medlemmer mødte fuldtallig og fik anvist et Forhandlingsværelse i »den røde Bygning«.

Landbrugsministeren kom til Stede og hilste paa Medlemmerne. Derefter blev vi anbragt omkring et rundt Bord.

Landbrugsministeren tog straks Ordet.

Han bød Kommissionen velkommen og takkede, fordi alle havde sagt ja til Opfordringen. Han haabede, at Kommissionens Arbejde vilde føre til et godt Resultat for Folk og Land.

Ministeren mindede om de Forhandlinger, som i de sidste Aar havde været ført rundt om i Landet om Oprettelse af Husmandsskoler, og den Tilslutning, Tanken havde faaet ikke blot i Husmandskredse, men ogsaa af mange andre, der havde Forstaaelse

af, at en dygtig og oplyst Husmandsstand var af den største Betydning for Folk og Land.

Ministeren omtalte, hvad der gennem Landboforeningerne var gjort for Husmandsstanden ved Husmandsrejser og Præmiering af veldyrkede Husmandsbrug.

Husmandsstanden var meget talrig her i Landet, og nu havde Rigsdagen vedtaget Loven om Jord til Landarbejdere, hvorefter der aarlig kunde anlægges mange smaa Brug.

Ministeren var glad ved den Bevægelse.

Han sagde: »Det er gode Tider for de smaa Landbrugere.«

Gennem Andelsmejerier, Andelssvineslagterier og Andelsæg-eksporten havde Husmændene bedre Betingelser for at faa forholdsvis mere ud af deres Husdyr og hele Bedrift end Gaardmændene, fordi Husmændene selv passede deres Husdyr.

Ministeren fortsatte:

Men af sig selv gaar det ikke!

Naar det nu siges, at den danske Landbostand er den mest oplyste i Verden, saa er det vel nok Høj- og Landbrugsskolerne, vi kan takke for det; men paa Landbrugsskolerne har der været meget faa Husmandssønner af dem, der bliver Husmænd.

Det kom vel dels deraf, at Tjenestekarle ikke havde Raad til at komme baade paa Højskole og paa Landbrugsskole, men vel især, fordi Landbrugsskolernes Undervisning væsentlig var anlagt paa Gaardmandsbruget.

Ministeren vilde tro, at naar de unge nu havde Udsigt til at faa et lille Hjem, og der saa var Skoler for Husmænd i Lighed med Landbrugsskolerne for Gaardmænd, saa vilde de nok melde sig der.

Det kunde efter Ministerens Mening aldrig sætte Skel mellem Husmænd og Gaardmænd, at hver søgte sin Faguddannelse paa det Sted, der bedst passede for dem. Tværtimod, der vilde blive bedre Betingelser for et godt Samarbejde mellem Gaardmænd og Husmænd, naar begge Parter var oplyste og dygtige paa de mange Omraader, hvor Samarbejde var nødvendigt.

Ministeren sluttede med at sige, at han for sit Vedkommende troede, at Tiden nu var inde, da Spørgsmaalet om Oprettelse af Husmandsskoler burde støttes, væsentlig i den Skikkelse, som Husmændene allerede Landet over havde givet Tilslutning, og som

var foreslaaet af Højskolelærer Nielsen-Klodskov, Frederiksborg Højskole.

Ministeren havde tænkt, at Pengene til Skolens Anlæg og Drift kunde faas af Sorø Akademis Midler.

Saa vilde Skolen blive en Slags selvejende Institution.

De kunde maaske ogsaa faas paa Finansloven som Tilskud til private Skoler i Lighed med Høj- og Landbrugsskolerne.

Den Indledning var jeg selvfølgelig fuldt ud tilfreds med.

Ministeren havde nævnt flere af Hovedpunkterne baade fra det Foredrag, jeg holdt, da jeg forelagde Planen for de rejsende Husmænd, og fra mit Forslag til Ministeren, og han havde ikke paa noget Punkt taget Afstand.

Ministeren stillede iøvrigt Kommissionen fuldstændig frit.

Kommissionen kunde tilkalde flere, om den ansaa det for nødvendigt.

Kommissionen kunde indkalde alle de Oplysninger, den ønskede, foretage Rejser o. s. v.

Da Ministeren satte sig, rejste Formanden, Højskoleforstander Kristensen-Randers, sig.

Han udtalte en Tak til Ministeren for det Hverv, Kommissionen havde faaet, og for det Velkommen, Ministeren havde budt os.

»Statens Midler er altid de største,« sagde han.

Naar Midlerne kunde stilles til Raadighed, vilde der nok naas et godt Resultat. — —

Derefter forlod Ministeren Mødet.

Jeg havde det Indtryk, at nu var Husmandsskolen sikret.

Forhandlingerne blev straks fortsat, og det gik Slag i Slag omkring det runde Bord.

Emnet var let at forhandle.

Det blev fra alle Sider — paa en enkelt Undtagelse nær — betragtet som givet, at der burde oprettes Fagskoler for Husmandsbrug her i Landet i Lighed med Landbrugsskolerne for Gaardmandsbrugene.

Forslagene om, hvorledes Skolerne skulde være, manglede heller ikke. Da vi havde talt Omgangen rundt, var der vist lige-saa mange Forslag, som vi var Medlemmer.

Det saa lidt broget ud.

Hvorledes skulde alle de Forslag blive samlet under een Hat?
Men det gik som der staar:

»Hvor der er Villie, er der Vej!«

Her var Villie, og derfor fandt de Vej.

Da Kommissionen havde holdt et Par Møder, kendte vi hver- andres Standpunkter ud og ind, og for at det ikke skulde blive til trættende Gentagelser, sluttede vi foreløbig.

Det blev vedtaget, at medens Kommissionen holdt Hvil, skulde der skaffes en Del statistisk Materiale over Elevbesøget paa Høj- og Landbrugsskolerne, Antallet af Husmandsbrug og Gaardmands- brug, Havebrug og Landbrugets Bierhverv m. m.

Kommissionen ønskede ingen tilkaldt, men der blev udsendt Spørgeskemaer til en Del Mænd og Kvinder om deres Opfattelse af Husmandsskolen.

Desuden blev det bestemt, at Kommissionens Medlemmer skulde foretage en Rejse for at se paa forskellige Høj- og Land- brugsskoler samt Husholdningsskoler.

Det sidste var en baade frugtbar og fornøjelig Idé.

Omtrent alle Kommissionens Medlemmer deltog i Rejsen.

Kommissionen besøgte Skoler baade paa Sjælland, Fyn og i Jylland.

Kommissionen blev overalt meget gæstfrit modtaget.

Nogle Steder fik vi et klart og stærkt Indtryk af, at det var et stort og betydningsfuldt Arbejde, vi var sat til at bane Vejen for.

Først var vi hos Fru Eriksen paa Sorø Husholdningsskole.

Jeg havde været der adskillige Gange for at faa Raad af Fru Eriksen, da jeg udarbejdede Planen for Husholdningsafdelingen.

Fru Eriksen var forberedt paa Besøget og inde i Sagen.

Jeg vidste, at hos Fru Eriksen vilde Kommissionen faa klar Besked, og det fik vi.

Vi blev vist alt fra Kælder til Loft.

Derefter holdt Fru Eriksen et lille, belærende og begejstret Foredrag for Kommissionen.

Fru Eriksen var en lille, før Dame. Hun var veltalende, og der var baade Varme og Kraft i hendes Tale.

Hun havde gennem trange Kaar ad Erfaringens Vej arbejdet sig frem til Forstanderindepladsen.

Man siger: »Erfaren Mand er god at gæste«; men det er erfaren Kvinde ogsaa. Det maatte Kommissionens Medlemmer sande.

Fru Eriksen betragtede ikke Husmandsskolen som en Konkurrent til sin Skole, selv efter at jeg havde fattet den Beslutning, at der paa Husmandsskolen skulde være 5 og 6 Mdrs. Husholdningskursus for Piger i Lighed med dem, hun havde paa sin Skole.

Fru Eriksen sagde: Havde jeg ikke haft min egen Skole, saa vilde jeg straks melde mig som Lærerinde ved Husmandsskolen.

Netop den kan blive en rigtig Husholdningsskole for vordende Mødre i Husmandshjemmene.

Til dem stilles der flere Krav end til Husmødre i større Hjem.

Foruden alle de almindelige husmoderlige Pligter skal de ogsaa være kendt med de Bierhverv, som knytter sig til Husmandsbruget: Dyrkning af Køkken-, Frugt- og Blomsterhaven. De skal forstaa Pasning af Fjerkræ o. l.

Grisene trives bedst, naar Husmoderen fodrer dem.

Koen giver mere Mælk, naar Husmoderen malker den o. s. v.

Husmoderens Øje og Haand skal række til alt og alle.

Fru Eriksen priste ogsaa den Tanke, at Skolen ikke blot skulde give Fagundervisning.

De unge, der skal være Husmænd og Husmandskoner, faar ikke Raad til at komme baade paa Højskole, Landbrugsskole eller Husholdningsskole.

Det vil gøre Livet rigere og skønnere paa Husmandsskolen, naar Højskolens Aand og Tone hviler over Arbejdet. Derfor skal Husmandsskolen tage de bedste af Højskolens Timer: Historie, Sang, Dansk, Læsning, Skrivning, Regning o. l. med paa sin Undervisningsplan baade for Piger og Karle.

Haandens og Aandens Arbejde skal følges ad. Som Eleverne indlever sig i det paa Skolen, saadan vil de tage det med sig derfra og omplante det i deres eget Hjem.

Saadan talte den lille, føre Frue; hun kunde blive helt varm og gnistrende af Begejstring.

Fru Eriksen sagde, at danske Kvinder vilde komme og bære mig i Guldstol, dersom det lykkedes for mig at faa en Husholdningsafdeling for Piger oprettet ved Husmandsskolen og anerkendt lige med Landbrugsafdelingen for Karle.

— Maa jeg indskyde den Bemærkning: Det lykkedes! Men Bæreturen har jeg ikke faaet endnu; jeg faar den nok. —

Fru Eriksen havde forgæves søgt at faa sin Skole statsaner- kendt. Hun kunde derfor ikke modtage amtsunderstøttede Elever. Hun havde kun opnaaet at faa et Par Tusinde Kroner aarlig af Sorø Akademis Midler, for at der dog kunde ydes lidt Lempelse i Betalingen til nogle Elever.

Endnu saa sent som i 1903 blev der nemlig ikke givet Under- støttelse til unge Piger, som vilde paa Husholdningsskole.

Først fra Maj 1904 blev Elever paa Husholdningsafdelingen i Kærehave ligestillet med Karle paa Landbrugsafdelingen.

Det var et meget vellykket Besøg hos Fru Eriksen. Vi takkede meget og drog videre.

Fra Sorø rejste vi med Toget til Slagelse. Derfra kørte vi i lukkede Vogne til Forstander Anders Jørgensen, Høng Højskole.

I den første Vogn sad Grev Reventlow, Sekretær Waage og jeg. Vi sad alle tre i store Kørepelse med laadne Kraver.

Da vi kom til Højskolen, stod Anders Jørgensen ved Indgangs- døren. Han lignede en smuk, gammel Patriark med det svære, graa Haar og Skæg. Hans Tanker var nok ogsaa noget langt borte i den Stund. Han tænkte nok paa de store Landboreformers Mænd.

Greven var den første, der krøb ud af Vognen.

»Jeg er Grev Ludvig Reventlow,« sagde han og hilste paa An- ders Jørgensen.

»Naa, er det Grev Reventlow! Velkommen, Hr. Greve,« sagde Anders Jørgensen og trykkede Grevens Haand.

Derefter viste jeg mig og rakte Haanden frem til Goddag.

»Saa er det vel Grev Bernstorff?« sagde Anders Jørgensen og saa mig venligt og ærbødigt ind i Ansigtet.

»Grev Bernstorff?« sagde jeg. »Naa ja, lad gaa!«

Nu kom Waage. Han faldt straks ind i Rollen.

»Jeg er Sekretæren, og mit Navn er vel saa Colbjørnsen,« sagde Waage med en hjertelig Latter og hilste paa Anders Jørgensen.

Kommissionen blev meget gæstfrit beværtet, og Anders Jør- gensen gav gode Oplysninger om Arbejdet paa Skolen.

Det var ikke nogen Fagskole; men blandt Lærerne var der en Landbrugskandidat, og Anders Jørgensen havde stor Interesse for Havebrug.

Anders Jørgensen var Husmandsrejsernes Fader. Han troede,

at der gennem korte Kursus kunde gives Husmænd og Husmandskoner mange nyttige Vink og en god Haandsrækning.

Kort sagt, Besøget dér var ogsaa vellykket og lagde ikke Sten i Vejen for Husmandsskolen.

Nogle af Kommissionens Medlemmer havde ikke før været paa en Højskole og fik ved dette lille Besøg et rigtig godt Indtryk af Livet paa en jævn, dansk Højskole.

Derefter rejste Kommissionen til Dalum Landbrugsskole ved Odense.

Forstander Jørgen Pedersen modtog os i Alléen og førte os straks ind i Skolens smukke »Hørsal«.

Lærer Jacob Lange stod paa Katederet, og alle Lærlingene var samlede. Det var lige før Timen skulde begynde.

Tidspunktet var meget velvalgt.

Jørgen Pedersen vidste nok, at naar Skolen havde ca. 150 unge, smukke Karle som Elever, saa skulde Kommissionen ikke nøjes med at se de tomme Skolestuer.

Eleverne rejste sig op.

Vi stod Ansigt til Ansigt med dem og blev præsenteret. Jørgen Pedersen bad os lytte til deres kønne, kraftige Sang, før vi gik videre.

Jørgen Pedersen forstod den Kunst at vise rundt. Thi det er en Kunst at vise det fra flere Sider, der skal ses, og skjule det, der ikke skal ses.

Paa Dalum Landbrugsskole var der meget, som var værd at vise frem; men der var ogsaa noget, som Jørgen Pedersen helst vilde skjule.

Kommissionen var nede og oppe, ude og inde.

Forstanderen var hele Tiden i Spidsen. Ingen fik Lov til at falde af.

»Vi maa videre!« lød det bestandig, naar nogen var ved at blive tilbage, og skønt han ikke ligefrem kommanderede: Se til venstre! eller: Se til højre! saa var det dog saadan, at vi ligesom paa Kommando saa til venstre og højre.

Derved opnaaede Jørgen Pedersen at aflede vor Opmærksomhed fra et og andet, f. Eks. fra Svinenes Løbegaard, som var lige udenfor Vinduerne af den ene Elevbygning, og at en stor Staldbygning med tilhørende Mødding ikke var ret langt fra Spisestuen.

Der var mange Bygninger, ikke faa af dem var nye. Jeg un-

drede mig over, at de var lagt saadan, at der var Forgaard og Bagggaard næsten som i et tæt bebygget københavnsk Kvarter, hvor Byggegrunden er indskrænket og kostbar.

Vi var kun i og mellem Bygningerne. Der var alt som blæst.

Haven og Omgivelserne ved Skolen viste Forstanderen os ikke.

Ved Bordet i den private Spisestue holdt Jørgen Pedersen en Tale.

Han mindede om den Dag, da jeg første Gang havde besøgt Dalum og forelagt Planen om Oprettelse af en Husmandsskole for de rejsende Husmænd.

Siden den Dag havde han tænkt meget over Spørgsmaalet.

Han beklagede, at Landbrugsskolerne havde haft saa faa Husmandssøner som Elever, at det maatte siges, at Spørgsmaalet om Oprettelse af Husmandsskoler var saa berettiget, at der ikke kunde protesteres derimod.

Fra Fyn rejste Kommissionen til Klank Højskole og Malling Landbrugsskole i Jylland.

Forstander Jens Nielsen, Klank, havde skrevet i »Højskolebladet«, at han betragtede sin Skole for at være Husmandsskole.

Kommissionen fik dog vistnok det Indtryk, at den ikke svarede til Kommissionens Opfattelse af, hvad en Husmandsskole skulde være.

Hele Turen havde været overmaade fornøjelig. I Jernbanekupéer og de lukkede Vogne blev Kommissionens Medlemmer rystet godt sammen.

Ved Fællesspisningerne om Aftenen paa Hotellerne blev der holdt korte Taler og drukket private Glas med Ligemænd og Overmænd, Højre og Venstre. Vi var ved at blive »sammenspist« alle sammen.

Da Kommissionen vendte tilbage fra den Rejse, var alle dens Medlemmer vist enige om, at der var god Plads for Husmandsskoler.

Nu kunde een Skole ikke gøre det. Der skulde være to: Een i Jylland og een paa Øerne.

Det var naturligvis Jyderne i Kommissionen, der fandt paa det. De vilde ogsaa have en Skole i Jylland. Det littede Arbejdet i Kommissionen mere end det forbedrede Forslaget.

Husmandsskolerne vilde ikke blive Konkurrenter hverken til Høj- eller Landbrugsskolerne.

Der var en stor, tom Plads midt imellem dem, som Husmandsskolerne kunde udfylde.

Der blev holdt et Par Møder, hvor de indhentede Oplysninger blev drøftede, saa blev der nedsat et Forretningsudvalg, som skulde udarbejde Forslag til Lov om Skolernes Oprettelse.

Valgt blev:

Husmand Niels Mortensen,
Gaardmand Niels Pedersen Nyskov,
Sekretær H. Waage,
Højskolelærer Nielsen-Klodskov.

Vi mente, at det var en let Sag at enes om de Paragraffer, og havde det staaet til Udvalget alene, saa var det sikkert ogsaa gaaet let.

Kommissionens Rejse var bleven meget omtalt i Bladene, og dermed var Husmandsskolen igen bleven Dagens brændende Spørgsmaal.

Nu mødte Modstanderne, baade de aabenbare og de skjulte. De sidste var de værste.

I Udvalget mærkede vi det særligt paa Niels Pedersen Nyskov.

Naar vi havde slidt os til Enighed gennem et langt Møde og troede, at nu stod vi der, saa maatte vi ved det næste Møde begynde forfra.

Det var March paa Stedet.

En Aften, vi gik hjem fra Møde, sagde Niels Mortensen til mig: »Hvis Pedersen Nyskov nu glider tilbage fra det, vi nu er naaet frem til, saa fyrer jeg ved næste Møde en Kanon af bag hans Øre!«

Det havde nok af og til været lidt hedt; men jeg mente dog ikke, det skulde behøves, og derfor sagde jeg: »Du vil da vel ikke skyde ham med Kanoner?«

»Ha, ha, ha!« lo Mortensen. »Nej, jeg skyder ham med Socialisterne. Vil Venstre ikke med det gode gøre noget for Husmændene, saa maa vi true dem med Socialdemokraterne. Det skal nok hjælpe!«

Ved næste Møde sprang Bomben, og det lettede.

De Paragraffer var hurtigt skrevet.

Alle Kommissionens Medlemmer blev atter samlet omkring det runde Bord. Betænkningen blev vedtaget enstemmig og underskrevet af alle Kommissionens Medlemmer.

Landbrugsministeren gav en fin Middag. Her sad de, der bar et Kors, og de, der bar en Blomst i Knaphullet, de, der bar Kalvekros eller sort Krave, Kjole eller Jakke Side om Side ved samme Bord.

Jeg mærkede intet til, at nogen var generet deraf.

Ministeren takkede Kommissionen for Enigheden og det gode Resultat.

Dermed var Kommissionens Arbejde sluttet. Kun $\frac{1}{2}$ Aar havde den »siddet«.

Kommissionens Arbejde var samlet i 2 Forslag.

Det ene blev afgivet til Kultusminister J. C. Christensen, det andet til Landbrugsminister Ole Hansen.

Kommissionen foreslog:

At der skulde oprettes to nye Landbrugsskoler for Husmandsbruget og Landbrugets Bierherv.

En Skole i Jylland og en paa Øerne.

Til hver af Skolerne skulde der ydes et Statslaan paa indtil 60,000 Kr., og ad privat Vej skulde der skaffes et Beløb svarende til $\frac{1}{4}$ af Statslaanet, altsaa indtil 15,000 Kr.

Laanet skulde forrentes med $3\frac{1}{2}$ pCt, være afdragsfrit i 5 Aar og derefter afdrages med 1 pCt.

Skolernes Undervisningsplan skulde godkendes af Kultusministeren, og derefter skulde Eleverne straks kunne søge Amtsunderstøttelse til Opholdet.

Det økonomiske Fællesskab, der havde været mellem Høj- og Landbrugsskolerne, blev ophævet, saaledes at hver Afdeling fik sit Statstilskud uafhængig af den anden Part.

Husmandsskolerne skulde anerkendes som Landbrugsskoler. Dermed var Højskolerne skadesløse; thi Eleverne paa Husmandsskolerne skulde først have gennemgaaet et Kursus paa en Højskole.

Det havde været et af de store Stridsspørgsmaal i Kommissionen, og for at naa til Enighed var det nødvendigt, at de gav efter, som holdt paa, at der ikke skulde forlanges andet end Folkeskolens Uddannelse for at følge Undervisningen. Men saa skulde Eleverne paa Husmandsskolerne til Gengæld kunne faa fuld Friplads, naar de ikke havde andet end det, de havde tjent.

Kultusminister J. C. Christensen fulgte ikke Kommissionens Indstilling, uagtet den var enstemmig. Ministeren slettede Bestem-

melsen om, at Eleverne skulde have gennemgaaet et Kursus paa en Højskole, før de kunde faa Understøttelse til at komme paa Husmandsskole, og han gennemførte det i Rigsdagen.

Det var en betydelig Forbedring af Kommissionens Forslag.

Der havde været meget Tovtrækkeri i Udvalget og Kommissionen. Knuden var strammet, men ikke løst. Nu huggede »I. C.« den over.

Landbrugsminister Ole Hansen modtog det andet af Kommissionens Forslag.

Det gik ud paa:

1) at der ved Husmandsskolerne skulde afholdes korte Kursus for Husmænd, Husmandskoner og dermed ligestillede.

I Reglen maatte Deltagerne ikke være under 25 Aar.

Opad var ingen Aldersgrænse.

Deltagerne skulde i Almindelighed være bosiddende eller i alt Fald i en nogenlunde selvstændig Stilling.

Andet skulde der ikke forlanges af dem, der søgte Understøttelse til korte Kursus.

Uformuende Deltagere skulde have fuld Friplads, Kost, Bolig, Undervisning og 5 Kr. til Bøger samt fri Rejse til og fra Skolen.

Skolens Mark, Have, Husdyr og Bierhvery, alt skulde anlægges med Henblik paa at være Undervisningsmateriale baade for Elever og Kursusdeltagere.

2) at unge, vordende Husmænd, der — efter at have gennemgaaet et 6 Mdr.s Vinterkursus paa Skolen — vilde deltage i det praktiske Arbejde, skulde have Understøttelse til et 6 Mdr.s Fortsættelseskursus Maj—Oktbr. dels paa Husmandsskolerne og ellers paa andre af Ministeren godkendte Læresteder.

Det vil ses, at alle de Forslag, som jeg havde udarbejdet til Landbrugsministeren, i alt væsentligt blev vedtaget af Kommissionen.

Det var ikke en Forbedring, at der straks skulde vedtages Tilskud til to Skoler; thi derved blev Midlerne til hver af Skolerne halveret.

Nu maa det erkendes, at disse Love var et godt Skridt fremad i den rigtige Retning.

Lad mig i Korthed minde om, hvad der er naaet ved dem:

a) Før 1903 kunde uformuende unge Karle ikke faa Amts-

understøttelse til et Landbrugsskoleophold uden først at have gennemgaaet et Kursus paa en Højskole.

Fra den Tid forlanges der ingen anden Forberedelse for at følge Undervisningen paa en Husmandsskole, end den, Folkeskolen giver.

Eleverne kan altsaa faa Amtsundestøttelse uden først at have gennemgaaet et Kursus paa en Højskole.

b) Før 1903 var der ingen Landbrugsskoler, hvor Undervisningen tog særligt Hensyn til Husmandsbruget og Landbrugets Bierhverv.

Nu er der 4 Husmandsskoler, to i Jylland og to paa Øerne, nemlig:

Den jyske Husmandsskole ved Borris.

Fyns Husmandsskole ved Odense.

St. Redstrup Husmandsskole ved Aalborg og

Kærehave Husmandsskole ved Ringsted.

c) Før 1904 kunde uformuende unge Piger, som vilde have Husholdningsundervisning, ikke faa Amtsundestøttelse.

Fra den Tid blev uformuende unge Piger, der vilde have Husholdningsundervisning paa Landbrugsskoler, ligestillet med unge Karle, der vilde have Landbrugsundervisning.

d) Før 1904 var der ingen Høj- eller Landbrugsskole, der havde Husholdningskursus for unge Piger.

Nu er der foruden de 4 Husmoderskoler 6 Landbrugsskoler og 3 Højskoler, der har Husholdningsundervisning for unge Piger.

e) Før 1904 var der ingen unge Karle, der kunde faa Statsunderstøttelse til praktisk Uddannelse i Husmandsbruget og Landbrugets Bierhverv.

Nu har Landbrugsministeriet anerkendt 19 Skoler og praktiske Læresteder til at modtage statsunderstøttede Elever til praktisk Uddannelse paa de nævnte Omraader.

f) Før 1903 blev der vistnok kun afholdt korte Kursus hos Forstander Hans Knudsen, Landsgrav ved Slagelse.

Nu er 33 Skoler anerkendt af Landbrugsministeren til at holde korte Kursus, og nu forslaar 100,000 Kr. ikke bedre end 5000 forsløg den Gang.

Hele denne Undervisningsvirksomhed er vokset ud af Husmandsskolekommissionens Lovforslag.

Alene paa Kærehave Husmandsskole har der i 19 Aar fra Novbr. 1903 til Novbr. 1922 været:

- 1339 Karle paa Landbrugsafdelingen, aarlig ca. 70 Karle.
- 1622 Piger paa Husholdningsafdelingen, aarlig ca. 85 Piger.
- 335 Karle paa den praktiske Afdeling, aarlig ca. 18 Karle.
- 4185 Mænd paa 11 Dages Kursus, aarlig ca. 220 Mænd.
- 5986 Kvinder paa 11 Dages Kursus, aarlig ca. 315 Kvinder.

Ialt 13467 Deltagere i Kursus paa Kærehave.

Eller i Gennemsnit godt 700 Deltagere om Aaret.

Husmandsskolen, der selv anser sig for at være et »ægte« Barn af Høj- og Landbrugsskolerne, har haft vanskeligt ved at vinde Barneret.

Lige fra den Stund, da Husmandsskolen viste sig, er den ligesom den grimme Ælling i H. C. Andersens Eventyr bleven nappet og nakket. Havde Husmandsskolen ikke ligget i et Svaneæg, var den nok ikke sluppen levende igennem.

Kommissionens Formand havde ikke været Medlem af Forretningsudvalget.

Jeg havde holdt ham underrettet om, hvorledes Sagerne stod.

I den Anledning havde jeg været nogle Gange paa Ollerup Højskole i Vinterens Løb.

Ved disse Besøg havde Fru Nanna Kristensen-Randers flere Gange talt med mig om Plantningen ved Ollerup Højskole, og jeg havde set paa den.

Selv havde de opgivet at faa noget, der lignede noget, til at vokse paa den »Flyvesandsbakke«, som de sagde, Skolen laa paa. Der var forsøgt to Gange, og Resultatet var kummerligt.

Jeg sagde, at alle gode Gange var tre, og dersom jeg maatte rydde Resterne og begynde forfra, saa skulde der snart blive baade Læ og Skønhed omkring Skolen.

Det hjalp, at jeg havde Anlæggene ved Askov og Frederiksborg Højskoler, som jeg havde anlagt og tilplantet, at henvise til. De Anlæg kendte de, og dem syntes de godt om.

Kristensen-Randers tvivlede dog, men Fruen troede, og jeg fik frie Hænder til at gøre, som jeg vilde.

Det førte til, at jeg opholdt mig en Del paa Ollerup Højskole Vinteren 1901—02.

Resterne af Træer, Buske og Blomster blev ryddet, og Jorden blev reolgravet.

Paa Landevejen, som fører forbi Højskolen, var Rabatterne hugget af, og der laa Bunke ved Bunke af Græstørvjord. Den blev kørt ind over Haven.

Allerede længe før Kommissionen var naaet til Ende med sit Arbejde, havde jeg igen taget fat paa de Udkast og Planer til Skolen, som jeg tidligere havde arbejdet med. Jeg betragtede det som en Selvfølge, at Skolen vilde komme, og ligesaa selvfølgelig, at jeg skulde være dens Forstander.

Ved Ollerup Højskole var der en Haandværkerafdeling, og Forstanderen, Daniel Rasmussen, var ogsaa Arkitekt.

De Tegninger, jeg havde udarbejdet til Skolen, skulde naturligvis gennemgaaes og tegnes af en Arkitekt. Jeg bad Daniel Rasmussen om det, han var godt kendt med Højskoleforhold.

Derved »slog jeg to Fluer med et Smæk«.

Jeg anlagde Højskolens Have og var ved Haanden, naar Arkitekten ønskede at forhandle med mig om et eller andet vedrørende Tegningerne m. m.

Da Foraaret kom, blev Højskolens Have tilplantet med Træer, Buske og Blomster, som egnede sig for Jorden og Pladsen.

Planterne havde jeg købt i Brødrene Clausens Planteskoler ved Korinth St. Den ene af Brødrene Clausen var Præst og havde været Lærer ved Brahetrolleborg Højskole. Han gjorde mig opmærksom paa, at Forstander Vinther var død, og at jeg sikkert kunde faa Højskolen paa meget billige Vilkaar til Husmandsskole.

Jeg saa paa Skolebygningen, den var ny og rummelig. Egnen var meget smuk, og særlig Omgivelserne ved Trolleborg Slot, som laa lige ved Siden af Skolen, var meget smukke.

Jeg lovede at have det i venlig Erindring, naar den Tid kom, og det Løfte havde jeg let ved at holde. Jeg havde faaet et saa venligt Indtryk af Trolleborg Højskole, at det ikke var let at glemme.

Da Husmandsskolekommissionens Forslag og Betænkning var enstemmig og modtaget af Kultusministeren og Landbrugsmi-
nisteren. følte jeg mig overbevist om, at Forslagene vilde blive til Lov, før Rigsdagen sluttede.

Jeg vilde derfor ikke spille Tiden med at vente, til Forslagene var vedtaget. Jeg begyndte straks at se mig om efter en Plads til »Øernes Husmandsskole«.

Jeg havde mange Tilbud.

Landbrugsministeren havde lige fra først af tænkt, at Skolen skulde ligge ved Sorø; derfor tog jeg først derned for at se, om der var en passende Plads til Skolen.

Jeg havde været i Sorø adskillige Gange før for at tale med Forstanderinde Fru Eriksen.

Denne Gang henvendte jeg mig først til Redaktør Martin. Han boede i Sorø, men var Redaktør af »Ringsted Folketidende«. Han var ogsaa i Bestyrelsen for Fru Eriksens Skole; dér havde jeg truffet ham.

Redaktør Martin var meget interesseret i Husmandsskolens Oprettelse og Beliggenhed ved Sorø. Han fulgte med mig, og vi saa paa den Plads, hvor Ankerhus nu ligger. Den var mig lidt for indelukket. Jeg vilde gerne have Læ, men ogsaa fri Udsigt til det aabne Land.

Tæt ved »Krebsekroen«, som ligger ved Sorø—Ringsted Landevej, var der et Stykke Jord, der var hegnet med Skov paa Vest- og Nordsiden og aabent imod Syd og Øst.

Landevejen delte Jorden saaledes, at Bygningerne kunde komme til at ligge paa Sydsiden af Skoven ud til Landevejen.

Tuelsø laa lige Nord for Skoven, og Skoven var kun smal paa det Sted. En brat Skrænt gik ned til Vandet. Syd og Øst paa var der aaben Mark og en vid Udsigt ned til Jærnbanen København—Korsør.

Paa den Plads søgte jeg i Tankerne at anlægge Husmandsskolen. Det varede flere Dage, og jeg syntes, det føjede sig godt.

Samtidig studerede jeg Byen og Omgivelserne.

Sorø Kirke med de mange historiske Minder fra Danmarks Stortid var jeg meget optaget af.

De smukke Samlinger, der hørte til Sorø lærde Skole, kunde nok faa Betydning ogsaa for Husmandsskolens Elever og Kursusdeltagere.

Den nydelige Park, omskyttet af den smilende Sø, var rigtig noget for mig. Der sad jeg snart hist, snart her paa Bænkene, Morgen, Middag og Aften sad jeg der, medens Minderne fra mine helt unge Dage i de skønne Herregaardsparker paa

Lolland ligesom skyllede ind om mig paa Ryggen af de smaa Bølger eller strømmede ned med Sollyset over det lille Paradis, som var skabt af Plæner og Planter.

Her paa denne Plet var det, at Ingemann havde sunget Dagen op og Solen ned.

Nu forstod jeg, at den Skønhed, der laa i disse Sange, havde han laant fra sine Omgivelser. Netop saadan som Sangene var, maatte de blive, naar han lod sig paavirke deraf.

Et skønt Minde kunde det nok lykkes i en stille Stund at give baade unge og ældre af Husmandsskolens Elever og Kursusdeltagere med fra Sorø, og det vilde ogsaa være af Betydning.

Medens jeg i nogle Dage ad forskellige Veje talte Skridtene fra Jærnbane stationen og fra Torvet til det Sted Øst for Skoven, som jeg havde Kig paa til Skolen, lyttede jeg ogsaa lidt efter, hvorledes Stemningen var for Husmandsskolen.

Fru Eriksen havde jeg forhandlet meget med om Planen. Hun havde givet mig mange gode Vink med Hensyn til Husholdningsafdelingen. Jeg havde haft overordentlig meget ud af disse Besøg.

Fru Eriksen og jeg havde givet hinanden Haanden paa, at hendes Skole og Husmandsskolens Afdeling skulde ikke være Konkurrenter, men Medarbejdere, enten saa Husmandsskolen blev lagt ved Sorø eller et andet Sted.

Nu, 20 Aar efter, kan jeg sige, at Fru Eriksen aldrig svigtede sit Løfte.

Foruden Fru Eriksens Husholdningsskole var der ogsaa en Højskole, og Frøken Lauritzen tænkte paa at oprette et Husholdningsseminarium m. m. ved Sorø.

Det kunde maaske dog blive for meget af det gode, dersom nu Husmandsskolen ogsaa skulde lægges der. Alle var ikke ligesaa frisindede som Fru Eriksen.

Husmandsskolen skulde være velkommen, hvor den kom. Den skulde ikke være en Konkurrent til Højskolen; blev den betragtet som saadan, vilde jeg ikke være der.

Medens jeg gik og stred med disse Overvejelser i Sorø, kom der Opfordring til mig fra Brahetrolleborg Højskole, om jeg vilde komme til Stede ved et Møde og tale for Egnens Folk om Husmandsskolen.

Egnen ved Trolleborg stod stadig i min Erindring som noget af det venligste, jeg kendte.

Trolleborg mindede mig om det skønne Sorø. Paa Trolleborg Slot var det, at en af Forkæmperne for de store Landboreformer havde boet. Der var gode Minder og Traditioner fra den Tid. Jeg takkede for Opfordringen og rejste fra Sorø.

Trolleborg Højskole var ny, forsynet med alt Udstyr og Gymnastiksal. I Nærheden var der Huse, som kunde benyttes til Lærerboliger.

Lehns greve Reventlow paa Trolleborg vilde gerne overlade den nødvendige Jord til Skolens Land- og Havebrug paa rimelige Vilkaar.

Det hele klappede saa overordentlig let og kunde stilles paa Benene i komplet Stand uden andre Penge end Statslaanet (60,000 Kr.) og det private Garantilaan (15,000 Kr.). Alle Pengene til 3½ pCt. Rente, afdragsfrit i de første 5 Aar og derefter afdrages med 1 pCt. aarlig.

Saa gode økonomiske Kaar kunde Skolen sikkert ikke faa noget andet Sted.

Jeg opholdt mig paa Skolen i nogle Dage for at lægge Driftsplan.

Der var Husmandsbrug og Gaarde af passende Størrelse, Jord af forskellig Bonitet til Haver og Bierhverv. Der var en lille Skov, og der var en Aa med rindende Vand.

Jeg saa ogsaa de mange skønne Steder i Skolens Nærhed. Jeg syntes, at jeg havde al Grund til at være jublende glad, da jeg rejste fra Trolleborg Højskole til København, og det var jeg ogsaa. Jeg troede, at nu kom Lykken og Arbejdet mig i Møde.

I Rigsdagen gik det over Forventning.

Husmandsskolekommissionens Lovforslag blev vedtaget enstemmigt baade i Folke- og Landstinget.

Jeg gik straks til Kultusministeren og Landbrugsministeren for at takke dem for det gode Resultat og for at bede om Lov til at søge Forstanderpladsen ved »Øernes Husmandsskole«.

Kultusminister J. C. Christensen havde jeg talt med flere Gange. Han havde altid givet mig klar og god Besked. Det fik jeg ogsaa denne Gang.

Han sagde straks: »Ja, selvfølgelig!«

Da jeg meddelte Landbrugsministeren Resultatet af mine Forhandlinger og Iagttagelser ved Sorø og Trolleborg, sagde han:

»Ja, jeg havde nu rigtignok ikke tænkt, at Fynboerne skulde have den Skole. Rejs ud til Lejre og tal med Greven paa Ledreborg, han har nok en Gaard, som kan faas!«

Lejre var Landbrugsministerens Valgkreds!

I Lejre havde jeg været før, men ikke paa Ledreborg.

Jeg blev meget elskværdigt modtaget af den gamle Politiker, Grev Holstein-Ledreborg.

Da jeg havde sat Greven ind i Sagen, blev jeg indbudt til Frokost. Greven sagde, at det vilde glæde ham meget, om Husmandsskolen kunde komme til at ligge ved Lejre. Han forstod, at Skolen kunde faa stor Betydning baade for Egnen og Landet.

Det meste af Jorden ved Lejre var Fæstegods under Ledreborg.

I en af Grevens fine Vogne blev jeg kørt rundt for at finde en Gaard eller et Stykke Jord, som kunde bruges til Husmandsskole.

Historiske Minder manglede ikke.

Lejre havde en Gang været Kongsbyen i Danmark, og der var den berømte »Herthadal«.

Ved Ledreborg var der ogsaa meget kønt.

Natur og Kunst havde arbejdet sammen paa den smukkeste Maade.

De tre Steder: Sorø, Trolleborg og Ledreborg havde det fælles. Jeg vidste snart ikke, hvilket af dem jeg af den Grund skulde foretrække.

Jeg havde indlevet mig i den Tanke, at Skolen i sin Nærhed skulde have et smukt Anlæg. Det havde jeg selv som ung Gartner haft baade Glæde og Udbytte af at færdes i, og det mente jeg nok, at Skolen kunde benytte som en Slags Undervisningsmateriale og et Udflugtssted.

Jeg saa paa nogle Pladser og Gaarde; men de svarede slet ikke til mit Ideal.

Til Lejre var der heller ikke den bedste Forbindelse. Jeg ventede, at der vilde komme Folk til Husmandsskolen fra alle Egne i Landet.

Lejre var kun en Landstation.

Jeg havde tænkt mig en Købstad.

Ved Lejre vilde det slet ikke falde i Lave. Maaske kom det noget deraf, at jeg følte mig utilpas. Min Mave var ikke stærk, og under Køreturen blev jeg overfaldet af et Ildebefindende.

Jeg bad Grevens Kusk om at køre mig til Stationen, og derfra rejste jeg tilbage til København uden at sige nogen Besked til Greven.

Jeg vilde hellere skrive til ham.

Paa Landbrugsministeren havde jeg forstaaet, at Trolleborg Højskole maatte jeg slaa af Tankerne. Det var strengt; thi i den var jeg næsten bleven forelsket. Nu maatte jeg for at trøste mig se at finde alle dens Skyggesider.

Trolleborg laa heller ikke ved nogen Hovedbane eller Købstad.

Bygningerne var nok nye og gode; men de svarede dog ikke til mit Ideal.

Jeg var heller ikke saa tiltalt af, at Skolen var helt færdig, før den begyndte. Jeg vilde nok se den vokse og udvikle sig efter Tidens Krav.

Jeg havde opdaget, at der var en stor Kro lige i Nærheden af Skolen.

En af de Dage, jeg var der, blev der holdt Bal paa Kroen. Jeg spejdede som Tordenskjold, da han solgte Fisk til Svenskerne. Den Kro var jeg ked af. Den kunde lede Eleverne i Fristelse.

Men et godt Kort var Trolleborg i alt Fald at have paa Haanden; med det kunde jeg maaske vinde Spillet et andet Sted.

Ja, saadan søgte jeg at trøste mig, da jeg kørte tilbage til København.

Men hvorhen skulde jeg nu vende mig?

Jeg mindedes mine tidligere mislykkede Forsøg paa at finde en Plads til Skolen; skulde det nu gentage sig.

Tredie Læsetime.

Der kom allerede daglig mange Breve af forskelligt Indhold vedrørende Arbejdet paa Husmandsskolen. Da jeg kom hjem den Aften, laa der ogsaa en Bunke og ventede paa mig.

Det var godt; thi vel var jeg træt, men jeg var ikke oplagt til at sove.

I Bunken fandt jeg et udmærket Brev fra en Husmand, som havde været med i Silkeborg den Dag, da jeg havde forelagt Planen for de rejsende Husmænd i Seminariets Gymnastiksal.

Først skrev han om Mødet paa en saa hjertelig og gribende Maade, at Taarerne styrtede ned over mine Kinder. Han skrev, at min Tale havde væltet en Sten fra hans Hjerte. Nu troede han

paa en Fremtid for sine Børn ved Husmandsbruget. Derefter fortalte han om sine egne Forhold:

De havde overtaget et meget forfaldent Hus og Jord i daarlig Drift, da de blev gift. Nu var Huset udvidet, det var hyggeligt og rummeligt baade til Folk og Fæ. De havde 8 raske Børn. Lige-saa mange gode Køer, 3 Grisesøer, 18 Grise, to smaa Heste, Høns m. m. Jorden var i tilsvarende Stand. Der var plantet Læbælter og anlagt Have ved Hjemmet.

Det havde kostet Slid; Børnene havde deltaget i Arbejdet med Lyst og godt Humør. De havde ogsaa Haandlag for det Arbejde, og nu nærmede Tiden sig, da der skulde tages Bestemmelse om de ældstes Fremtid.

De vilde gerne have et godt Raad og forskellige Oplysninger hos mig.

Forældrene vilde nødig have, at Børnene tog ind til de store Byer, hvor Lockout og Strejke bestandig hang som truende Uvejr-skyer over Arbejdet. Børnene vilde ogsaa helst blive paa Landet.

De vilde gerne have Børnene som Elever paa Husmandsskolen en efter en. De mente, at Børnene nok kunde klare sig, naar de blev oplyste og dygtige. Ved at benytte Loven om Jord til Land-arbejdere kunde de faa et lille Hjem og arbejde sig frem til en fri og selvstændig Stilling.

Forældrene vilde ogsaa have hver et kort Kursus paa Skolen, dersom jeg ikke mente, de var for »gamle« og for »dumme« til det.

Han sluttede det udmærkede Brev med de Ord, hvormed jeg havde sluttet min Tale i Silkeborg:

»Han, som har hjulpet hidindtil,
Han hjælper nok herefter.«—

Nu kom de Ord tilbage til mig i en god Stund.

Jeg havde nok været ved at glemme dem.

I den rastløse Søgen efter Plads til Skolen, som jeg havde været ude om i den sidste Tid, havde jeg vist tænkt, nu da jeg havde Sikkerhed for Pengene, at den Sag kunde jeg med Lethed selv ordne, og saa var jeg dog kørt uhjælpelig fast i det.

Jeg stod ganske paa bar Bund.

Jeg vidste ikke, hvorhen jeg skulde vende mig.

Den kølige, friske Foraarsnat havde fyldt min Stue.

Jeg gik hen til det aabne Vindue og lagde Armene i Karmen.

Byens Larm var hørt op, men jeg vidste, at om faa Timer vilde den atter begynde.

I mere end 4 Aar havde min Seng staaet her i Højde med Hustagene. Jeg havde ikke før tænkt over, at der var gaaet saa lang Tid.

Jeg havde siddet i den store By som Søstrene paa Kinnekullen sad i Bjerget — spundet Guld — og samtidig var jeg ved at blive næsten nøgen og gammel.

Nu ringede Foraaret ude fra Landet mig tilbage.

Min Længsel efter at komme ud og være med i al Foraarets Liv og Travlhed blev saa brændende, at jeg uvilkaarlig sukkede og klagede næsten som en indespærret.

I Værelset ved Siden af mit boede en ældre Lærerinde.

Hun begyndte ganske stille at synge:

»Befal du dine Veje
Og al din Hjertesorg
Til hans trofaste Pleje,
Som bor i Himlens Borg!
Han, som kan Stormen binde
Og lede Bølgen blaa,
Han kan og Vejen flaa,
Hvorpaa din Fød kan gaa«

Hun sang hele Salmen.

Jeg havde sat mig ned og nynnede med.

Sangen bragte Ro i mit Sind.

Jeg klædte mig straks af, og jeg sov, næsten før jeg havde lagt mig.

Jeg fik Sandheden i det gamle Ord bekræftet den Gang, som saa ofte før og siden:

»Naar Nøden er størst, er Hjælpen nærmest.«

Da jeg vaagnede næste Morgen, stod det klart for mig, uden at jeg vidste hvorledes, at ved Ringsted vilde jeg finde Pladsen til Skolen.

Jeg lagde Generalstabskortet paa Bordet og studerede Egnen.

Ringsted laa lige i Hjertet af Sjælland.

Den dobbeltsporede Hovedbane fra Øst til Vest var der. En lignende fra Syd til Nord havde der været Tale om. Den vilde maaske komme, og saa var Ringsted den bedst beliggende By paa Sjælland.

Kortet viste ogsaa, at gode, gamle Landeveje straaede ud fra Ringsted i alle Retninger saa lige som Stregene paa et Kompas. Den Side af Sagen var i allerbedste Orden.

Ringsted maatte da ogsaa være Landbrugsministerens Købstad.

Paa min Foredragsrejse i Midtsjælland havde jeg været i Ringsted for at se den store, gamle Kirke, som den Gang var under Restaurering. Jeg huskede ogsaa Tingstenene paa Torvet.

Minderne fra Danmarks Stortid knyttede sig fuldt saa meget til Ringsted som til Sorø.

Ved Ringsted var der heller ingen anden Høj- eller Landbrugsskole. Der blev man »ene Hane i Kurven«.

Jeg studerede paany Kortet.

Eggen var skovfattig, men en lille, grøn Klat viste dog, at der laa en Skov lidt Øst for Ringsted.

»Kærehave« hed den.

Det var dog et herligt Navn.

Jeg fik med et en saadan Rejsefeber, at jeg daarlig nok gav mig Tid til at klæde mig paa og drikke Morgenkaffe.

»Alle gode Gange er tre! Den fjerde skal det ske!« sagde jeg til mig selv og gik med Stormskridt hen paa Stationen, skønt jeg vidste, at det varede en hel Time, før Morgentoget gik til Ringsted.

Mærkeligt, at jeg ikke før havde tænkt paa Ringsted. Jeg havde saa ofte kørt der forbi.

Jeg havde det Indtryk, at ingen stod af ved Ringsted; men det passede naturligvis ikke.

I mine helt unge Dage havde jeg en Gang været med at spille Hostrups »Den tredie«. Deri paastaar Fætteren jo, at Kusinen havde forlovet sig med den noget sære »Doktor« alene af den Grund, »at han var det eneste ugifte Mandfolk i Ringsted«.

I Tøget satte jeg mig hen i en Krog ved et Vindue og søgte at opfriske alle de Minder og Begivenheder, jeg kunde huske fra Eggen Øst for Ringsted: thi det vilde nok blive ad den Kant. Skolen skulde ligge! Paa de andre Sider af Byen var der — heldigvis, tænkte jeg — ingen Skov. Der var ikke noget at tage fejl af.

Skov skulde der være ved Skolen.

Øst for laa altsaa Kærehave.

Ja, det var dog et herligt Navn!

Kunde det bare blive *dér*, Skolen skulde ligge.

Naar man har levet paa Landet fra den Tid, man lærte at gaa, kan man genopleve hele sit Liv fra et Kupévindue som i et Panorama, naar Landskabet glider forbi.

Billederne kommer maaske ikke i den rigtige Orden; men med lidt Fantasi stiller man dem let paa Plads.

Denne Morgen genkendte jeg mig selv i mange af de Situationer, jeg iagttog fra Kupévinduet.

Det kom vist af, at det første Billede, jeg saa, var en lille Fyr paa 6—7 Aar, som travede rundt i ærbødig Afstand om nogle Gæs med Gæslinger.

Han var saa lille, at han maatte benytte begge Hænder for at holde det lange Vogterris lige i Vejret.

Jeg saa paa hans Holdning overfor Gasen, at han helst undgik et Sammenstød.

Gasen gik rundt med strakte Ben og stiv Holdning. Han betragtede sig som den egentlige Vogter, der skulde holde den lille Fyr og alt andet, der kom de guldunede Unger for nær, borte. Selv Toget rakte den Hals efter, da vi først var forbi!

Dette Billede, som jeg kun saa fra Kupévinduet i faa Sekunder, kaldte Minder frem, som for 30 Aar siden var mine Oplevelser.

Jeg husker, at jeg den Gang havde været ligesaa spændt paa, hvorledes min Dag vilde forløbe sammen med Gæslingerne, som jeg nu var paa, hvorledes denne store Dag vilde ende.

Jeg havde Trøst af den Tanke, at det den Gang var gaaet godt.

— — —

»Gud, i din Haand alt stort er smaat
Og kært det mindste tillige.
Den Barnesjæl er hjærget godt.
Som skjuler sig i dit Rige« —

faldt mig i Tankerne.

Jeg blev afbrudt ved et muntert Billede, jeg saa lidt henne paa Marken.

To store Kalve skulde trækkes paa Græs af en Dreng paa 11—12 Aar. Han havde et langt Tøjr i hver Haand. Da Kalvene saa Toget, for de rundt med løftede Haler i Tøjrlagene. Snart til samme Side og snart til hver sin Side.

Drengen stod som en Støtte og snoede Armene om sin Krop, eller han strakte dem ud til begge Sider, saa han lignede en korsfæstet. Kalvene sled i hver sin Ende af Tøjrene og gjorde, hvad de kunde for at trække hans Arme fra Kroppen.

Det var spændende. Mon han holdt dem?

Saadan stod han, da jeg i Forbifarten nikkede til ham og raabte »hold fast!«

Jeg saa, hvorledes han bed Tænderne sammen og holdt.

Det var godt gjort, min Ven, tænkte jeg. Du bliver nok en af dem, der ogsaa bliver staaende og holder fast senere i Livet, selv om der bliver rykket godt i dig fra mere end een Side.

Lidt efter kom vi forbi et smukt Markbillede. Hele Styrken var mobiliseret.

Tre store, svære Heste var forspændt en Kultivator, der kæmmede Jorden dybt igennem paa langs. Man saa paa Hestenes sejge Træk og Nik med Hovederne, at de havde alt det, de magtede; men de fulgtes pænt ad og lagde sig kraftigt i Selen.

To unge Heste tumlede sig friere for en Letharve. Saa tidligt paa Morgenstunden betragtede de det hele som en Leg og dansede rundt paa Bagbenene, da Toget nærmede sig. Inden Aften vilde de nok falde til Ro.

Saamaskinen blev trukket af et Par tykke, sindige Følhopper. De gik lige ud uden at se til højre eller venstre. De havde nok i deres egne Tanker.

De to Mænd, der gik bag efter Saamaskinen, havde ogsaa hele deres Andagt og Opmærksomhed ved Arbejdet. Man kunde se paa dem, at de var klar over, at en Forsømmelse vilde kendes i Sæden.

De fire ved Saamaskinen forekom mig i Dag langt smukkere end Grevens Firspand med sølvpletteret Seletøj, Blinkere og den nedslaaede Wiernervogn, der netop rullede forbi henne paa Landevejen.

Nu kørte vi ind i Skoven. Aa, hvor var den dejlig!

De ranke Bøgestammer var spækket fra nederst til øverst med smaa, korte Kviste, der bar de nydeligste lysegrønne Blade. Hele Hvælvingen var ved at lukke sig af de høje Kroner. Det gav Lyset under dem et dæmpet, grønligt Skær.

Skovbundsblomsterne var bleven stivhalsede og duknakkede af at dreje Hovederne efter Solen. Nu stod de og saa ned i Jorden, mens en Solstribе hist og her endnu brunede dem i Nakken.

Det Billede kendte jeg saa godt, at jeg kun behøvede at se et Glimt af det fra et Kupévindue før min Kærlighed blussede. Ja, Skov skulde der være ved Skolen. Det Krav vilde og kunde jeg ikke fravige.

Skoven havde bragt et køligt Morgenpust af Friskhed ind i Kupéerne.

Nu var vi atter ude i det aabne Landskab.

Oppe i Luften hang Lærkerne over Græsmarkerne og ringede Sommeren ind.

Haverne ved de smaa Hjem var ved at blive tilsaaet.

Jorden var gravet og revet. Med en let Fod og korte Fjed blev Bedene traadt af.

Jeg kom til at tænke paa Fader og Moder, der altid lagde deres Træske og gik paa Strømpesokker, naar de om Foraaret med den største Varsomhed »plantede« de tidlige Kartofler, som havde staaet til Spiring i nogle Kasser under Sengen.

Ved en Vej, der stødte op til Banen, laa en lang Række »Stats-huse«. De var let kendelige paa Ensartetheden og de smaa Lødder.

I Forhold til de større Landbrug var det næsten som at se ind over et Bælte af Kolonihaver ved København en Søndag Morgen.

En lignende Travlhed var der ogsaa.

Hele Familien var med i Arbejdet, selv den lille i Barnevognen var med.

Det var kønt, at Forældre og Børn saadan kunde leve og arbejde sammen.

Det vilde sikkert blive en god Landbougdom, der voksede op under de Kaar.

Naar de en Gang skulde anlægge deres Hjem, saa vilde de nok forstaa at plante og bygge, saa deres Hjem kunde blive lune, hyggelige og skønne.

Afhængigheden, som nu trykkede, vilde de ogsaa nok faa Bugt med. Enten ved at flytte Græsepælene længere ud eller gaa i Dybden ved at gøre Driften mere intensiv. Eller noget af begge Dele.

Det var jo netop Skolens Maal at hjælpe dertil.

Mon de, der gik og arbejdede henne paa de smaa Agre, anede noget om, at jeg i Dag rejste ud for at finde Pladsen til Skolen, der skulde hjælpe dem til at faa større Udbytte og mere Glæde af deres Arbejde?

Loven om Oprettelse af Husmandsskoler, som nu var vedtaget, var en Følge af Loven om Jord til Landarbejdere (Statshusmænd). Derfor vilde Børnene fra de Hjem selvfølgelig blive Ele-

ver paa Husmandsskolerne, ligesom Børnene fra Gaardmandshjemmene nu var det paa Landbrugsskolerne.

Husmandsstandens Lykke og Fremgang skulde være Husmandsskolernes Maal.

Skolerne vilde sikkert ikke komme til at mangle Elever. Thi »Børn er Fattigfolks Rigdom«, og den Rigdom var stor i de fleste Husmandshjem.

Jeg mindedes, at »Kærehave« betød »Klagehave«.

Det Sted, hvor Bønderne i gamle Dage samledes for at enes om de Klager, de vilde frembære for Kongen, naar der blev holdt Landsting i Ringsted.

Smukkere Navn kunde Skolen ikke faa.

Det vilde ogsaa svare godt til Arbejdet; thi Skolen skulde jo netop samle Folk fra hele Landet for at oplyse og dygtiggøre dem.

Naar de blev det, saa kunde de selv tale deres Sag, og saa vilde de faa deres Ret.

Nu var Navnets oprindelige Betydning maaske glemt. Men Kærehave i den Betydning, at den var et »kært Sted«, var ogsaa godt, og jeg var overbevist om, at det vilde Skolen blive for alle dem, der kom som Elever eller Kursusdeltagere.

I Oldtiden havde Kærehave været en Offerlund, hvor der blev ofret baade Trælle og fri.

Altsaa ogsaa et Samlingssted. Den Gang af religiøs Natur.

Jeg vidste, at nu om Dage blev der holdt store politiske Møder og Dyrskuer i Kærehave.

Hver Tid har sit at samles om.

Med en lille Omskrivning af Ingemanns Opsang til Valdemar den Store udrød jeg:

»Hvad Kærehave var, kan den atter blive,
Endnu er Fædrenes Aand i Live!«

Det forekom mig, at Toget kørte saa langsomt.

Det kunde ikke køre om Kap med mine Tanker.

Jeg trak Vinduet ned, foldede Armene sammen og lagde Overkroppen i det.

Sikken en Foraarsmorgen, og sikken en Travlhed.

Saa snart vi havde passeret Kværkeby Station, stod jeg paa Tærerne ved Vinduet og kiggede ud.

Der laa Ringsted—Køgelandsvejen, parallelt med Banen i Øst og Vest.

En god Landevej til Døren er meget værd, tænkte jeg. Landevejen gik forbi paa Sydsiden af Kærehave Skov.

Kærehave laa i en passende Afstand fra Byen, vel 2—3 km. Det kunde jeg se paa St. Bents Kirketaarn, som viste sig lidt i Vest.

Naar man nu kunde faa den Skov og Jorden Syd for helt ned til Banen, saa var den god.

Det var ikke ilde, om Skolen kunde ses fra Toget, saa vilde den ikke blive glempt.

Jeg kendte ikke andre i Ringsted end Redaktør Martin; han boede i Sorø, men var Redaktør af »Ringsted Folketidende«.

Redaktør Martin havde været meget interesseret i at hjælpe mig med at finde en Plads til Husmandsskolen ved Sorø; men han maatte da efter min Mening være mindst ligesaa interesseret i, at Skolen blev lagt ved Ringsted.

For at blive orienteret tog jeg ind paa »Folketidende«s Kontor.

Jo, det passede godt nok. Redaktør Martin svigtede ikke, selv om Skolen kom til at ligge ved Ringsted i Stedet for Sorø.

Redaktør Martin henviste mig til Sagfører Niels Svendsen, som paa det Tidspunkt var Formand for Jordudvalget.

Ringsted ejede megen Jord. Den var udstykket i »Fjerdinger« paa ca. 30 Tdr. Land, som var arvefæstet eller lejet ud. I Almindelighed til Byens Borgere, saaledes at der ingen Bygninger var paa Jorden.

»Køge-Kilde Fjerdingen« var ledig, og den mente Sagfører Svendsen, at Byen nok vilde afstaa til Husmandsskolen paa rimelige Vilkaar.

Køge-Kilde Fjerdingen ligger ca. 2 km Øst for Ringsted mellem Jernbanen og Ringsted—Køge Landevej.

Det var altsaa i den rigtige Retning.

Med den Oplysning gik jeg hurtig og glad ud paa Ekspeditionen.

Den blev straks en Skuffelse.

Køge-Kilde Fjerdingen laa lavt. Den var ikke drænet, Vandet flød over store Dele af den. Der var ingen Bygninger og ingen Plantninger. Jeg saa med det samme, at den Mark kunde ikke bruges til Husmandsskole.

Nej, Kærehave trak. Jeg fortsatte Øst paa.

Der gik en Vejmand — det var Jens Andersen, som blev min gode Nabo og har været det i 20 Aar. — Af ham fik jeg alle Oplysninger om Skoven og Jorden Syd for helt ned til Jernbanen.

Skoven var paa ca. 60 Tdr. Land og tilhørte Herregaarden Kærup, som laa et godt Stykke Nord for Skoven.

Mellem Skoven og Landevejen laa der en Strimmel Jord paa ca. 2—300 Alen i Dybden og ca. 1000 Alen langs Landevejen.

Pladsen var ikke saa let at faa Øje paa; thi i Zigzag fra det nordøstlige til det sydvestlige Hjørne laa der en stor Jordvold, overgroet med Buske og Træer, saadan at det næsten gik i et med Skoven.

Det var Grænsen mellem Skovfogedlodden og to andre Brug, som laa Syd for.

Naar den Vold blev ryddet og jævnet, vilde der blive en herlig solaaben og lun Plads.

Skoven gik nemlig et Stykke længere Øst og Vest paa, saaledes at den ogsaa gav Læ for Nordøst- og Nordvestvind.

Da jeg havde passeret forbi paa Landevejen en Gang og gik tilbage, havde jeg en voldsom Hjertebanken.

Jeg saa nemlig, at her var Pladsen, hvor Skolen skulde ligge. Den Plads svarede i alle Maader til det Ideal, jeg havde set i Drømme og Længsler.

Jeg gik hen i Skovfogdens Have og drak en Kop Kaffe. Samtidig benyttede jeg Lejligheden til at faa nærmere Oplysning om Markskellene, Skovfogedlodden, Skoven o. l.

Skovfogden var en meget venlig og snaksom Mand. Jeg fik god Rede paa Tingene, uden at Skovfogden anede min Hensigt.

Derefter gik jeg en Omgang i Skoven.

Jeg kiggede Pladsen ud fra alle Kanter. Det var overordentlig spændende.

Den Strimmel Skov, der laa langs med Pladsen, var gammel Egeskov med en ret værdiløs Underskov af forskellige vildtvoksende Skovbuske. Naar de blev ryddet og de daarligste Ege blev taget bort, kunde der blive en passende Bestand af gamle, smukke Egetræer. Under dem kunde der blive et prægtigt Anlæg med Festplads, Fjerkræ, Bigaard, Svinegaard o. m. a.

Nord for den Strimmel Skov var der en ung og kraftig Bøgeskov.

Jeg kom til at tænke paa det Billede, jeg havde brugt i mit

Foredrag, da jeg forelagde Planen om Oprettelse af Husmandsskoler for de rejsende Husmænd.

Jeg havde sammenlignet den danske Gaardmandsstand med den unge, ranke Bøgeskov, som vi ser den i Maj.

Nu var det netop Maj.

Bøgeskoven i Kærehave stod saa rank og frisk med sit lyse grønne Løv. Skønnere havde jeg ingen Steder set den.

Det Blomstertæppe af Anemoner og Lærkesporer, som Solen havde kysset frem af Skovbunden, var nu ved at falme, fordi Solstraalerne ikke mere dansede hen over det. Nu dansede de paa de udsprungne, lysegrønne Bøgekroner.

I Straaledansen sad Fuglene og fløjtede Musikken.

Det var skønt!

Jeg tog min Hat af og gik ind under Bøgetræerne. Jeg havde den samme herlige Følelse, som naar jeg en varm Dag i København var gaaet fra Gaden ind i et af de skønne Kirkehuse og hørte paa Orgelets Toner og Menighedens Sang.

Under disse dejlige Bøgetræer holdt jeg min første Gudstjeneste i Kærehave.

I Foredraget for de rejsende Husmænd havde jeg sammenlignet den danske Husmandsstand med Egen. Netop saadan som den staar Side om Side med Bøgene i Skovkanten eller paa afsides Steder.

Her laa en hel Strimmel Egeskov Syd for Bøgeskoven.

En Skovvej dannede Skel mellem dem.

Jeg gik ad Vejen og kiggede paa Egene. De var endnu nøgne, men Knopperne var ved at svulme. Deres »Springtid« vilde snart komme.

Naar jeg betragtede Egetræerne under et, som en Skov, saa saa de kønne og kraftige ud. Saa jeg paa Træerne enkeltvis, saa fandt jeg kun faa, der ikke var trykket krumme eller skæve.

Underskoven var Tjørn, Hindbær, Hassel, Druehyld og mange andre vildtvoksende Skovbuske. De stod saa tæt, at jeg vanskeligt kunde trænge mig ind paa deres Omraade.

Billedet fra Foredraget, som jeg havde brugt for flere Aar siden, stod saa forunderlig klart for mig nu. Det var næsten, som om Kærehave havde staaet Model til det.

Egeskoven og Underskoven her var et typisk Billede paa den danske Husmandsstand.

Saa man hen over Husmandsstanden som Stand betragtet, saa saa man ikke de krumme, skæve, forslidte og forkuede Skikkelser, som man havde saa let ved at faa Øje paa, naar man saa Husmændene enkeltvis.

Jeg kunde ikke lade være med at fortsætte Sammenligningen i Tankerne.

I den vildtvoksende Underskov saa jeg et Billede paa alt det, Skolen ved sit Oplysningsarbejde skulde hjælpe til at faa Bugt med.

Der var ligesaa meget at tage fat paa som *her*.

Husmandsstanden Landet over stod billedlig talt i det, som Egen her stod i det. Oplysningens Sol skulde trænge ind. Det vilde give Forandring.

Saadan som dette Stykke Egeskov laa, havde det ligget i flere hundrede Aar. En Gang imellem var Skovfogden trængt ind i den tætte Plantning og havde ridset en gammel Eg i Barken som Tegn paa, at den skulde falde for Øksen og Saven. Kun Stubben stod nu tilbage og mindede om den.

De nærmeste Ege havde Tid efter anden rakt ind og taget den tomme Plads i Besiddelse; derved var de bleven saa skæve og forkrøblede.

Nu skulde der skaffes Lys og Luft til Egeskoven og — Husmandsstanden.

Det vilde koste Arbejde at faa den Egeskov rensed ud, saa den blev tilsvarende Bøgeskoven ved Siden af og dog blev bevaret som Egeskov; thi det skulde den selvfølgelig.

Jeg trængte mig ind mellem Buskene. Det var næsten umuligt. Klæderne hang fast og fik en Rift. Hænderne rev jeg paa en Tjørn, og jeg fik en Snert over Ansigtet af en Gren, der smuttede.

Jeg standsede og tog mig til Øret.

Ja, saadan vilde det vel ogsaa gaa med Arbejdet paa Skolen. Det vilde nok heller ikke altid blive saa let og gaa af uden Rift og Slag.

Men jeg troede paa, at Arbejdet vilde lykkes baade med Skolen og Skoven, og jeg glædede mig for Alvor til at tage fat.

Jeg trængte videre frem i Urskoven.

Der var enkelte smalle Stier, som var traadt af Børn og Voksne,

naar de modne Hindbær om Sommeren havde lokket dem derind. Eller naar de om Efteraaret kom der for at plukke Nødder.

Den øvrige Tid raadede Sangfuglene ene over Pladsen. Skoven var for lille til de store Rovfugle.

Jeg opdagede den ene yndige Rede efter den anden, og Fuglene fløj skrigende om mig.

Jeg kom til at tænke paa nogle Linier af et lille Vers i Læsebogen:

— — »De blev bange, kan det dig fornøje,
Naar du ser paa dem med dit det store Øje.«

I Skovkanten mod Syd satte jeg mig stille ned paa en gammel Egestub.

Der faldt Ro over Fuglene. Deres Sang var nu uden Frygt, og saa vedholdende var den, at jeg næsten uden selv at vide af det sang kraftigt med:

»Paa mindste Blad i største Skov
Har glade Skabninger hjemme.
Hvor Liv sig rører til Guds Lov,
Det mindste han ej vil glemme.«

Et Øjeblik blev Fuglene stille og lyttede, men saa tog de fat igen med jublende Stemmer.

Jeg tænkte: mon de har forstaaet, at jeg er her i samme Ærinde som de:

For at finde Plads til min Rede! —

Vi skulde nok blive gode Venner og Naboer.

Skolebygningerne, Lærerboligerne, Avlsgaarden o. l. kunde faa en herlig Beliggenhed paa Pladsen mellem Skoven og Landevejen.

I Fantasien havde jeg i Løbet af kort Tid sat det hele paa Plads.

Jeg gik ind paa Marken.

Klokkerlodden var lejet ud til Vejmanden og uden Bygninger.

Paa den anden Fjerding, som var lejet ud til Avlsbruger Poul Hansen, Ringsted, laa der nogle Ruiner af Bygninger, som saa ud til at være brændt.

Mod Syd var Jernbanen København—Korsør Grænsen.

Der var en vid Udsigt over den frugtbare midtsjællandske Højslette. Bygningerne laa meget spredt.

Store Herregaardsmarker stødte til paa næsten alle Sider.

Lige Øst paa laa Herregaarden Adamshøj. Mod Nord Herregaarden Kærup. Vest for laa Ringsted Kloster, Ditlevhøj og Byens Jord, som var meget lidt bebygget.

Ialt ca. 3000 Tdr. Land Jord, fordelt til 5—6 Ejendomme.

Lige straks forekom det mig, at Herregaarde ikke var det bedste Naboskab for Skolen; men da jeg havde tænkt lidt nærmere over det, fandt jeg det ypperligt.

Det skulde jo netop være en af Husmandsskolens Opgaver at dygtiggøre unge Mænd og Kvinder, saa de kunde rejse nye Hjem, og det skulde naturligvis først og fremmest være paa Herregaardsmarkerne.

Den Dag vilde nok komme, da der paa de 3000 Tdr. Land nøgne Herregaardsmarker laa 2—300 Husmandshjem.

Her var Plads for en Del Elever. Naar det blev af de bedste, saa kunde det nok blive Mønsterbrug for dem, der kom paa Skolen, altsaa et godt, levende Undervisningsmateriale.

Hjertet tog atter til at banke heftigt i mit Bryst.

Jeg saa Opgaverne vokse.

Skulde jeg naa det store Maal, at lægge Grunden til et saadant Arbejde.

Her maatte ses langt og stort; thi Skolen skulde anlægges baa-
de med Nutid og Fremtid for Øje.

Jeg sad paa Diget med Ryggen til Adamshøjs Mark og tegnede et lille Rids over Pladsen, jeg havde for mig.

I Fantasien havde jeg forsøgt at anlægge den og finde passende Steder til Bygninger, Haver, Marker, Bierhverv og alt det, jeg i Fantasien saa myldre frem af Krav til Skolen.

Nu sad jeg og fæstnede det paa Papiret.

Det føjede sig alt sammen saa let og naturligt, som om Pladsen var skabt til det.

Og Navnet. Det prægtige Navn: Kærehave havde jeg faaet i Tilgift; thi Skolen skulde naturligvis hedde »Kærehave«.

Der var ikke andet, der hed Kærehave, end Skoven.

Solen var ved at gaa ned. Jeg hørte inde fra Ringsted Kirkeklokkernes Malmtoner bølge helt ud til mig.

Jeg puttede Skitsebogen i Lommen, tog Hatten af og lagde den paa Diget ved Siden af mig.

Jeg foldede mine Hænder og bøjede mit Hoved.

Mit Hjerte var fyldt med Glæde og Tak til Gud.

Jeg var overbevist om, at jeg nu stod ved Stedet, hvor Husmandsskolen skulde ligge, og at Gud havde ført mig til det.

Det var min første Dag i Kærehave.

Jeg blev i Ringsted om Natten.

Næste Morgen gik jeg meget tidligt ud til Kærehave. Jeg længtes efter at gense Pladsen, og jeg vilde paany overveje, hvorledes mine Planer kunde realiseres der med de Midler, jeg vilde faa til Raadighed, før jeg talte med Sagfører Niels Svendsen.

Tegningen til Skolebygningen havde jeg omtrent færdig, og efter Arkitektens Overslag vidste jeg nogenlunde, hvad den vilde koste at opføre. Men her manglede baade Lærerboliger og Avlsbygninger. Kort sagt alt af Bygninger skulde opføres og udstyres helt fra Grunden af. Her var ikke en Splint at begynde med.

Paa Pladsen, hvor Bygningerne skulde ligge, og i Skoven vilde der blive meget Arbejde; thi ved Ringsted var der ingen Anlæg eller Parker som ved Sorø, Trolleborg eller Ledreborg; ogsaa paa det Omraade skulde der begyndes paa bar Bund, og her skulde endda først ryddes, planeres, anlægges og plantes. Det vilde koste mange Penge.

Jeg regnede og kom til det Resultat, at der slet ikke kunde blive Penge til at betale hverken Jorden eller Skoven med.

Jeg vidste, at Byen ejede Jorden paa de Vilkaar, at der aarlig skulde svares en Td. Byg pr. Td. Land efter Kapitelstakst til det lærde Skolevæsen.

Vilde Byen have Skolen, maatte den overlade mig Klokkerlodden og Poul Hansens Fjerding, ialt ca. 32 Tdr. Land, uden Købesum, blot mod at jeg betalte den ovennævnte aarlige Arvefæsteafgift.

Ca. 8 Tdr. Land af Skoven maatte ligeledes skænkes Skolen som Gave.

I Henhold til Loven skulde der tegnes en Garantikapital paa 15,000 Kr. paa samme Rente- og Afdragsvilkaar som Statslaanet.

Det var mit Tilbud.

Kunde det antages, vilde jeg indstille til Ministeriet, at »Øernes Husmandsskole« blev lagt i Kærehave.

Jeg tænkte ved mig selv, at det var et dristigt Forlangende; men det kunde ikke paa nogen Maade gøres billigere. Jeg havde jo Tilbuddet fra Trolleborg, som økonomisk var betydelig bedre og meget lettere at overtage.

Her blev det netop det Kort, hvormed jeg kunde vinde Spillet, saafremt Byen og Egnen ønskede, at Skolen skulde ligge i Kærehave.

Sagfører Niels Svendsen saa lidt over Brillerne paa mig, da jeg forelagde Planen og Tilbudet, men sagde saa ret resolut:

Ja, ja, det maa vi jo saa se at skaffe Dem. Jeg vil gøre, hvad jeg kan, for at Skolen kan komme til at ligge her. Jeg ser ogsaa godt, at Vilkaarene ikke kan blive anderledes.

Jeg sagde til Sagfører Svendsen, at jeg ikke ønskede at være med til Møderne, naar Garantikapitalen skulde tegnes. Da det var bestemt i Loven, hvorledes Skolen skulde virke, kunde jeg ingen Løfter give derudover; derfor var det bedst, at jeg ikke var med.

Det gav Svendsen mig Ret i.

Jeg vilde dog være med, naar Grænsen i Skoven skulde afsættes.

Der skulde handles hurtigt, og det blev der.

Garantikapitalen blev meget let tegnet, og Byraadet vedtog at skænke Jorden paa de Vilkaar, jeg havde ønsket.

Nu var der kun Skoven og Skovfogedlodden tilbage.

Sagfører Svendsen meddelte mig, at han havde forelagt mit Forslag for Skovens Ejer, Kammerherre Howden-Rønnenkamp, og at han var villig til en Forhandling med mig.

En Dag mødte saa Kammerherren og hans Godsforvalter, Sagfører Svendsen og jeg i Kærehave.

Jeg forklarede, hvorledes det var min Hensigt at benytte Skoven, og at jeg ikke uden at faa Skoven kunde indstille Kærehave.

Dertil svarede Kammerherren, at han ikke turde have Ansvaret for, at Skolen ikke blev lagt her, og at han derfor vilde afstaa det ønskede Areal af Skoven som Gave til Husmandsskolen.

Skovfogedlodden skulde mageskiftes med et Areal, som laa lidt udenfor Grænsen, saaledes at Skovfogedlodden saa vidt muligt ikke blev formindsket.

Kunde det ikke dækkes derved, skulde jeg betale 1000 Kr. pr. Td. Land for den manglende Jord.

Saaledes blev Aftalen, og glad var jeg.

Jeg vidste, at Landbrugsministeren vilde komme til Ringsted med Toget fra København den Dag. Jeg gik ned paa Stationen for straks at meddele ham Resultatet.

Samtidig benyttede jeg Lejligheden til at sige, at der maaske vilde blive Vanskeligheder med Udstykningen af Fredskov, Flytning af Sogneskel og Afløsning af Arvefæsteafgiften; men da det alt sammen var Sager, der laa under Landbrugsministeren, saa haabede jeg, at Ministeren vilde hjælpe mig med at rydde Hindringerne af Vejen, naar de viste sig.

»Ja, det klarer vi nok!« sagde Ministeren.

Nu kom der en herlig Tid.

Skønt det var Kultusministeren og Landbrugsministeren i Fællesskab, der skulde godkende Stedet, betragtede jeg det dog som afgjort, at Skolen skulde ligge i Kærehave.

Ja, hvor var det en herlig Følelse at vide: her var Stedet, hvor Skolen skulde ligge.

Ikke i Luften, men paa Jorden! Skyde op af den bare Bund uden en eneste Bygning eller et eneste Træ paa Pladsen. Kun Skoven som Baggrund i Nord.

Jeg var saa forelsket i Kærehave, at jeg besluttede straks at flytte min Teltpæl fra København til Ringsted.

Mine Hvedebrødsdage blev det, ogsaa hvad Kosten angik; thi jeg boede paa »Hotel Postgaarden« i Ringsted.

Jeg gik Øst paa ad Landevejen for at kigge Pladsen ud fra den Kant, og Syd paa til Jernbanen for at se, hvorledes det vilde tage sig ud fra Toget. Paa mine daglige Ture fra Ringsted til Kærehave iagttog jeg Pladsen snart fra Kirkestien og snart fra Landevejen.

Jorden var tilsaaet, og før der var høstet, havde jeg ikke Ret til den; men jeg kunde ikke lade være med at gaa ind over Markerne, naar jeg skulde maale op og afsætte Plads til de forskellige Bygninger og Anlæg. Derfor købte jeg Afgrøderne paa Roden, som de stod, saa havde jeg Frihed.

Det var min Hensigt at fremskynde Arbejdet saa meget, at

Grundstenen til Skolen kunde nedlægges paa Aarsdagen for Husmandsskolekommissionens Nedsættelse den 23. Septbr.

Skolen havde mange Gange før givet mig meget at bestille; men nu fik jeg for Alvor travlt.

Jeg tog fat paa at udarbejde en nøjagtig Plan for Bygninger, Anlæg og Undervisning, tilpasset efter Pladsen i Kærehave og den Kapital (75,000 Kr.), jeg vilde faa Raadighed over.

Jeg var godt forberedt; thi i Aarenes Løb havde jeg tegnet og bygget mange »Luftkasteller«. Det kom mig nu meget tilgode.

Husmandsskolens Undervisningsplan havde jeg forhandlet tit og ofte med de unge paa Højskolen. Med de ældre paa mine Rejser i Maribo Amt. Ved offentlige Møder i Landets Forsamlingshuse .I Dagblade og Fagblade. Jeg fik ogsaa den Glæde, at Kultusministeren og Landbrugsministeren godkendte mine Undervisningsplaner uden en eneste Rettelse.

Ja, »Forkundskaber er nyttige,« som H. C. Andersen siger i Klodshans.

Planen for Kærehave, som det tog 20 Aars Arbejde at realisere, var i store Træk færdig i mit Hoved og paa Papiret, med Bygninger og Anlæg, som det nu er, inden det første Hus blev opført og den første Plante sat.

Deri ligger Forklaringen paa, at Kærehave er bygget op og groet til harmonisk næsten som et Legeme udvikles og vokser.

Ja, hvor utroligt det end lyder, saa er det dog sandt, at jeg ogsaa allerede den Gang skimtede »Det nye Kærehave«, som først blev tilkøbt 12 Aar efter, og tog det med i Beregningerne, da jeg udarbejdede de første Planer for Kærehave.

Selvfølgelig var jeg klar over, at der vilde gaa mange Aar hen, inden Rammerne blev udfyldt; men det var jeg ikke ked af. Tværtimod, jeg glædede mig til at se Skolen vokse. Jeg vilde kun have det planlagt fra først af, saa der ikke senere skulde laves om ved det.

Hele Anlægget omkring Bygningerne skulde ikke blot tjene Skolen til Forskønnelse og Nytte som Undervisningsmateriale for Elever og Kursusdeltagere, men ogsaa Egnens Folk og Gæster, der besøgte Skolen, skulde have Glæde og Udbytte af at se det.

Fjerde Læsetime.

Undervisningsplan

for

Kærehave Landhusholdningsskole

(Husmands- og Husmoderskolen)

LANDBRUGSAFDELING
HUSHOLDNINGSAFDELING
11 DAGES KURSUS

Oprettet 1903 af

Forstander *N. J. Nielsen-Klødskov.*

Telefon: 200 Ringsted.

Motto: Den, der bidrager til andres Lykke,
øger sin egen.

Skolens Formaal er at give folkelig, faglig og kristelig Oplysning, der kan hjælpe til Fremgang og Lykke for Folk og Land.

Hovedpunkter af Regler for den daglige Husorden paa Kærehave, som alle Elever, Kursusdeltagere og Skolens faste Folk maa underkaste sig:

Kortspil og Spiritus, Eder, raa og usømmelig Tale er forbudt overalt paa Skolen.

Paa de mandlige Elevers og Kursusdeltageres Værelser maa der ikke modtages Besøg af Kvinder.

Paa de kvindelige Elevers og Kursusdeltageres Værelser maa der ikke modtages Besøg af Mænd.

Offentlig Dans maa ingen af Skolens Elever være med til.

N. J. Nielsen-Klødskov.

Der indbydes til følgende Kursus paa Kærehave :

- 6 Maaneders Landbrugskursus** (November—April) for unge Karle.
6 Maaneders Fortsættelseskursus (Maj--Oktober) for unge Karle.
5 Maaneders Husholdningskursus (Maj—September) for unge Piger.
6 Maaneders Husholdningskursus (November—April) for unge Piger.

Unge Piger og Karle — som Regel ikke under 18 Aar — baade fra Land og By, fra Hus og Gaard er velkomne.

Amtsunderstøttelse til Kursus i Vinterhalvaaret søges inden 1. Maj.

Amtsunderstøttelse til Kursus i Sommerhalvaaret søges inden 1ste November.

11-Dages Kursus

for Mænd og Kvinder.

Nr. 1.	Fra 3die Tirsdag i November.
— 2.	— 1ste Tirsdag i December.
— 3.	— 3die Tirsdag i Januar.
— 4.	— 1ste Tirsdag i Februar.
— 5.	— 3die Tirsdag i Februar.
— 6.	— 1ste Tirsdag i Marts.
— 7.	— 3die Tirsdag i Marts.
— 8.	— 1ste Tirsdag i April.
— 9.	— 3die Tirsdag i April.

Understøttelse til 11-Dages Kursus i Tiden fra November til Maj søges helst inden 1. Oktober.

11-Dages Kursus

for Mænd og Kvinder.

Nr. 1.	Fra 3die Tirsdag i Maj.
— 2.	— 1ste Tirsdag i Juni.
— 3.	— 3die Tirsdag i Juni.
— 4.	— 1ste Tirsdag i Juli.
— 5.	— 3die Tirsdag i Juli.
— 6.	— 1ste Tirsdag i August.
— 7.	— 3die Tirsdag i August.
— 8.	— 1ste Tirsdag i September.
— 9.	— 3die Tirsdag i September.

Understøttelse til 11-Dages Kursus i Tiden fra Maj til Oktober søges helst inden 1ste April.

Paa de 11 Dages Kursus, der holdes i November og December, kan der modtages Deltagere, der agter at uddanne sig til Aftenskolelærere.

Kursusdeltagere, der ønsker at komme paa sidstnævnte Hold, bedes anføre det paa Indmeldessedlen.

Kun Mænd og Kvinder i en moden Alder og en nogenlunde selvstændig Stilling kan vente at komme i Betragtning ved Uddelingen af Understøttelsen til 11-Dages Kursus.

Ansøgningsskemaer sendes gratis fra Skolen.

Forespørgsler besvares, Undervisningsplan sendes og Indmeldelser modtages af

Forstander N. J. Nielsen-Klodskov, Kærehave ved Ringsted.
 Telefon Ringsted 200.

Landbrugsafdelingen.

Vinterskolen (Novbr.—April).

Unge Karle baade fra Land og By, fra Hus og Gaard er velkomne.

Undervisningsfagene:

Sundhedslære: Menneskelegemets Bygning og Livsvirksomhed.
Gymnastik: Ny dansk Gymnastik og Folkedanse.

- Dansk :* Læsning og Stiløvelse.
- Regning :* Almindelig og anvendt Regning.
- Historie :* Kirke-, Kultur-, Litteratur- og Nordens Historie. Samfundslære, Geografi og Landbrugshistorie.
- Sang :* Folke- og Fædrelandssange.
- Kemi :* De vigtigste organiske og uorganiske Stoffers Betydning, Egenskaber og Forbindelser.
- Fysik :* Mekanisk Fysik, Varme-, Lys- og Vejlære, Magnetisme og Elektricitet.
- Jordbrug :* Jordens Udviklingshistorie, Danmarks Jordbundsforhold, Sten, Jordarter og Gødningsstoffer.
- a. Markjorden: Dens Behandling og Gødning til forskell. Kulturplanter. — Markredskaber m. m.
 - b. Havejorden: Dens Behandling og Gødning til de forskellige Kulturplanter. — Haveredskaber m. m.
- Plantebrug :* Planternes Bygning, Liv, Pleje, Ernæring, Formering og Forædling.
- a. Markplanter: Græs- og Kornsorter, Rodfrugt. Handels- og Bælgplanter. Frøavl, Ukrudt m. m.
 - b. Haveplanter: Frugttræer, Frugtbuske, Køkken- og Blomsterhaveplanter, Pileplanter, Læ- og Hegnsplanter, Frøavl, Ukrudt.
- Dyrkning, Opbevaring og Anvendelse.
- Husdyrbrug :* Husdyrenes Bygning, Liv, Pleje, Ernæring, Avl og Opdræt.
- a. De større Husdyr: Kvæg, Svin, Heste og Faar. Fodring, Brug og Ydeevne.
 - b. De mindre Husdyr: Høns, Ænder, Gæs, Kaniner og Bier. Fodring, Brug og Ydeevne.
- Landbrugsregnskab :* Penge-, Mark-, Have-, Husdyr- og Husholdningsregnskaber. — Dagbogsføring.
- Landmaaling :* Teoretisk og praktisk Landmaaling.
- Praktisk Forevisning :* Denne knytter sig til Undervisningen i Jordbrug, Plantebrug og Husdyrbrug.
- Husflid :* Træarbejde, Pilefletning, Børste- og Bogbinding, Sko- og Støvlesaaling, Kuffertarbejde m. m. — April Maaned anvendes særlig til praktisk Vejledning i Jordbrug, Plantebrug, Husdyrbrug, Landmaaling m. m.

Skema til Timeplan for Landbrugsafdelingen.

Kl. 7 ringes op. 7½ Morgenmad. 7,50 Morgensang.

Klokke- slet	Hold	Fag	Lærer	Dage og Hold					
				M.	Ti.	O.	To.	F.	L.
8—9	Alle	Foredrag	Skolen faar: 2 Lærere til Husflid og Bierhverv 2 Lærere til Husholdningsfagene 2 Lærere til Syning og Haandarbejde	×	×	×	×	×	×
9—10	(1. og 2.) (3. og 4.)	Gymnastik og Bad		1.-2.	1.-2.	1.-2.	3.-4.	3.-4.	3.-4.
9—10	3. og 1.	Dansk		3.	3.	3.	1.	1.	1.
9—10	4. og 2.	Do.		4.	4.	4.	2.	2.	2.
10—11	(3. og 4.) (1. og 2.)	Gymnastik og Bad		3.-4.	3.-4.	3.-4.	1.-2.	1.-2.	1.-2.
10—11	1. og 3.	Dansk		1.	1.	1.	3.	3.	3.
10—11	2. og 4.	Do.		2.	2.	2.	4.	4.	4.
11—11½	Alle	Frokost		×	×	×	×	×	×
11½—12	Alle	Sang		×	×	×	×	×	×
12—1	Alle	Foredrag		×	×	×	×	×	×
1—3	1. og 3.	Husflid		1.	1.	1.	3.	3.	3.
1—3	2. og 4.	Do.		2.	2.	2.	4.	4.	4.
1—2	(3. og 4.) (1. og 2.)	Regnskabsføring		3.-4.	3.-4.	3.-4.	1.-2.	1.-2.	1.-2.
2—3	3. og 1.	Regning		3.	3.	3.	1.	1.	1.
2--3	4. og 2.	Do.		4.	4.	4.	2.	2.	2.
3—4	Alle	Middag		×	×	×	×	×	×
4—5	1. og 2.	Samt. og Forevisn.		1.	1.	1.	2.	2.	2.
4—5	3. og 4.	Do.		3.	3.	3.	4.	4.	4.
4—5	2. og 1.	Do.		2.	2.	2.	1.	1.	1.
4—5	4. og 3.	Do.		4.	4.	4.	3.	3.	3.
5—6	2. og 3.	Samtale		2.	2.	2.	3.	3.	3.
5—6	3. og 2.	Do.		3.	3.	3.	2.	2.	2.
5—6	4. og 1.	Do.		4.	4.	4.	1.	1.	1.
5—6	1. og 4.	Do.		1.	1.	1.	4.	4.	4.
6—7	Alle	Foredrag		×	×	×	×	×	×
7—8	Alle	Aftensmad		×	×	×	×	×	×
8—9	Alle	Oplæsning		×	×		×		
8—10	Alle	Besøgsaften						×	
9—10	Alle	Dampbad							×

Søn- og Helligdage: Kl. 5 Kirkeligt Møde. Do. Kl. 8 Oplæsning, Sang, Musik o. l.

Efter Aftale med Forstanderen kan Eleverne faa Tilladelse til at benytte Foredragsalen en Aften om Ugen fra 8—10 til Forhandlingsmøde, Oplæsning af Kærehave Tidende o. l.

En Aften om Maaneden kan Eleverne faa Tilladelse til at danse i Gymnastiksalen.

Undervisning i Landmaaling, Jordarbejde, Plantning o. l. efter nærmere Plan i April.

Husholdningsafdelingerne.

Sommerskolen Maj—Septbr.

Vinterskolen Novbr.—April.

Unge Piger baade fra Land og By, fra Hus og Gaard er velkomne.

Undervisningsfagene:

- Sundhedslære* : Menneskelegemets Bygning og Livsvirksomhed.
Gymnastik : Ny dansk Gymnastik og Folkedans.
Dansk : Læsning og Stiløvelse.
Regning : Almindelig og anvendt Regning.
Historie : Kirke-, Kultur-, Litteratur- og Nordens Historie. Samfundslære, Geografi og Landbrugshistorie.
Sang : Folke- og Fædrelandssange.
Kemi : Husholdningskemi (Ernæringslære).
Fysik : Hverdagslivets Fysik.
Husholdning : Madlavning, Bagning, Slagtning samt alt andet praktisk Køkkenarbejde, Tørring, Henkogning og Syltning af Frugt og Køkkenurter m. m.
Haandarbejde : Strikning, Stopning, Lapping, Snitmønstertegning, Linnedsyning, Tilskæring, Kjølesyning og Broderi m. m.
Husorden : Stuepigearbejde, Tøjbehandling, Vask, Strygning.
Syge- og Børnepleje : Foredrag og Forevisninger.
Husflid : Børstebinding, Paparbejde, Støvlesaaling, Pilefletning.
Jordbrug : Jordens Udviklingshistorie, Danmarks Jordbundsforhold, Sten- og Jordarter og Gødningsstoffer. Særlig Havejorden: Dens Behandling og Gødning til de forskellige Kulturplanter. — Havevredskaber m. m.
Plantebrug : Planternes Bygning, Liv, Pleje, Ernæring, Formering og Forædling. Haveplanter: Frugttræer, Frugthuske, Køkken- og Blomsterhaveplanter, Pileplanter, Læ- og Hegnsplanter, Frøavl, Ukrudt. Dyrkning, Opbevaring og Anvendelse.
Husdyrbrug : Husdyrenes Bygning, Liv, Pleje, Ernæring, Avl og Opdræt. Særlig de mindre Husdyr: Fjerkræ, Kaniner og Bier. Fodring, Brug og Ydeevne.
Regnskabsføring : Husholdningsregnskab.
Praktisk Forevisning : Denne knytter sig til Undervisningen i Madlavning, Haandarbejde, Stuepigegering, Tøjbehandling, Husflid og Havebrug m. m.

April Maaned anvendes særlig til praktisk Vejledning i Slagtning, Stuepigegering, Vask og Strygning, Jordbrug, Plantebrug og Husdyrbrug m. m.

*) I alt væsentligt gælder den samme Plan for Sommeren.

Skema til Timeplan for Husholdningsafdelingerne.

Kl. 6 ringes op. Kl. 6,30 Morgenmad. Kl. 6,50 Morgensang.

Klokke- slet	Hold	Fag	Lærer	Dage og Hold					
				M.	Ti.	O.	To.	F.	L.
7—8	Alle	Foredrag	Skolen faar: 2 Lærere til Husflid og Bierhverv 2 Lærere til Havebrugsfagene 2 Lærere til Landbrugsfagene	×	×	×	×	×	×
8—9	1. og 3.	Dansk		1.	1.	1.	3.	3.	3.
8—9	2. og 4.	Do.		2.	2.	2.	4.	4.	4.
8—9	3. og 1.	Regning		3.	3.	3.	1.	1.	1.
8—9	4. og 2.	Do.		4.	4.	4.	2.	2.	2.
9—10	Alle	Foredrag		×	×	×	×	×	×
10—10 ^{1/2}	Alle	Frokost		×	×	×	×	×	×
10 ^{1/2} —11	Alle	Sang (énst.)		×	×	×	×	×	×
11—3	1.	Skolekøkkenet		1.	1.	1.	1.	1.	1.
11—2	2.	Haandgerning		2.	2.	2.	2.	2.	2.
11—2	3.	Husflid		3.	3.	3.	3.	3.	3.
11—12	4.	Forevisning og Samtale om Biavl og Fjerkræavl		4.	4.	4.	4.	4.	4.
12—1	4.	Forevisn. og Samtale om Anlæg, Frugt- og Køkkenhavedyrkning		4.	4.	4.	4.	4.	4.
1—2	4.	Forevisn. og Samtale om Markplanter og Husdyr		4.	4.	4.	4.	4.	4.
2—3 ^{3/4}	Alle	Middag	×	×	×	×	×	×	
3 ^{3/4} —4	Alle	Kaffe	×	×	×	×	×	×	
4—5	1.&2.3.&4.	Gymnastik & Bad	1.-2	3.-4.	1.-2.	1.-2.	3.-4.	3.-4.	
4—5	3. og 1.	Dansk	3	1.	3.	3.	1.	1.	
4—5	4. og 2.	Do.	4.	2.	4.	4.	2.	2.	
5—6	3.&4.1.&2.	Gymnastik & Bad	3.-4.	1.-2.	3.-4.	1.-2.	1.-2.	1.-2.	
5—6	1.&2.3.&4.	Forevisn. og Samtale om Husholdning, Ernæringslære, Sygepleje, Vadsk o. l.	1.-2	3.-4.	1.-2.	3.-4.	1.-2.	3.-4.	
6—7	Alle	Foredrag	×	×	×	×	×	×	
7—7 ^{1/2}	Alle	Aftensmad	×	×	×	×	×	×	
8—9	Alle	Oplæsning	×	×		×			
8—10	Alle	Besøgsaften					×		
8—9	Alle	Varmt Bad						×	

Søn- og Helligdage: Kl. 5 Kirkeligt Møde. Do. Kl. 8: Oplæsning, Sang, Musik o. l.
Efter Aftale med Forstanderen kan Eleverne faa Tilladelse til at benytte Foredragssalen
en Aften om Ugen fra 8—10 til Forhandlingsmøde, Oplæsning af Kærehave
Tidende o. l.

Timerne mellem Kl. 11 og 3 skifter Holdene hver Uge.

En Aften om Maanedens kan Eleverne faa Tilladelse til at danse Gymnastiksalen.

I Vinterhalvaaret begynder Undervisningen ikke før Kl. 8.

Kursustiden og Undervisningstiden.

Vinterskolen aabnes den 4. November og slutter nogle Dage før Maj. Eleverne maa saa vidt muligt møde den Dag, Skolen aabner, og blive, til den slutter. Juleferien er 14 Dage og Paaskeferien 8 Dage. I Ferierne kan Eleverne efter Ønske rejse eller blive boende paa Skolen. Udrejse til andre Tider maa Eleverne kun foretage med Forstanderens Samtykke.

Der undervises daglig 9—10 Timer.

Klokken 7 Morgen ringes der op, Eleverne gør sig i Stand og besørger Rengøringen paa deres Værelse. Kl. 7½ Morgenmad, Kl. 7,50 Morgensang, hvorefter Undervisningen begynder.

Kl. 11—11½ Frokost, Kl. 3—4 Middag, Kl. 7—7½ Aftensmad.

Skolelokalerne er de søgne Dage opvarmede fra Kl. 8 Morgen, Elevernes Værelser bliver opvarmede om Søndagen fra Kl. 8 Morgen og om Hverdagen fra 7—10½ Aften. Ønsker en Elev sig af gyldig Grund fritaget for at deltage i et eller andet Fag, maa han henvende sig til vedkommende Lærer, der da efter Samraad med Eleven og Forstanderen træffer en Ordning. Eleverne maa iøvrigt følge Undervisningsplanen og den daglige Husorden; nærmere herom vil blive meddelt under Kursuset.

Forstanderen forbeholder sig Ret til saadanne Ændringer, som findes praktiske for Opnaaelsen af Skolens Maal.

Til Foredragene er alle Elever samlede, til de andre Skolefag og til den praktiske Vejledning deles Eleverne i 2—4 Hold.

Ansøgning om Understøttelse til Vinterskolen.

Der fordres ingen Uddannelse for at blive optaget som Elev paa Skolen eller for at følge Undervisningen; men det forudsættes:

at de er i en moden Alder, som Regel ikke under 18 Aar,

at de er i Besiddelse af almindelige Skolekundskaber, og

at de møder med Lyst til at lære i den Retning, Skolens Undervisning gaar.

Uformuende Elever kan søge Amtsunderstøttelse og i Henhold til Kultusministeriets Cirkulære til Amtsskoleraadene opnaa indtil 30 Kr. om Maaneden til et 6 Maaneders Kursus paa Skolen.

Ansøgningen skrives paa Skema, som faas hos Skolens Forstander, Sogneraadsformændene eller hos Skolefondskassererne.

Sørg endelig for, at Skemaet udfyldes omhyggeligt og smukt.

Ansøgerne bør skrive, at den Skole, de agter at besøge, er Kærehave ved Ringsted.

Ansøgningen skal være indsendt inden 1ste Maj.

Ansøgeren anmodes om at sende sin Indmeldelse til Skolens Forstander, saa snart han har faaet Meddelelse om, at der er tilstaaet ham Understøttelse.

Elever, der ikke søger Amtsunderstøttelse til Opholdet, anmodes ligeledes om at sende deres Indmeldelse til Skolens Forstander i god Tid.

Udgifter ved et 6 Maaneders Vinter-Kursus paa Skolen.

Hver Elev betaler i 6 Maaneder for Undervisning og almindelig Kost ialt 210 Kr. Diætkost kan faas for en Tillægsbetaling af 4 Kr. pr. Maaned eller 1 Kr. pr. Uge, naar Skolens Læge anbefaler det.

Der betales maanedsviis og forud; for de tre første Maaneder betales 40 Kr. om Maaneden; for fjerde og femte Maaned betales 35 Kr. om Maaneden, og for sjette Maaned betales 25 Kr.

For Værelse med Centralvarme og Lampe betaler hver Elev for alle 6 Maaneder:

paa et 4 Mands-Værelse	6 Kr.,
paa et 3 Mands-Værelse	8 Kr.,
paa et 2 Mands-Værelse	10 Kr.,
paa et 1 Mands-Værelse	12 Kr.

Værelse, Lampe og Varme betales for hele Vinteren samtidig med Betalingen for første Maaned. Skolens Badeapparat (varme og kolde Brusebade) kan daglig efter Gymnastikken benyttes af alle Skolens Elever; hver Elev betaler herfor 50 Øre om Maaneden; Dampbad kan i Reglen faas 1 Gang om Maaneden for en Betaling af 10 Øre pr. Gang. For Brugen af Husflidsværktøj betales 50 Øre om Maaneden.

For Lægehjælp og Sygepleje paa Skolen betaler hver Elev, der ikke er i en anerkendt Sygekasse, 2 Kr. for hele Skoletiden. Tandbehandling, Medicin og Ophold paa Sygehuset er ikke indbefattet. Paa Skolen er der Sygeplejerske og Sygestue. For Lægehjælp og Sygepleje betales samtidig med Betalingen for første Maaned. Elever, der er i en anerkendt Sygekasse og medbringer Flyttebevis til Ringsted, betaler kun 1 Kr. for Sygepleje paa Skolen.

Der fradrages intet i Betalingen for Ferier eller Udrejser. Bøger o. l. kan Eleverne købe paa Skolen til almindelig Bogladepris, Gymnastiksko og Husflidsmateriale faas til Indkøbspris. De Genstande, Eleverne forarbejder, er deres Ejendom; men Genstandene maa ikke sendes bort fra Skolen, før de har været fremlagt paa en Udstilling kort før Skolens Slutning.

Til Bøger o. l. vil der gennemsnitlig for hver Elev medgaa 15—25 Kr. Iøvrigt afhænger Udgifterne til forskellige Smaating jo af Elevernes Lyst og Evne til at købe.

Hver Elev maa medbringe Haandklæder og Sengetøj til en Enkelt seng, dog ikke Madrats og Skraapude. Klædeskab er der ikke Plads til, men det anbefales Eleverne at medbringe et Stykke Shirting saa stort, at det kan beskytte det Tøj, der skal hænge op, mod Støv. Der er Plads til en stor Kasse for hver Elev paa Værelserne. Tøjet sendes billigst som Fragtgoods, men for at det kan være paa Skolen, naar Eleverne kommer, maa det sendes 8—10 Dage forud under Adressen: Elevens Navn, Kærehave, Ringsted. Jernbanefragten bedes saa vidt muligt be-

talt paa den Station, Tøjet indleveres paa. Tøjet befordres fra og til Ringsted St. for 25 Øre pr. Sæt.

Skudsmaalsbog skal ikke tages med hertil.

Der er indrettet Cyklestald, og for en Plads betales 50 Øre.

Eleverne vil efter Indmeldelsen modtage Underretning om, med hvilket Tog de ventes til Ringsted.

Fortsettelseskursus for unge Landmænd.

Karle, der har gennemgaaet et Vinterkursus her paa Skolen eller paa en anden anerkendt Landbrugs- eller Højskole, optages paa det 6 Maaneders praktiske og teoretiske Fortsettelseskursus, som med Understøttelse fra Landbrugsministeriet holdes her hvert Aar fra 1ste Maj til 31te Oktober.

Den daglige Plan er omtrent saaledes:

Den daglige Arbejdstid:	Den daglige Undervisning:	De daglige Spisetider:
Kl. 5 $\frac{1}{2}$ —7 $\frac{1}{4}$ = 1 $\frac{3}{4}$ Time	Kl. 4—5 Eftmd. Underv.	Kl. 7 $\frac{1}{2}$ —8: Morgenmad
Kl. 8—11 = 3 Timer.	Kl. 5—6 — —	Kl. 11—11 $\frac{1}{2}$: Frokost
Kl. 11 $\frac{1}{2}$ —2 $\frac{3}{4}$ = 3 $\frac{1}{4}$ T.	Kl. 6—7 — Foredrag	Kl. 3—4: Middag.
		Kl. 7—7 $\frac{1}{2}$: Aftensmad

Undervisningen omfatter væsentlig: Jordbrug, Plantebrug, Husdyrbrug, Havebrug, Landbrugets Bierhverv, Dansk, Regning, Regnskabs- og Dagbogføring samt Gymnastik, Aftenforedrag sammen med Skolens Elever. Landvæsenseleverne udfører alt Arbejde ved Skolens Bedrift.

Landvæsenseleverne har fri en Hverdag i hver Maaned; disse Fridage kan efter nærmere Aftale samles til en Ferie paa 6 Dage. Landvæsenseleverne har skiftevis Tur, det vil sige Pligt til at blive hjemme og udføre det Arbejde, de bliver sat til en Søndag eller Helligdag i hver Maaned.

I Oktober Maaned gives der ikke Undervisning, og der arbejdes daglig 10 Timer i den Maaned.

Karle, der om Vinteren har været paa Høj- eller Landbrugsskole, kan faa 120 Kr. i Understøttelse fra Landbrugsministeriet, og det er fuldt Vederlag til Skolen for den praktiske og teoretiske Undervisning. I Løn faar hver Elev 10 Kr. pr. Maaned i de første 5 Maaneder og for Oktober Maaned 50 Kr., altsaa ialt 100 Kr. Eleverne skal være i en anerkendt Sygekasse, og i Tilfælde af Sygdom faar de ikke Løn i den Tid, de faar Tilskud fra Sygekassen.

Landvæsenseleverne faar Kost og Bolig paa Skolen. Paa Værelserne er der Senge med Madrats og Skraapude, Bord, Bænke og Lampe. Der skal medbringes Sengklæder til en enkelt Seng, og Eleverne maa selv sørge for deres Vask.

Saafermt samtlige Arbejdslever skønner, at en Elev mangler Vilje til at udføre et Arbejde, som det bliver paalagt ham, kan de stille Forslag til Forstanderen om at blive fritaget for ham, og Eleven maa saa

finde sig i straks at forlade Skolen; den samme Ret har Lærerne, der giver den teoretiske Undervisning.

Efter Kursusets Slutning gives der Eleverne et Vidnesbyrd for Anlæg, Flid og Opførsel.

Forstanderen forbeholder sig Ret til saadanne Forandringer, der findes praktiske for Opnaelsen af Skolens Maal.

11-Dages Kursus for Mænd og Kvinder.

Paa Grundlag af et Forslag fra Husmandsskolekommissionen gennemførte Landbrugsminister O. Hansen i Rigsdagssamlingen 1901—02 en „Lov om Statstilskud til Landbrugskursus“. I Henhold til denne Lov kan der af Statskassen aarlig ydes 15,000 Kr. i Understøttelse til uformuende Landbrugere — Mænd og Kvinder —, som ønsker Kursus i Landbrug og Landbrugets Bierhverv. *Understøttelsen kan tildeles ikke alene Husmænd og deres Hustruer, men enhver ubemidlet Mand og Kvinde, der efter sit Erhverv vil have Nytte af det paagældende Kursus. Understøttelsen vil som Regel kunne dække alle de direkte Udgifter, der er forbundne med Deltagelsen i det paagældende Kursus, altsaa det, som Bolig, Kost, Undervisning, Bøger o. l. samt Rejsen til og fra Skolen vil koste Kursusdeltagerne.*

Kærehave Husmands- og Husmoderskole ved Ringsted er godkendt til at holde Landbrugskursus og Kursus i Landbrugets Bierhverv fra November 1903. Understøttelsen til disse Kursus er ganske uafhængig af de Præmier, som under forskellige Former uddeles af Husmands- og Landboforeninger eller lignende Institutioner for veldyrkede Husmandsbrug. Der vil saaledes ikke være noget til Hinder for, at en Mand eller Kvinde kan søge begge Dele i eet Aar, og Bedriften behøver ikke at være præmieret, for at Brugeren kan søge Understøttelse til et kort Kursus paa Skolen. Kvinder og Mænd fra hele Landet er ligestillede.

Det er af den allerstørste Betydning, at enhver ubemidlet Mand og Kvinde straks kan søge Understøttelse til et kort Kursus paa Skolen, thi jo mindre Midlerne er, desto daarligere er der Raad til at vente og give „Lærepenge“. Paa mine mange Rejser har jeg saa ofte set mislykkede Forsøg i forskellige Retninger, som udelukkende skyldes Mangel paa Forstaaelse, og som et kort Kursus kunde afhjælpe, og jeg har set gode, naturlige Forhold ligge ubenyttet hen, fordi der manglede Forstaaelse til at benytte dem; men jeg har ogsaa mange Steder mærket — baade hvor de mislykkede Forsøg var gjort, og hvor der endnu ikke var taget fat — en Lyst og Trang til bedre Oplysning, og andre Forudsætninger behøves ikke. Derfor er det med et lyst Haab til Fremtiden, at jeg indbyder Mænd og Kvinder til korte Kursus paa Skolen.

Der er ved Anlægget af Kærehave Husmands- og Husmoderskole taget særligt Hensyn til de korte Kursus. Der er indrettet Værelser og Skolestuer med Centralvarme til 40 Deltagere. Hvert Værelse er beregnet til 4 Deltagere og udstyret med 4 Senge med alt Tilbehør samt Haandklæder o. l. *Kursusdeltagerne skal derfor ikke medbringe noget*

som helst ud over deres Gangklæder og helst et Par Træsko og et Par bløde Sko.

Ved Skolen er der to Husflidslokaler med Værktøj, og dette benyttes kun nogle faa Timer daglig af Skolens Elever. Det vil derfor være vel egnet til Brug for Kursusdeltagerne, ligesom Skolens Badeapparat med varme og kolde Styrtebade frit kan benyttes af Kursusdeltagerne.

Havebruget, Landbruget og Bierhvervene, som er anlagt ved Skolen, benyttes til Forevisning og kan, navnlig i Sommerhalvaaret, være et godt Materiale til Vejledning og Støtte for Kursusdeltagerne og Eleverne.

Skolens Undervisningsmidler, Lærere og Lærerinder er fælles for Kursusdeltagerne og Eleverne; men netop dette gør, at disse kan være bedre og flere, end om Skolen ikke var beregnet for begge Afdelinger.

Da Skolens Lærere og Lærerinder daglig arbejder med de unge for at føre dem frem til det samme Maal — og helst videre end Kursusdeltagerne er naaet —, faar vi ved den Vekselvirkning med de ældre, erfarne Mænd og Kvinder en Hjælp til Arbejdet med de unge, som er af stor Betydning, men jeg er lige saa overbevist om, at vi ogsaa kan kaste en Straale af Forstaaelsens Lysskær over Erfaringens snævre og korte Vej, som den enkelte har vandret, thi det er som Hostrup har sagt:

„Til Raad er Gubben en herlig Gæst,
men unge Øjne de se dog bedst.“

Med Forstaaelse følger Glæde og Mod til at tage bedre fat paa de foreliggende Opgaver eller dem, Fremtiden vil bringe. Og saadan maa det være, at

„Er til Maalet man naaet, sætter straks man et nyt.“

Undervisning m. m. paa 11 Dages Kursus.

Mændene undervises i Regnskabsføring, Husdyrbrug, Land- og Havebrug, Landbrugets Bierhverv, Husflid m. m.

Kvinderne undervises i Madlavning, Snitmønstertegning, Syge- og Barnepleje, Tøjbehandling, det mindre Husdyrbrug, Havebrug m. m.

Undervisningen gives af Skolens Lærere og Lærerinder, der hver underviser i de samme Fag ved disse Kursus, som vedkommende har med Skolens Elever.

Undervisningsmaaden er: Foredrag, Forevisninger, praktiske Øvelser og praktisk Vejledning.

Kursustiden omfatter 10 Skoledage og 1 Søndag samt Rejsedagene til og fra Skolen.

Undervisningstiden er 9—10 Timer daglig.

Kl. 7—7½ Morgenmad, 11—11½ Frokost, 3—4 Middag, 7—7½ Aftensmad.

I Foredragstimerne behandles selvfølgelig kun de vigtigste Spørgs-

maal i hvert Fag. Forevisningerne og den praktiske Vejledning vil saa vidt muligt knytte sig til det, der behandles i de faglige Foredrag.

Ved Undervisningen i Regnskabsføring vil der blive indøvet et let over-skueligt og brugeligt Landbrugsregnskab.

Paa Vinterkursusene gives praktiske Øvelser i Landbohusflid; det er et godt Motionsfag fra Skolearbejdet og et Fag, hvori der kan gives Deltagerne mange nyttige Vink, som kan være dem til Gavn i den mindre travle Del af Aaret og som Aftensyssel i deres Hjem. Deltagerne kan i dette Fag vælge mellem Pilefletning, Børstebinding, Paparbejde, Bogbinding og Skomageri.

Kursusdeltagerne anmodes om at medbringe — saafremt de har — renvaskede Hestehaar til Børstebinding, Bøger, der trænger til at indbindes, eller Støvler, der trænger til at saales. De, der ikke har Materiale, kan købe det paa Skolen.

Kvinderne har i alle Maader lige saa gode Forudsætninger som Mændene for at kunne følge og høste Nytte af et Kursus af denne Art, da en stor Part af Landbrugsbedriften er overladt til deres Omsorg og Pleje saasom Havedyrkningsfagene, Fjerkræavl og adskillige andre Erhverv røgtes af dem, og endelig maa Kvinderne ved det mindre Landbrug og Husmandsbruget yde en god Haandsrækning til Malkning, Fodring o. l.

Paa disse Kursus er der ogsaa taget særligt Hensyn til de Opgaver, som ligger deres Virkefelt i Hjemmene nærmere, saasom Madlavning, Anvendelse af Frugt og Køkkenurter, Husholdning, Ernæringslære, Sygepleje, Børnepleje, Snitmønstertegning o. l.

Paa Kursus i Sommerhalvaaret undervises ikke i Husflid og Snitmønstertegning og i Vinterhalvaaret ikke i Biavl.

Fra Skolens Side vil der paa alle Omraader blive vist den største Imødekommenhed for at yde Raad og Vejledning i alt vedrørende Landbrug, vort Lands gennem de tusinde Hjem vidt forgrenede Hovederhverv.

Ansøgning om Understøttelse til 11-Dages Kursus.

Ansøgning om Understøttelse skrives paa Skemaer, der faas hos Skolens Forstander. Skemaerne bør udfyldes omhyggeligt.

Understøttelse til Kursus i Tiden fra Novbr. til Maj søges helst inden 1ste Oktober.

Understøttelse til Kursus i Tiden fra Maj til Oktbr. søges helst inden 1ste April.

Der fordres ingen Uddannelse for at følge Undervisningen; men en nødvendig Forudsætning for at faa Udbytte af Opholdet er, at Deltagerne er i en moden Alder, opad er ingen Aldersgrænse; de maa tillige have praktisk Kendskab til almindelige Landboforhold.

Understøttelse til disse Kursus ydes af Staten og fordeles af Landbrugsministeren til de i de forskellige Landsdøse nedsatte Kursusudvalg i det Forhold, som disse har Behov. Understøttelsen vil som Regel

Skema til Timeplan for et 11-Dages Kursus.

Kl. 6 ringes op. Kl. 6,30 Morgenmad. Kl. 6,50 Morgensang.

Klokkeslet	Deltagere	Fag	Lærer	Ti.	O.	To.	F.	L.	S.	M.	Ti.	O.	To.	F.	
7—8	Alle	Anlæg af Hjem, Plantning, Læ- og Hækplanter	Skolen faar: 2 Lær. til Husflid og Bierhverv 2 Lær. inder til Husholdningsf. 2 — — til Syning & Haandarb. 2 Lær. til Højskolefag. 2 — — til Landbrugsfag. 2 — — til Havebrugsfag.	×	×	×	×	×		×	×	×	×	×	
8—9	Mænd	Regnskabsføring		×	×	×	×	×			×	×	×	×	×
8—9	Kvinder	Forevisning i Madlavning i Skolekøkkenet		×	×	×	×	×			×	×	×	×	×
9—10	Do.	do. do.		×	×	×	×	×			×	×	×	×	×
9—10	Mænd	Jordbunds- og Gødningslære, Sædsrifter m. m.		×	×	×	×	×			×	×	×	×	×
10—11	Alle	Frokost		×	×	×	×	×			×	×	×	×	×
11—12	Alle	Husdyrbrug (Kvæg, Svin, Høns, Heste, Kaniner m. m.)		×	×	×	×	×			×	×	×	×	×
12—1	Alle	Landbrugets Bierhverv. (Husflid om Vinteren)		×	×	×	×	×			×	×	×	×	×
1—2	Alle	Havebrug (Køkken- og Frugthavedyrkning)		×	×	×	×	×			×	×	×	×	×
2—3 ^{3/4}	Alle	Middag		×	×	×	×	×			×	×	×	×	×
3 ^{3/4} —4	Alle	Kaffe		×	×	×	×	×			×	×	×	×	×
4—5	Alle	Plantebrug (Mark- og Handelsplanter, Frøavl, Planteskole)	×	×	×	×	×			×	×	×	×	×	
5—6	Mænd	Plantesygdomme, Skadedyr, Have- og Markredskaber o. l.	×	×	×	×	×			×	×	×	×	×	
5—6	Kvinder	Ernæringslære, Barnepleje, Sygepleje o. l.	×	×	×	×	×			×	×	×	×	×	
6—7	Alle	Kultur- og Litteraturhistoriske Foredrag	×	×	×	×	×			×	×	×	×	×	
7—8	Alle	Aftensmad	×	×	×	×	×			×	×	×	×	×	
8—9	Alle	Oplæsning, Diskussion, Sang o. l. sammen m. Skolens Elever	×	×	×	×	×			×	×	×	×	×	
9—10		Varmt Bad						×							

være tilstrækkelig til de direkte Udgifter, der er forbundne med Deltagelsen i det paagældende Kursus, altsaa det, som Bolig, Kost, Undervisning, Bøger o. l. samt Rejsen til og fra Skolen vil koste Kursusdeltagerne.

Saasnaart Ansøgeren har modtaget Underretning om, at Understøttelsen er tilstaaet, bedes Indmeldelsen sendt til Skolens Forstander. — Kursusdeltagere, der ikke ønsker at søge Understøttelse, bedes ligeledes indmelde sig i god Tid.

Da Skolen kun kan modtage et bestemt Antal Deltagere paa hvert Kursus, er det nødvendigt, før at sikre sig Plads, at opgive flere Kursustider, saafremt der da er flere, som kan benyttes af Ansøgeren.

Fra Skolens Side vil der i videste Udstrækning blive taget Hensyn til Ansøgerens Ønske.

Kursusdeltagerne bedes møde Aftenen før hvert Kursus begynder. De ventes til Ringsted med Toget Øst fra Kl. ca. 8½ og Vest fra Kl. ca. 9, ved de to Tog er der Vogne til at befordre Deltagerne til Skolen. De beføres i Vogne fra Skolen den næstfølgende Lørdag Morgen.

Udgifterne ved et 11-Dages Kursus paa Kærehave.

For Undervisning, Kost og Bolig med Sengetøj, Lagener og Haandklæde, Lys og Centralvarme m. m. betales 33 Kr. Deltagerne skal altsaa ikke medbringe andet end deres Gangklæder og helst et Par bløde Sko og et Par Træsko. Der fradrages intet i Betalingen, fordi Deltagerne møder senere end ved Begyndelsen af Kursuset eller rejser fra Skolen, før det slutter.

Rgnskabsbøger, Optegningsbøger, Blyanter o. l. kan faas til almindelig Bogladepris paa Skolen og vil maaske beløbe sig til 4—5 Kr. for hver Deltager.

De Husflidsgenstande, som Kursusdeltagerne forarbejder, er deres Ejendom; men for Materialet maa de godtgøre Skolen Indkøbsprisen.

Femte Læsetime.

Medens jeg udarbejdede Undervisningsplanen, havde jeg flere Gange været i København for at tale med Statens Tilsynsmand ved Høj- og Landbrugsskolerne, Docent Ludvig Fejlberg.

Jeg kendte Fejlberg fra hans Besøg paa Frederiksborg Højskole i de Aar, jeg var der, og fra Aarene derefter.

Fejlberg havde lige fra første Færd fulgt mit Arbejde paa at faa Husmandsskolen rejst med den største Interesse, og jeg havde ofte søgt Raad hos ham.

Den første Gang, jeg var hos Fejlberg, sagde han — da jeg gjorde Undskyldning for, at jeg maaske kom til Ulejlighed:

»Nej, Klodskov, aldeles ikke. De maa komme til mig lige

naar De vil, enten her paa Skolen — Fejlberg var Docent ved Landbohøjskolen — eller i mit Hjem.«

Den Tilladelse havde jeg ofte benyttet mig af, og det passede. Hos Fejlberg havde jeg aldrig Indtryk af at komme til Ulejlighed.

Paa Landbohøjskolen havde Fejlberg et lille Værelse ved Siden af Tegnesalen. Naar jeg kom, førte han mig straks derind og anbragte mig i det ene Sofahjørne og sig selv i det andet med korslagte Arme og Ben.

»Naa, Klodskov, sig mig saa, hvad har De paa Samvittigheden? Hvorledes gaar det?«

Saadan var den sædvanlige Indledning, og Fejlberg var saa venlig og tillidsfuld, at jeg betroede mig til ham som til min Fader.

Naar de Studerende kom til ham med deres Tegninger, afbrød han ikke Samtalen mellem os. Med et Smil og et lille Nik pegede han paa Bordet, hvor de kunde lægge deres Tegninger, saa gik de straks igen.

Det var godt, at vi var sammenarbejdede og havde Sympati for hinanden. Men især var det en stor Lykke, at Fejlberg var saa forstaaende overfor Husmandsskolens Betydning og Arbejde; thi vel var Loven vedtaget; men det beroede meget paa Ministeren og Skolens Tilsynsmand, hvorledes den blev ført ud i Livet.

Trods Tværhed og Modstand fra Højskoler, Landbrugsskoler og Amtsskoleraad hjalp Fejlberg trofast til, at Husmandsskolen kunde komme til at virke efter sin Bestemmelse.

Fejlberg sørgede for, at Amtsskoleraadene fik tilsendt et Circulære fra Ministeriet om, at Elever — baade Karle og Piger — der vilde paa Kærehave Husmandsskoles Landbrugs- eller Husholdningsafdelinger, kunde faa 30 Kr. pr. Md. i Understøttelse.

Til Sammenligning kunde Landbrugsskolernes Elever faa 25 Kr. pr. Md. og Højskolernes Elever 20 Kr. pr Md.

De samme Skemaer blev benyttet af Ansøgere baade til Høj- og Landbrugsskolerne, men Ansøgerne maatte ikke skrive, hvilken Skole de vilde besøge, før de havde faaet Understøttelsen bevilget. Ansøgerne skulde kun opgive, om det var en Høj- eller Landbrugsskole de søgte Understøttelse til.

Kærehave var anerkendt som Landbrugsskole.

Eleverne paa de almindelige Landbrugsskoler skulde først

have gennemgaaet et Kursus paa en Højskole, før de kunde faa Understøttelse.

Eleverne til Kærehave kunde faa Understøttelse uden andre Forkundskaber end Folkeskolens.

Eleverne til de almindelige Landbrugsskoler kunde faa 25 Kr. pr. Md.

Eleverne til Kærehave kunde faa 30 Kr. pr. Md.

Til almindelige Landbrugsskoler kunde kun Karle søge Understøttelse.

Til Kærehave var baade Karle og Piger ligestillet.

»Ja, Klodskov,« sagde Fejlberg og tog mig med den ene Haand i Frakkeopslaget samtidig med, at han rystede mig frem og tilbage, »alt det finder de gamle, forbenede Amtsskoleraad saamænd aldrig ud af.«

Jeg foreslog at lade trykke nogle særlige Skemaer, som kunde benyttes af Karle og Piger, der vilde paa Kærehave; men Fejlberg holdt paa, at det var meget bedre, at Ansøgerne til Kærehave benyttede de samme Skemaer, som blev benyttet af Eleverne, der søgte Amtsunderstøttelse til Høj- og Landbrugsskolerne, og at Ansøgerne kort og godt skrev, at de vilde til Kærehave. Saa kunde ingen Misforstaaelse finde Sted.

Fejlberg mente ogsaa, at Elever, der vilde paa Kærehave, først skrev til Skolen efter Oplysninger. Derfor kunde det trykkes i Skolens Undervisningsplan, at Ansøgerne *skulde skrive* paa Skemaet, at den Skole, de vilde besøge, var Kærehave.

Skolen kunde ogsaa faa Skemaer til Uddeling, og paa dem kunde vi skrive, før vi sendte dem af Sted, at Ansøgeren vilde paa Kærehave.

Saadan blev det, og Ordningen var god, saa længe Fejlberg levede; men da han var død, gik det ikke.

Ved et Landbrugslærermøde paa Asmild Kloster Landbrugsskole, hvor jeg ikke var til Stede, blev det fremdraget næsten som en Forbrydelse, jeg havde begaaet, at saadan stod der i Undervisningsplanen for Kærehave, og at jeg havde udsendt Skemaer til Eleverne, der var rettet i Henhold til den ovennævnte Aftale med Fejlberg.

Kort Tid derefter modtog jeg en meget alvorlig Henstilling fra Ministeriet om ikke at gøre det mere, da Understøttelsen i saa Fald vilde blive frataget Skolen.

I Annoncerne fra Kærehave stod der, at Karle og Piger, som ønskede at søge Amtsunderstøttelse, kunde faa Skema tilsendt fra Skolen.

Nu blev det ogsaa forbudt at udsende Skemaer fra Skolen.

Selvfølgelig tog jeg Skrivelsen til Efterretning. Jeg havde ingen at gaa til, »I. C.« og Fejlberg var der ikke mere.

Det kom heller ikke til at skade Skolen synderligt; thi den Gang var Kærehave godt kendt; men havde det været ved Starten, saa havde det været slemt.

Jeg havde gennemgaaet Undervisningsplanen sammen med Fejlberg, før jeg sendte den til Ministeriet. Den blev godkendt uden en eneste Rettelse.

Kultusminister J. C. Christensen sagde til mig, da jeg mødte til Audiens for at takke ham for Godkendelsen af Skolens Undervisningsplan og for Udnævnelsen til Forstander, at det havde glædet ham meget at se Planen for Skolens Arbejde og Undervisning.

Ministeren ønskede mig Lykke og Held til at samle baade unge og ældre Kvinder og Mænd fra Husmandshjemmene i hele Landet paa Skolen.

Ministeren sagde, at han altid vilde følge Skolens Arbejde med Interesse.

Nu, 20 Aar efter, kan jeg sige, at det Løfte har han holdt fuldt ud.

Jeg har saa ofte søgt J. C. Christensen i Ministeriet, men jeg har aldrig mærket, at jeg kom til Ulejlighed. Altid fik jeg klar og god Besked, Hjælp, naar det trængtes og han kunde.

Da Kærehave blev godkendt af Landbrugs- og Kultusministeriet som »Øernes nye Landbrugsskole for Husmandsbruget og Landbrugets Bierhverv«, var det et stort Skridt henimod Maalet. Nu hed den ikke mere det ubestemte: Husmandsskole. Nej, fra den Dag hed den: Kærehave Husmandsskole!

Atter fik jeg en fortrinlig Hjælper i Redaktør Niels Bransager.

Det var Bransager, der som »Politiken«s Medarbejder havde været med, da jeg første Gang talte om Oprettelsen af Husmandsskoler for de rejsende Husmænd, og som allerede den Gang var bleven saa begejstret for Husmændenes Tilslutning, at han straks

med det samme fastslog, at Husmandsskoler var mindst lige saa nødvendige og berettigede som Høj- og Landbrugsskoler var det.

Bransager havde ikke tabt Troen paa, at Sagen nok skulde sejre, selv om det havde taget længere Tid, end han havde ventet.

Bransager var i København de Aar, jeg arbejdede for Husmandsskolens Oprettelse. Jeg havde ofte talt med ham, og han var ganske enig med mig i, at det var bedre at vente end at tage den første den bedste Fattiggaard og lave om til Husmandsskole.

Da jeg fortalte Bransager, at Landets første Husmandsskole skulde ligge i Kærehave ved Ringsted, sagde han med et stort Smil: »Saa flytter jeg ogsaa til Ringsted!«

»Ja, gør det, Bransager,« sagde jeg, »saa skal Husmandsskolen indlede et nyt Aarhundrede i Danmark!«

Jeg vidste ikke, at der laa mere end en Spøg i Bransagers Svar til mig om at flytte til Ringsted; men det gjorde der.

Bransager overtog Pladsen som Redaktør af »Venstres Folkeblad« og kom til Ringsted lige i de Dage, da Skolen havde Brug for hans Pen og hans Blad.

Det kunde aldrig have passet bedre.

Gennem »Venstres Folkeblad« i Ringsted fløj den ene lille Meddelelse om Kærehave Husmandsskole efter den anden ud over Landet.

Bransager fik sit Blad bekendt, og samtidig gjorde han Kærehave Husmandsskole kendt; thi alle vilde læse det, Bransager skrev om den.

Redaktør Martin, »Ringsted Folketidende«, havde ogsaa altid en god Plads i sit Blad til Meddelelser om Kærehave. Der blev en ligefrem Kappelstrid mellem de to Blade om at holde hele Danmarks Presse underrettet om alt, hvad der forgik i og med Husmandsskolen i Kærehave.

Det var en forunderlig Lykke, at de to Mænd, som var Redaktører af den lokale Presse, forstod Husmandsskolens Betydning saa godt.

Ved deres Hjælp blev Kærehave Husmandsskole baaret frem og præsenteret baade i Billeder og Tekst i de fleste Hjem her i Landet i en saadan Skikkelse, at Skolen blev budt velkommen som det ny, den var.

Et »Kundskabens Træ«, hvis Frugter skulde lette Sliddet for

de smaa i Samfundet og hjælpe dem til større Udbytte og mere Glæde af deres Arbejde.

Paa Landevejen Øst og Vest fra. Ad Stier og over Marker strømmede Midtsjællands Beboere og Ringsted Bys Borgere til Møde paa Kærehave Husmandsskoles Grund den 23. September 1902 for at være med til Grundstensnedlæggelsen.

Det var herligt Septembeervejr med Sol og flyvende Sommer over alle Marker.

I Skovkanten mod Syd holdt Fuglene en kraftig Koncert, som lød smukt helt hen til det Sted, hvor Kælderudgravningen var begyndt.

Det var midt paa Eftermiddagen.

Morsomt var det at se den store Forsamling staa der paa den bare Stubmark ved det dybe Lerhul, som Arbejdsmændene sled i med Hakke, Skovl og Spade.

Arbejderne forlod de fyldte Trillebøre og kom op af Hullet.

De trykte Sange blev omdelt, og snart lød det fra mange kraftige og høje Stemmer ud over Pladsen:

»Hvad Solskin er for det sorte Muld.«

Sangens mange Vers og det store Omkvæd hjalp til, at alle sang sig op og kom i Takt.

Skoven var en god Baggrund for Sangen.

Med Varme og næsten voldsom Kraft lød det sidste Vers ud over hele Pladsen ind mod Skoven:

Vorherre vidner, at Lys er godt,
Som Sandhed elskes, saa Lyset yndes,
Og med Vorherre, som ler ad Spot,
Skal Værket lykkes, som her begyndes.

I Gyldenkarne

∴ Skal Lys og Varme ∴∴

Med Straalekarne

∴ For Styret slaa. ∴∴

I en Glascylinder med lufttæt Laag havde jeg puttet nogle sammenrullede Ark, hvorpaa jeg i Korthed havde skrevet Skolens Historie og givet en Antydning af dens Arbejde og Formaal.

Jeg havde en Afskrift af det i Haanden; men da jeg kunde

det ordret udenad, fik det ikke Karakter af Oplæsning, da jeg fremsagde det, men mere som et Foredrag.

Ved de samvirkende sjællandske Landboforeningers Delegeretmøde paa den kgl. Skydebane i København den 15. Novbr. 1902 har jeg talt mere udførligt om det samme Spørgsmaal.

Den Tale er Skolens første Programtale og findes gengivet lidt længere omme i Bogen.

Her skal jeg derfor kun gengive Slutningen af det, jeg sagde ved Grundstensnedlæggelsen:

— — —

»Til November 1903 kan Kærehave Husmandsskole aabne sine Døre for Elever og Kursusdeltagere. Jeg vil glæde mig til den Dag, som jeg har glædet mig til denne, og jeg maa her udtale en *hjertelig Tak, først*

til den trofaste Husmandsskare, som ved sin varme Tilslutning i en begejstret Stund knæsatte Tanken og holdt ud i den lange og trange Prøvetid, der fulgte efter,

til Hans Ekscellence Landbrugsminister Ole Hansen og

til Hans Ekscellence Kultusminister J. C. Christensen, der begge paa en saa lykkelig Maade tog Sagen op og førte den igennem,

til Midtsjællands Beboere,

til Ringsted Borgere,

til Hofjægermester Howden-Rønnenkamp og

til Sagfører, Bankdirektør N. Svendsen,

der alle hver paa sin Vis har bidraget til, at Skolen bliver rejst og kommer til at ligge paa denne dejlige Plads,

og en Tak til alle dem, der har sendt eller sender et godt Ønske for Skolens Fremtid,

men først og sidst, nu og altid, en inderlig Tak til Gud for hans store Kærlighed.

Den 23. September — Aarsdagen for Husmandsskolekommissionens Nedsættelse — lægges Grundstenen til denne Skolevirksomhed.

Gud give Naade og Lykke til, at den altid maa blive til hans Ære og til Gavn for det danske Folk!

N. J. Nielsen-Klodskov.«

Jeg satte Glascylinderen ned i et Hul, som var støbt i Grunden paa det Sted mod Syd, hvor Kontoret findes, og dækkede Hullet til med en Cementflise.

Vi sang: »Kærlighed fra Gud.«

Derefter talte Borgmester Jürgens, Ringsted.

I smukke, hjertelige Ord ønskede Borgmesteren mig velkommen til Kærehave og udtalte de bedste Ønsker for Skolens Arbejde.

Sognepræsten skulde ogsaa have talt, men ved en Misforstaaelse fra min Side kom han ikke.

Vi sang: »Langt højere Bjerge.«

Sangens to sidste Linier slutter sig nøje til det Maal, Skolen skulde bidrage til at naa:

»Og da har i Rigdom vi drevet det vidt,
Naar faa har for meget og færre for lidt.«

Jeg glædede mig over, at Midtsjællænderne sang saa godt.

Jeg tænkte: i Kærehave skal vi ofte samles om Tale og Sang.

Grundstenen til Kærehave Husmandsskole var nedlagt. Kærehave Husmandsskole var den første Husmandsskole i Danmark, ja, den første Husmandsskole i hele Verden.

Fotografen tog en Plade. — Den første af mange, mange tusinde, der som venlige Minder i 20 Aar er taget med hjem af Elever og Kursusdeltagere fra Kærehave Husmandsskole.

Pladsen var saa lun. Luften saa stille og klar.

Det var den skønneste Dag, jeg havde oplevet i Kærehave.

Grundstenen til Kærehave Husmandsskole nedlægges 23. Septbr. 1902.

Gavebrev.

Undertegnede Ringsted Byraad skænker og aldeles overdrager herved til Hr. Forstander N. J. Nielsen-Klodskov Fjerding Nr. 33 Matr. Nr. 53 af Ringsted Købstads Markjorder og den saakaldte Klokkerlod Matr. Nr. 6, sammesteds, af Hartkorn henholdsvis 3 Tdr. 5 Skp. 0 Fkr. 1 Alb., Gammelskat 51 Kr. 18 Øre, og 3 Skp. 3 Fdk. uden Gammelskat med rette Tilhørende og Tilliggende, navnlig saaledes som Matr. Nr. 53 er magelagt med et Areal af Kjærupgaards Jorder. — Vilkaarene ere følgende:

1.

Overtagelsen har fundet Sted, og Ejendommen har siden henligget for Hr. Klodskovs Regning og Risiko.

Det bemærkes, at Matr. Nr. 53 hidtil har været bortfæstet til Avlsbruger Poul Hansen, og Matr. Nr. 6 er bortforpagtet til Vejmand J. Andersen, hvilken Forpagtning imidlertid er opsagt til Ophør den 1. April 1903, men vil Hr. Klodskov i det hele selv have at arrangere sig med Brugerne uden Ansvar for Kommunen.

2.

Hr. Klodskov udreder alle fra og med 1. Oktober d. A. forfaldende Skatter, Tiender, Afgifter og offentlige Byrder af Ejendommen.

3.

Der ydes intet Vederlag for Overdragelsen, hvorimod Hr. Klodskov og efterfølgende Ejere af Ejendommen paatager sig at udrede en aarlig Arvefæsteafgift til Byens Kæmnerkasse af 1 Td. Byg pr. Td. Land, beregnet efter en af Landinspektøren foretagen Opmaaling af Arealet før Magelæget, hvorefter dette for Matr. Nr. 53 udgør $28^{480}/_{14000}$ Tdr. Ld. og for Matr. Nr. 6: $3^{10010}/_{14000}$ Tdr. Land, ialt $31^{10490}/_{14000}$ Tdr. Land.

Afgiften betales efter hvert Aars Kapiteltakst og indbetales paa Ringsted Kæmnerkontor hver 1. Februar og senest 14 Dage efter Kapitelstakstens Ansættelse, første Gang den 1. Februar 1903.

For denne Afgift forbeholdes 1ste Prioritets Panteret i Ejendommen med Bygninger og Tilbehør, Avl og Afgrøde og alt andet til Ejendommen hørende og navnlig ogsaa i det pantsattes Assurance, og bliver nærværende Dokument at tinglæse som Pantebrev for Afgiften.

Den paa Ringsted Købstads Jorder hvilende aarlige Afgift til det lærde Skolevæsen, 1 Td. Byg pr. Td. Land, er Hr. Klodskov uvedkommende og udredes udelt af Kommunen.

4.

Det overdragne Areal er bestemt til derpaa at opføre Øernes nye Landbrugsskole for Husmandsbruget og Landbrugets Bierhvert i Henhold til Lov af 23. Maj 1902 § 4, til hvis Oprettelse Hr. Nielsen-Klodskov har modtaget Ministeriets Anerkendelse, ligesom Statskassen til Skolen har lovet et Laan paa 60,000 Kr.

Derhos vedtages, at Bygningerne, som opføres til Skole og Lærerboliger, skulle være beliggende paa Jord, der hører under Ringsted Kommune.

5.

Samtlige med Overdragelsen og Adkomstens Berigtigelse forbundne Omkostninger betaler Hr. Klodskov.

Ringsted Byraad, den 3. Oktober 1902.

JÜRGENS. NIELS SVENDSEN. H. CHRISTENSEN.
 N. P. HANSEN. CARL KNUDSEN. J. RØRBYE.
 S. A. CHRISTENSEN. J. STEFFENSEN. DREYER.

Undertegnede Forstander N. J. Nielsen-Klodskov, der ved foranstaaende Gavebrev er blevet Ejer af Ejendommen Matr. Nr. 53 og 6 af Ringsted Købstads Markjorder, forpligter mig herved til i et og alt at opfylde foranstaaende Betingelser, og meddeler Ringsted Kommune for den betingede Arvefæsteafgift 31 Tdr. 6 Skpr. Byg efter Kapiteltakst 1ste Prioritets Panteret i Ejendommene Matr. Nr. 53 og 6 af Ringsted Købstads Markjorder med derpaa til enhver Tid værende Bygninger med Tilbehør, Avl og Afgrøde og alt andet til Ejendommen hørende, og navnlig ogsaa det pantsattes Assurancesummer, og vil nærværende Dokument derfor være at tinglæse som pantstiftende.

Ringsted, den 4. Oktober 1902.

N. J. NIELSEN-KLODSKOV.

Til Vitterlighed om Underskriftens Ægthed og Dateringens Rigtighed:

G. GRAVERSEN.

W. RIESE.

Som det vil ses af Gavebrevet fra Ringsted havde Byraadet stillet den Betingelse, at Skolen skulde ligge paa Byens Grund.

Det kunde den ikke komme til, uden at Sogneskillet mellem Ringsted By og Landsogn blev flyttet; thi Grunden havde jeg afsat saaledes, at Skolen laa midt i Skillet.

Jeg havde haft Landmaaleren ude paa Pladsen, og samtidig med, at Kortet blev indsendt, skrev jeg en Ansøgning til Landbrugsministeriet om, at Sogneskillet maatte blive flyttet til den nye Grænse.

Ministeriet sendte Ansøgningen til Landsognets Sogneraad for at høre dets Mening.

Sogneraadet kunde ikke anbefale, og langt om længe fik jeg det tilbage fra Ministeriet med Bemærkning om, at Andragendet ikke kunde bevilges.

Det var en slem Historie. Kælderen var gravet, Grunden støbt, Kloakerne lagt og meget Materiale kørt paa Plads.

Jeg puttede Skrivelsen i Lommen og søgte Audiens hos Landbrugsministeren.

Ministeren havde ikke set Sagen, men Departementschefen sagde, at dersom Landsognets Sogneraad ikke vilde anbefale, saa kunde Ministeriet ikke bringe Sagen i Orden.

Ole Hansen lovede at tale med Sogneraadsformanden, naar han kom hjem til Bringstrup.

»Jeg kører lige forbi hans Gaard,« sagde Ministeren. »Det gaar nok!«

Det var den samme fortrøstningsfulde Vending, Ministeren brugte, som da jeg i Jernbanens Ventosal havde gjort Ministeren opmærksom paa, at den Vanskelighed med Sogneskillet vilde komme.

Landsognets Sogneraad fik atter Sagen til Erklæring og anbefalede den paa det varmeste!

Saa gik den i Orden.

Kærehave var Fredskov, og der maatte intet ryddes eller hugges uden den tilsynsførende Statsskovriders Samtykke.

Da Landinspektøren havde opmaalt det Stykke Skov, som skulde høre til Skolen, ansøgte jeg Landbrugsministeriet om, at det maatte blive udstykket og lagt ind under Skolen, samt at Fredskovsforpligtelsen paa det maatte bortfalde, da Skoven nu skulde anvendes efter Skolens Behov.

Ministeriet sendte Andragendet til den tilsynsførende Skovrider.

Han kunde ikke anbefale, at der blev udstykket noget fra en saa lille Fredskov som Kærehave.

Fredskovsforpligtelsen kunde selvfølgelig heller ikke bortfalde. Det var værre!

Vi havde allerede begyndt at rydde til Festplads, og jeg havde antaget Mandskab, som i Vinterens Løb skulde rydde den værdiløse Underskov og borttage de daarligste af Egene paa hele Pladsen.

Atter rejste jeg ind til Landbrugsministeren.

Skovriderens Anbefaling maatte skaffes.

Den blev skaffet.

Udstykningen blev tilladt og Fredskovsforpligtelsen ophævet. Saa var Skoven til fri Raadighed.

Nu havde jeg Skøde og Kort paa Jorden og Skoven. Garanti-kapitalen var tegnet. Undervisningsplanerne var godkendt. Nu mente jeg, at alt var i Orden, saa jeg kunde faa Pengene.

Jeg indsendte Ansøgning til Kultusministeriet og tilbød Kærehave som Pant for Statslaanet.

Fra Kultusministeriet gik mit Andragende til Finansministeriet og derfra tilbage til Kultusministeriet med Bemærkning om, at Ejendommen ikke kunde godkendes, fordi der hvilede en Arvefæsteafgift af en Td. Byg pr. Td. Land paa Jorden.

Finansministeriet betragtede Arvefæsteafgiften som 1. Prioritet; men Statskassen skulde have 1. Prioritet!

Altsaa o. s. v. færdig!

Nu gik Turen igen til København. Denne Gang sled jeg Kultusministeriets Trapper.

J. C. Christensen kunde godt forstaa, at jeg sad slemt i det; men han kunde ikke hjælpe mig, thi det var Lovens Ord: Statskassen skulde have 1. Prioritets Panteret. Det Krav kunde vi ikke slippe udenom.

Jeg spurgte Ministeren, om jeg maatte indsende Ansøgning om at faa Arvefæsteafgiften rykket tilbage for Statslaanet.

»Ja, det kunde jo forsøges,« sagde Ministeren. »Kommer det til Erklæring hos mig, skal jeg nok gøre, hvad jeg kan!«

Jeg rejste forholdsvis trøstet hjem. Skrev Ansøgningen og ar-

bejdede videre for fuld Kraft i Kærehave, som om alt var i den skønneste Orden. Men inderst inde havde jeg en Tvivl.

Saa en Dag kom igen et af de velkendte store Breve med Ministeriets Segl. Jeg vidste, at det indeholdt Svaret; men jeg turde ikke aabne det, før jeg havde fundet en ny Udvej, dersom det var et Afslag.

Mine Tanker kredsede uafbrudt om Brevet, som laa i Skrivebordsskuffen; jeg kunde snart ikke sove for det.

Svaret var baade Nej og Ja.

Arvefæsteafgiften kunde ikke rykkes tilbage for Statslaanet; men jeg kunde faa Tilladelse til at afløse den med en bestemt Sum en Gang for alle. Naar det var gjort, kunde jeg give Statskassen 1. Prioritets Panteret i Ejendommen.

Mine Hænder faldt slap ned, og Brevet tabte jeg paa Gulvet.

Hvor skulde jeg faa Penge fra til Afløsning af Arvefæsteafgiften.

Da jeg havde sundet mig paa det nogle Dage, rejste jeg igen til København og gik op i Kultusministeriet.

J. C. Christensen havde sagt, at jeg maatte komme, naar der var noget. Kunde han hjælpe, vilde han altid gøre det.

Jeg havde en Idé.

Jeg vidste, at Jord, Bygninger, Besætning og Udstyr vilde beløbe sig til mere end Statslaanet, Garantikapitalen og Arvefæsteafgiften tilsammen.

Altsaa var der Sikkerhed for Statslaanet, selv om Arvefæsteafgiften ikke var afløst.

Da jeg havde sat Ministeren ind i Sagen, raadede han mig til at gaa til Finansministeren for ogsaa at sætte ham ind i Sagen.

Finansministeren hørte meget venligt paa mig.

Han kendte intet til Sagen; men han lovede at »tænke« over den, og saa bad han mig om at gaa til den Departementschef, som havde haft Sagen til Behandling, for ogsaa at sætte ham ind i den.

Det gjorde jeg.

Departementschefen var en ældre, lidt svær Herre med et venligt Ansigt og hvidt Haar.

Han hørte meget opmærksomt og forstaaende paa min Fremstilling. Han erindrede ikke Sagen; men han kaldte paa den Kontorchef, som havde ekspederet den.

Kontorchefen kom med flagrende Frakkeskøder og en Mappe under Armen.

Han brugte mange Ord og store Fagter.

Han kendte Sagen paa sine Fingre:

Den Ejendom kunde Statskassen absolut ikke bruge, da 1. Prioriteten var optaget af en Arvefæsteafgift. Jeg maatte komme med en anden Ejendom, som var fri for Heftelser!

Jeg sagde stille, at Kærehave allerede var godkendt til Øernes Husmandsskole baade af Kultus- og Landbrugsministeren.

»Ja,« sagde Kontorchefen og slog ud med begge Arme, idet han bukkede dybt for mig, »men det er Finansministeriet, som afgør det!«

Jeg beklagede, at jeg ikke havde vidst det. I Loven stod, at det var de to af mig nævnte Ministre, som Skolen sorterede under.

Igen store Armbevægelser, Hoved- og Kropvridninger, Skuldertrækninger og Buk. Tæt sammenkneben Mund, men ikke et Ord. Saadan stod han og saa paa mig.

Henvendt til Departementschefen sagde jeg:

»Naar Skolen med Tilbehør bliver vurderet til mindst saa meget, som Statslaanet, Garantikapitalen og Arvefæsteafgiften tilsammen beløber sig til, kan Finansministeriet saa ikke godkende Ejendommen? Saa er der jo Værdier for alle Pengene!«

»Ja—a,« sagde Departementschefen stille og saa spørgende paa Kontorchefen.

»Før Arvefæsteafgiften er skaffet bort, kan Finansministeriet ikke ekspedere Sagen,« sagde Kontorchefen kort.

»Hvorfra skal jeg faa Penge til Arvefæsteafgiftens Afløsning?« spurgte jeg Kontorchefen.

»De har jo Garantikapitalen! Lad Garanterne indbetale de Beløb, de har tegnet sig for, saa har De Penge til at afløse Arvefæsteafgiften med!« svarede Kontorchefen.

»Garantikapitalen kan jeg ikke forlange indbetalt. Det vil Garanterne blive kede af,« sagde jeg.

»Naar man garanterer eller kautionerer, saa maa man være forberedt paa at betale!« kom det hvast fra Kontorchefen, som nu havde sat sig ned og derfor maatte lægge mere Eftertryk i Stemmen, fordi han ikke kunde komme til med saa store Kropvridninger og Udslag med Armene, som da han stod op.

»Jeg skal nok klare baade Forrentning og Afdrag, naar Skolen først kommer i Gang!« sagde jeg.

»Men Skolen kommer ikke i Gang! Lad Garanterne betale, det slipper De lettest og billigst fra!«

»Nej, det vil jeg ikke! Det vil gøre mig afhængig og skaffe Skolen Uvillie paa Egnen, hvor jeg paa Forhaand har mødt Velvillie!«

Kontorchefen rejste sig hurtig op og saa hen paa Departementschefen.

Departementschefen forandrede lidt ved sin Siddestilling, idet han ligesom sukkende udtalte et næsten uhørligt »Ja—a«.

Kontorchefen tog sin Mappe under Armen. Rakte mig paa lang Afstand et Par Fingre til Afsked. Bukkede og gik med store Fagter og flagrende Frakkeskøder ud af Døren.

Det var allerede tredie Gang, Skolen var kørt fast; men de to andre Gange var den ved Landbrugsministerens Hjælp med Lethed hjulpet i Gang. Det havde næsten givet mig Overtro paa en Ministers Magt.

Nu vidste jeg, hvor Sagen var strandet.

Jeg søgte atter Audiens hos Finansministeren for at fortælle, hvorledes det forholdt sig, men Ministeren var der ikke, og han kom ikke i Ministeriet mere den Dag.

Jeg havde saa ikke andet at gøre i København. I Kærehave var der meget Arbejde, der ventede. Jeg rejste hjem. Ministeren havde jo ogsaa lovet at »tænke« over det, saa det gik vel.

Ingen vidste noget om disse Vanskeligheder. Alle troede naturligvis, at naar Kærehave var godkendt til at være Øernes Husmandsskole, saa var alt i den skønneste Orden.

Jeg havde ingen Penge; men der var heller ingen, der forlangte Penge af mig. Jeg kunde faa alt, hvad jeg ønskede, paa Kredit.

Selv var jeg ikke tilfreds med den Ordning. Jeg vilde helst betale kontant. Jeg vidste, at selv om Folk ikke krævede mig, havde de Brug for deres Penge.

Formodentlig har Sagfører Svendsen, der ogsaa var Direktør i Banken for Ringsted og Omegn, mærket paa mig, at Gælden trykkede; thi han tilbød uden Opfordring, at jeg kunde faa Forskud paa Laanet i Banken.

Det Tilbud kom mig meget tilpas; thi der var allerede kostet for mange Penge paa Jordarbejde, Kloak og Støbning af Kælder og Grund til Skolen.

Materialet til Skolen og Avlsgaarden skulde køres paa Plads om Vinteren, saa der kunde tages fat med fuld Kraft paa Bygearbejdet, naar Foraaret kom.

Skolens første Undervisningsplan skulde trykkes, og der skulde averteres. Der var rigeligt at give Penge ud til.

Lærerboligen »Vesterbo« vilde jeg helst have færdig hurtigst mulig, saa jeg kunde flytte ind i den. Det var billigere end at bo i Ringsted; saa kunde jeg ogsaa hele Tiden være i Kærehave. Jeg vilde holde et Par Piger og nogle Husdyr; saa kunde Karlene, der arbejdede i Skoven og paa Jorden, faa Kost og Logi hos mig. Det vilde straks være mere hjemligt, ja, det kunde blive en hel »Forskole« til Husmandsskolen; thi her var Brug for mange, og her var meget at lære ved Planlæggelsen og Anlæg af Jord og Bygninger.

Jeg havde ogsaa mange Forespørgsler fra Karle, der havde Lyst til at være med.

Sagfører Svendsens Tilbud om Forskud i Banken gjorde mig let om Hjertet. Jeg kunde disponere frit og betale kontant. Det gjorde Indkøbene billige.

Idéerne myldrede nu frem af min Hjerne som Blomster af Skovbunden om Foraaret.

Arbejde var der ingen Ende paa.

God og billig Arbejdskraft var der ogsaa. Vejret i Efteraarsmaanederne var storartet. Der var Liv og Fart i Arbejdet.

Jeg var ved at glemme, at min Ansøgning om Statslaanet endnu ikke var i Orden, ja, at Kontorchefen endogsaa havde sagt, at det ikke blev i Orden.

Allerede et Aar før Skolens Indvielse havde jeg skrevet Programtalen, saadan som jeg havde tænkt at holde den ved Skolens Indvielse. Men da jeg hastede med at faa sagt det offentligt, der skulde siges om Skolens Arbejde, talte jeg med Formanden for de samvirkende sjællandske Landboforeninger, Etatsraad Valentiner, og tilbød at tale allerede ved Delegeretmødet i Novbr. 1902 om Husmandsskolens Oprettelse og Formaal.

Paa de sjællandske Landboforeningers Kontor i Stormgade havde jeg altid mødt stor Imødekommenhed og Forstaaelse.

Jeg havde i mange Aar været Landboforeningernes Fører for rejsende Husmænd paa Sjælland, og ved Afslutningsmøderne var i Reglen baade Etatsraad Valentiner, Sekretær Meincke og Fuldmægtig A. P. Jensen til Stede.

Det var ogsaa til Landboforeningernes Bestyrelse, jeg først havde indsendt Planen om Oprettelse af Husmandsskoler for at faa en Udtalelse om den, og for at faa Lov til at forelægge den ved Husmandsrejsernes Afslutningsmøde.

Sekretær Meincke og Fuldmægtig Jensen havde sagt mig, at Dagsordenen for Delegeretmødet egentlig var overfyldt; men saafremt Formanden gav Tilladelse dertil, og jeg kun behøvede lidt Tid, skulde de nok skaffe mig Plads.

Etatsraad Valentiner var straks meget villig. Det var et aktuelt Emne. De sjællandske Landboforeningers Bestyrelse havde givet Husmandskolen den første anbefaling. Det var rimeligt, at der før andre Steder blev talt ved Delegeretmødet om dens Oprettelse og Formaal.

Etatsraaden lovede, at han skulde gøre, hvad han kunde, for at faa Spørgsmaalet frem.

Kort Tid efter fik jeg Meddelelse om, at Bestyrelsen med Glæde modtog mit Tilbud, men beklagede, at jeg kun kunde faa 20 Minutter til Foredraget.

Jeg takkede og sagde, at jeg kunde nøjes med et Kvarter.

Dagen kom, og det gik udmærket.

Da jeg sluttede den korte Tale, klappede Delegeretmødet.

Formanden takkede i smukke Ord og ønskede Lykke og Held med Skolens Arbejde. Alle rejste sig.

Talen blev nedskrevet af mange Referenter, og »R. B.« havde sikret sig den efter mit Manuskript.

I de følgende Dage stod der Brudstykker af den i alle Landets Blade.

Det var en god Dag for Skolen.

Nylig var Grundstenen nedlagt. Takket være Redaktørerne af Ringstedbladene var den Begivenhed bleven meget venligt omtalt. Nu kom Skolens Program, godkendt af den sjællandske »Landborigsdag«. Det var en god Begyndelse.

Ved Indvielsen holdt jeg ingen Programtale. Derfor aftrykkes den her.

Kærehave Husmandsskoles Oprettelse og Formaal.

Ved det sjællandske Landbodelegeretmøde paa den
kgl. Skydebane i København,

Den 15. November 1902.

Sent paa Aftenen den 18. Februar 1899 gik jeg ned i Stormgæde og puttede et stort Brev i de samvirkende Landboforeningers Brevkasse.

Det var med bankende Hjerte, at jeg langsomt lod det glide ned i Kassen, og med mange Tanker gik jeg derfra. Brevet indeholdt nemlig en Plan for Oprettelsen af en Husmandsskole, og denne Plan skulde Dagen efter for første Gang til offentlig Forhandling ved Landboforeningernes Bestyrelsesmøde.

Naar det var i den ellefte Time og med skælvende Haand, at Planen blev afleveret, saa var det, fordi jeg vidste, at jeg overgav den til en Institution, som havde Magt til at give den Liv eller Død, — og saa forhaster man sig ikke.

Landboforeningerne havde med en lykkelig Haand fremhjulpet Husmandsbruget ved at uddele Præmier, lede Husmandsrejser, ydet Byggelaan o. l. Derved havde de paa Husmandssagens Omraade vundet fuld Tillid opad og Tillid — ja, jeg tør vel sige — Kærlighed nedad, ligesom Landboforeningernes Mænd selv havde Kærlighed til den Sag og ansaa den for den fornøjeligste af alle de mange Sager, der ligger indenfor Landboforeningernes store Virkekreds.

Det var selvfølgeligt, at Planen om Oprettelsen af en Husmandsskole først blev forelagt Landboforeningernes Bestyrelse.

Jeg havde ogsaa den Overbevisning, at dersom Bestyrelsen — med sit Kendskab til Husmandsstanden og sin Interesse for Husmandsbrugets Opkomst — fandt, at det Arbejde, der skulde gøres paa en saadan Skole, sigtede mod det samme Maal, som deres Bestræbelser gik ud paa at naa, vilde Planen faa en god Modtagelse, og at det var min Overbevisning, at Skolens Arbejde kunde og skulde gaa Haand i Haand med det, der gøres fra Landboforeningernes Side, behøver jeg vel næppe at tilføje.

I Forhandlingsprotokollen blev der skrevet:

»at Bestyrelsen billigede Tanken om Oprettelsen af en Husmandsskole og tilsagde sin Bistand til at føre Sagen videre frem, hvis den vandt Tilslutning i de paagældende Kredse.«

Det var godt sagt. Det var alt, hvad jeg ønskede, der skulde siges paa det Tidspunkt.

Jeg vidste ikke, hvor fjernt Maalet laa; men jeg følte, at den Anbefaling virkede som en Kraft, der vilde hjælpe langt hen imod det. Med den i Lommen gav jeg mig trøstigt paa Vej, og saa kom ogsaa den Dag, da Planen blev forelagt »i de paagældende Kredse«, nemlig for de rejsende Husmænd. Den Stund er en af de lykkeligste, jeg har oplevet. Deres Tilslutning var uden Betingelsesætning; de gav sig helt og fuldt.

Den Opgave, Skolen skal løse, har jeg lært at kende gennem mange Aar. Betingelsen for at forstaa den fik jeg i Vuggegave, da mine Forældre var Husmandsfolk, og det er gaaet mig, som Grundtvig har sunget:

»Den har aldrig levet,
Som klog paa det er blevet,
Han først ej havde kært.«

Det er bekendt, at Skolen oprettedes i Følge en Lovparagraf, som i sidste Rigsdagssamling blev føjet til Loven om Statstilskud til Folkehøjskoler og Landbrugsskoler.

Deraf vil det ses, at den betragtes som et nyt Led i den Kæde af Skoler for den danske Landbostand, som begyndte med Folkehøjskolen. Det er den ogsaa; men den skal gaa dybere og række videre, saa de, der dyrker de smaa Landbrug og Husmandsbrug, og de, som bor paa Hederne og de fjerne Overdrev, ogsaa kan faa en Straale af Oplysningens Sol over deres Arbejde.

Jeg er glad ved, at der i Kærehave ved Ringsted er alle ydre Betingelser for, at Maalet kan naas og Skolen blive et fortrinligt Lærested; Beliggenheden er central, smuk og fri; der hører et Jordareal af passende Størrelse og Beskaffenhed ind under Skolen, saa der kan blive Smaabrug af typisk Størrelse — eet paa 4, eet paa 6 og eet paa 10 Tdr. Land — og endda rigelig Jord til en god Samling af Landbrugets Bierhverv: Frugttræ-, Frugtbuske- og Køkkenhavedyrkning, Frøavl, Fjerkræavl, Biavl, Husflid, Pilekultur, Planteskole o. l.

Skolebygningen og Avlsbygningerne bliver saa vidt muligt tidssvarende og Lærerne og Lærerinderne i hvert Fag de dygtigste og bedste, der kan skaffes.

Jeg siger ikke dette for Reklamens Skyld; det skulde ikke være nødvendigt, naar der tilbydes Undervisning og tilmed en faglig Undervisning, der tager Sigte paa et Erhverv, som største Delen af Danmarks Indbyggere faar som Livserhverv; men det er naturligt og nødvendigt, at det bliver bekendt, hvad Skolens Maal er, og ved hvilke Midler den vil søge at naa det.

Maalet er kort sagt at lære Eleverne at finde og fylde deres Plads.

Maaske kan vi i enkelte Tilfælde komme til at begynde med at vække Lysten hos de unge for det, der skal læres; men god Undervisning, som Eleverne finder praktisk og nyttig, kan ogsaa det, og gennem Undervisningen skal vi lære dem at anvende deres Tid, saa de kan faa Glæde og Udbytte af deres Arbejde, baade medens de er paa Skolen og senere, naar de kommer derfra.

De skal sættes i Gang.

Vi skal give dem Mod og Tro paa, at det kan nytte at give sig i Kast med de Opgaver, som falder for i Livet, baade de fornøjelige og de pinlige; de maa løses, det nytter ikke at gaa udenom; thi selv om de ligger bag ved, er de dog en Hindring i at komme frem.

Det er de unge — Karlene og Pigerne —, jeg har tænkt paa ved det, jeg hidtil har talt.

Karlene skal vi have i 6 Maaneder — fra November til Maj — og Pigerne i 5 Maaneder — fra Maj til Oktober —, og allerede om et Aar skulle vi være i fuld Gang med at uddanne det første Hold Elever, og jeg vil haabe, at det bliver et stort og et godt Hold! Dertil vil jeg bede alle Venner af en oplyst Landbostand om at hjælpe; thi Skolen kommer i saa smuk og tiltalende en Skikkelse, at den er en Ære for vort Land.

Lysten hos de unge til at lære kan vækkes af Forældre og Husbond, og det burde ikke forsømmes. Mange dygtige Karle og Piger forlader Landbruget og gaar til Byerne af den Grund, og mange, som har gode Evner og Kræfter, gaar nu som tankeløse og daarlige Hjælpere ved Landbruget, fordi de ikke har Forstaaelse af Arbejdet.

Der er maaske dem, som med Grund kan sige, at de har høstet en daarlig Løn for det, de har gjort i den Retning.

Jeg skal ikke modsige, at det kan føre til større Fordringer og forhøjet Løn; men flere er der sikkert, som har haft Glæde og Udbytte deraf; thi en virkelig god Hjælp betales sjældent for dyrt; men til en daarlig er det mindste for meget.

En Arbejder ved Landbruget er ikke en Automat eller en Maskine. Der er kun Brug for tænksomme og dygtige Hjælpere. Lad dem, som ikke er det, gaa til Byerne; men lad os forene os om at holde paa de andre.

Kan det komme til at staa klart for de unge, at det er Forskellen, saa beholder vi de bedste.

Vi maa derfor arbejde Haand i Haand. — De har de unge, maaske som Sønner, Døtre og Tjenestefolk; væk Lysten hos dem til at lære om det, de daglig arbejder med, og send dem saa paa Skolen. De skal nok vende tilbage og med Glæde og Begejstring tage det Arbejde op, som de nu ofte vrangvillige gaar til.

Thi det er ikke, som Guldsberg i sin Tid sagde, at »for megen Oplysning gør Bonden ham hans Stand ufordragelig«.

Det har Tiden vist.

Nu maa der sættes Kraft ind paa at faa en oplyst og dygtig Tyendestand, baade af Karle og Piger; det er dem, der skal gøre det store Arbejde i Landbruget, og saadan som det gøres, saadan betaler det sig.

De Fordringer, der stilles til Karle og Piger for at faa Adgang til faglig Uddannelse paa Kærehave, er ikke større, end at alle, der vil sætte Vilje og Kræfter ind derpaa, kan naa det. Der forlanges ingen anden Forberedelse end den, Folkeskolen giver, og Skolen er anerkendt, saa der straks kan søges Understøttelse til Opholdet.

Jeg kender ogsaa saa meget til Ungdommen paa Landet og har saa god en Tro til den, at dersom De bringer dette Budskab hjem til Deres Sønner, Døtre eller Tjenestefolk, — *og det er lige for alle* —, saa vil det blive modtaget som et glædeligt Budskab.

Al Tale om, at en saadan Skole sætter Skel, er meningsløs.

Der er ikke ved nogen anden Skole for den voksne Ungdom saa lige Adgang for alle. De, som har Raad til at betale af deres egen Lomme, er lige saa velkomne som de, der betaler med Amts-

understøttelse. Vi venter kun, at alle, der besøger Skolen, møder med Lyst til at lære i den Retning, Skolens Undervisning gaar.

I samme Grad, som Arbejdet med de Unge lykkes for os, vil Skolens Opgave: »at fremhjelpe det mindre Landbrug, Husmandsbruget og Landbrugets Bierhervv« lykkes.

Det er godt, at disse to Opgaver kan gaa Haand i Haand.

Havde vi ikke Husmandsbruget at henvise Karle og Piger til, som har arbejdet paa Landet i deres Ungdom, saa vilde vi aldrig faa en dygtig Tyendestand, selv om vi gjorde Kaarene for dem nok saa gode, thi de vilde spørge: Hvad fører det til? og vi maatte svare: Daglejere!

Uden en dygtig Tyendestand faar vi heller ikke en dygtig Husmandsstand; thi det er meget for sent for en Husmand og hans Hustru at lære alt, hvad de skal kunne, naar de først er Husmandsfolk; de maa sætte sig det som Maal, allerede medens de er unge; men det kan ogsaa blive et Maal, som det er værd at stræbe efter.

Desværre er Lodderne, der udstykses efter Husmandsloven, for smaa og tarvelige til, at en Familie kan leve af dem.

De unge tager dem heller ikke med Mod og Lyst til at skabe sig en fri og selvstændig Stilling; men det vil jeg haabe, at der bødes paa, naar Loven om et Aar kommer til Revision i Rigsdagen.

Fra Statens Side risikeres der sikkert mindre end nu ved at gøre Statslaanet større, og af en dygtig Karl og Pige kan det godt forlanges, at de skal skaffe mere end 400 Kr. for at faa et saadant Hjem.

Det er sandt, som Landbrugsministeren har sagt, »at det er gode Tider for de smaa Landbrugere«!

Jeg vil tilføje: Er de dygtige, vil Tiderne *altid* være bedst for dem.

Dem er der Plads til, og for dem er der mange fornøjelige Opgaver.

Ved Kærehave Husmandsskole skal der Aaret rundt afholdes korte Kursus for bosiddende Mænd og Kvinder i Landbrug og Landbrugets Bierhervv. Det bliver Opgaver paa Have-, Mark- og Husdyrbrugets Omraade, vi vil tage op. Der er nok af dem, og Tiden vil afføde mange nye.

Maatte det lykkes for os at gøre Kærehave Husmandsskole til en rigtig »Kærehave«, som Mænd og Kvinder, unge og gamle fra

hele Landet kappes om at besøge, og jeg er vis paa, det vil kendes, at de har besøgt den.

Foreløbig siger jeg Tak til de af Landboforeningens Mænd og Husmændene, som gav Planen den første anbefaling og Støtte, og til dem, som senere har sluttet sig til.

Jeg tør her love, at vort Arbejde paa Skolen altid skal gaa ud paa at bevare den gode Klang, Husmandsnavnet har i vore Dage, og paa at vække og styrke et godt Forhold mellem Husbond og Tyende og mellem store og smaa Landbrugere.

Jeg véd, at det skyldes Hans Excellence Landbrugsministeren, at Kærehave Husmandsskole kan rejses.

Og at det har ligget i Hans Excellence Kultusministerens Haand at give Skolen til mig.

Dette vil jeg aldrig glemme.

Men jeg tror ogsaa, at først og sidst har det ligget i Guds Haand, og at han vil give mig Naade og Lykke til, at Arbejdet kan blive til hans Ære og til Gavn for det danske Folk.

Det er Skolens Opgave!

Det var et mærkeligt Træf, at Planen om Husmandsskolens Oprettelse første Gang blev drøftet paa de samvirkende sjællandske Landboforeningers Bestyrelsesmøde en 19. Februar — min Fødselsdag!

Ingen véd, hvorledes det havde formet sig, dersom Landboforeningernes Bestyrelse ikke havde givet Planen for Husmandsskolens Oprettelse sin anbefaling den Dag.

Anbefalingen var saa god og virkede saa kraftigt, at jeg siden den Dag har fejret Skolens Fødselsdag sammen med min egen.

Det varede ganske vist godt 3 Aar, inden Skolen blev døbt og fik det skønne Navn: Kærehave.

Sjette Læsetime.

Nu skulde jeg have Lærerpersonalet samlet.

Det var ikke for tidligt, der kom daglig Forespørgsler om Optagelse paa Skolen. Det var nødvendigt at faa fastslaaet, hvem der skulde være Medarbejdere.

Det var et overordentlig vigtigt og vanskeligt Spørgsmaal. Kærehave var den første Husmandsskole i Danmark. Der var

intet Forbillede fra andre Skoler. Her skulde styres mod et nyt Maal. Ikke i Højskolernes og ikke i Landbrugsskolernes Spor, men der midt imellem.

Læreri og Lærere skulde samles sammen fra Høj- og Landbrugsskolerne. Det gjaldt om at faa et godt Samarbejde mellem dem og ikke Tovtrækning til den ene eller den anden Side.

Med Planerne om Skolens Anlæg og hele Indretning var jeg saa langt fremme, at Husmandsskolens Idé traadte tydeligt frem.

Nu gjaldt det om at samle et Lærerpersoneel, der rigtig kunde udfylde Rammerne.

Der var Ansøgere i alle Aldre. Nogle saa gamle, at de var faldet for Aldersgrænsen andre Steder, andre saa unge, at man skulde tro, de havde taget fejl og søgt en Lærerplads i Stedet for at melde sig som Elev.

Til faste Lærere valgte jeg en Mellemalder: ingen over 40 Aar, og ingen under 25. Saa begyndte Forhandlingerne.

Det skulde være Folk med en god Uddannelse, hver i sine Fag; men de skulde ogsaa have Forstaaelse og Kendskab — helst Kærlighed — til dem, de skulde undervise.

Jeg skal tillade mig at præsentere det første Hold af Læreri og Lærere ved Kærehave Husmandsskole paa omstaaende Billede.

Nu var det lige Tiden at komme med Indbydelse til Elever og Kursusdeltagere om at søge Understøttelse og indmelde sig paa Skolen.

Jeg havde set, at samtlige Landbrugsskolers Annoncer stod omtrent enslydende paa samme Side i Bladene. Det saa saa enigt og kammeratligt ud. Men ogsaa saa skrupkedeligt, at vist ingen gad læse de Annoncer.

Jeg havde ogsaa set, at der var Plads til en Annonce mere paa Siden, og jeg tænkte, at den Plads ventede nok paa Kærehave, der nu var godkendt som Landbrugsskole.

For at vise mit kollegiale Sindelag skrev jeg til Formanden for Landbrugsskolerne, om jeg maatte raade over den ledige Plads til Annonce fra Kærehave.

Jeg fik ikke Tilladelsen, og saa maatte jeg gaa mine egne Veje.

Lige straks var jeg ked af, at Landbrugsskolerne ikke vilde anerkende Kærehave som Kollega; men snart indsaa jeg, at det

var godt. Nu stod jeg helt frit. Jeg kunde opsætte Annoncen ganske som jeg lystede.

Jeg havde altid tænkt, at Uglen paa Spaden skulde være Skolens Bomærke.

Uglen var fra gammel Tid Symbol paa Visdom, Spaden paa Arbejde.

At lære Skolens Elever og Kursusdeltagere at gøre deres Arbejde med Visdom skulde være et af Skolens Maal.

Uglen og Spaden passede godt sammen. De to var som skabt for hinanden.

Lige fra først af havde jeg fattet den urokkelige Beslutning, at Skolen absolut skulde holdes udenfor al Partipolitik. Jeg vidste, at selv om Avertering var Forretning, saa kunde det dengang nok blive opfattet politisk, dersom jeg ikke passede paa til at begynde med.

Den allerførste Indbydelse, som Kærehave Husmandsskole udsendte til Elever og Kursusdeltagere, skulde allerhelst sendes gennem alle Landets Blade; men dertil raadede jeg over alt for faa Penge, dersom Annoncen skulde betales.

Undervisningsplanen gav fyldige Oplysninger om Skolens Arbejde baade med Elever og Kursusdeltagere.

Den var prydet med gode Billeder af Pladsen, Bygningerne, Skolens Lærerinder og Lærere, Grundstensnedlæggelsen o. l. Det var den Gang ikke før set i nogen Undervisningsplan.

Annoncen med Uglen paa Spaden var ogsaa noget nyt. Jeg tror, at alt dette hidrog til det gunstige Resultat.

Jeg regnede, gjorde Overslag, »skar ned« i Betalingen og kom til det Resultat, at kun de Blade, som var absolut nødvendige for Skolen, kunde jeg byde et saa lille Beløb, at det slet ikke lignede Betaling; men jeg havde strakt mig til det yderste.

Til alle de andre Blade skrev jeg, at jeg vilde være meget taknemmelig for at faa Skolens første Annonce optaget i Bladet, men at jeg ikke raadede over Penge til at betale med. Saafremt Redaktøren for Sagens Skyld vilde optage Annoncen gratis, vilde jeg sende en Cliché.

Det var dristigt povet, og i stor Spænding ventede jeg paa Resultatet.

Det blev over al Forventning gunstigt:

»Ja, for Sagens Skyld gør vi det!«

»Send Clichéen!«

»Lykke med Arbejdet!«

»Ja, denne Gang!« o. s. v.

Saadan var de korte, knappe Svar, Redaktørerne sendte mig fra Blade af alle Partier.

Intet Foretagende er vist startet med større Imødekommenhed og Forstaaelse fra den Stormagts Side, som i Almindelighed bliver kaldt »den syvende«.

Annoncerne blev optaget. Store Dele af Undervisningsplanen blev aftrykt, og Clichéerne med Billeder fra Skolen var bestandig paa Rundrejse fra det ene Blad til det andet.

Godt var dét, at jeg havde alt parat; thi nu strømmede Forespørgslerne ind i saa stort Tal, at jeg havde alt det, jeg kunde overkomme med at ekspedere.

Denne første store Brevveksling med unge og ældre, der tænkte paa at tage til Kærehave som Elever eller Kursusdeltagere, og som jeg selv besøgede fra Hotel »Postgaarden«s Kvist, er den fornøjeligste Korrespondance, jeg har ført.

Det var de forudgaaende Aars Arbejde, der nu bar Frugt.

Julemorgen cyklede jeg ud til Kærehave for at se, om den Lærerbolig, som lige var kommet under Tag, havde klaret Stormen. Den frygtelige »Julestorm«, som havde raset Juleaften og Nat.

I Ringsted laa knuste Tagsten paa Gader og Fortove. Taget var blæst af Slagteriet, og en stor Arbejdsstyrke var i Færd med at rydde Landevejen.

Jeg maatte af Cyklen for at komme forbi.

»De har ogsaa lidt Stormskade,« sagde en Mand til mig. »Vil-laen er væltet!«

Jeg kom hurtig paa Hjulene og af Sted. Faa Minutter efter kunde jeg se, at det i alt Fald ikke var sandt altsammen. Huset med det røde Tag laa paa Pladsen. Men noget var der om det. Den ene Gavl var blæst ned til Bjælkelaget. Det var alt.

Bygmesteren havde assureret for Stormskade, saa det økonomiske Tab var ikke slem.

For mit Vedkommende betød det hele kun en lille Forsinkelse i at flytte ind.

I Skoven var der væltet og knækket mange Træer; men Egene paa det Stykke Skov, som tilhørte Skolen, havde kun mistet en Gren hist og her.

Jeg havde faaet en Del Opfordringer til at tale ved Møder om Husmandsskolens Oprettelse og Arbejde. Jeg havde ogsaa sagt Ja dertil paa den Betingelse, at Møderne skulde holdes paa en Tid, da jeg ikke var optaget af Arbejde i Kærehave.

Nu var Tiden belejlig, og jeg tog fat.

Møderne om Husmandsskolen havde altid været særdeles godt besøgt. Nu var de næsten stormende. Det var vel især Meddelelserne fra Grundstensnedlæggelsen og Efterretningen fra Landboforeningernes Delegeretmøde, som gjorde det.

Aldrig før havde jeg været saa glad og oplagt til at tale om Husmandsskolen og dens Arbejde.

Nu var det ikke »Luftkasteller«, jeg byggede.

Tidligere havde jeg talt om Husmandsskoler, der lige saa godt kunde ligge det ene Sted som det andet. En Gang jeg talte, raabte en Modstander blandt Tilhørerne da ogsaa til mig, »om Husmandsskolen skulde ligge paa Maanen?«

Kærehave var nu bestandig i mine Tanker, og »det, Hjærtet er fuldt af, løber Munden over med«.

Den Foredragsrejse var vist ikke saa lidt præget af det, man i Højskolekredse kalder »Jagt og Fiskeri«.

Jeg vidste, at det var en Livssag for Kærehave, at der kom Folk til Skolen, baade Elever og Kursusdeltagere, og at jeg skulde skaffe dem. Derfor gik jeg Folk nærmere ind paa Livet, end jeg tidligere havde gjort.

Jeg sagde, at snart stod Skolen parat, jeg havde antaget det fulde Lærerpersonele til Kærehave, og jeg ventede ogsaa, at alle Pladser til Elever og Kursusdeltagere straks blev optaget.

Der havde nok været mange Forespørgsler, men det er ikke det samme som Indmeldelser.

Nu maatte de tage en rask Beslutning, skyde Hjærtet op i Livet og indmelde sig med det samme.

Det hjalp!

Efter Møderne var der alle Vegne flere, som kom hen til mig. De vilde til Kærehave som Elever eller Kursusdeltagere.

Jeg uddelte Undervisningsplaner og sagde, at de skulde være velkommen. Jeg gav dem samtidig det Hverv at agitere for, at andre fra deres Egn ogsaa kom med.

Jeg havde ligesom Følelsen af, at Læsset var blevet tungere at trække, nu da jeg var spændt for Kærehave; men jeg var alligevel jublende glad ved, at jeg nu var naaet saa vidt, at jeg kunde indbyde unge og ældre, Karle og Piger, Mænd og Kvinder som Elever og Kursusdeltagere til Danmarks første Husmandsskole i Kærehave. Jeg var overbevist om, at det, vi kunde vise dem og lære dem, vilde være mere værd end Tiden og alle Pengene.

I Jylland mærkede jeg allerede stor Interesse for den jyske Husmandsskole.

Der blev spurgt mig:

Hvori skal den adskille sig fra Øernes Husmandsskole?

Hvor skal den ligge?

Hvem skal være dens Forstander o. l.

Jeg svarede:

Den jyske Husmandsskole skal i alt væsentlig anlægges som Kærehave. Det er kun Politik, at der skal være to Skoler.

Jyderne maa ikke opfatte Kærehave som en Skole alene for Øernes Husmænd.

Kærehave skal ikke være »Lokalskole« for Øerne. Omraadet er mere end stort nok til at fylde den; men Arbejdet og Samarbejdet vil betyde mere for Husmandsstanden, naar Jyder og Øboere mødes.

Jeg vil forbeholde Jyderne Halvdelen af Pladserne paa Kærehave, og jeg tror ikke, at de vil komme til at staa tomme!

Videre sagde jeg:

Den jyske Husmandsskole skal helst ligge paa den bedste Plads i Jylland og ledes af den bedste Mand.

Men Jyderne behøver ikke at forhaste sig.

Statslaanet til den jyske Husmandsskole er til Raadighed i 5 Aar, saa der er Tid til at finde baade Forstanderen og Stedet, hvor Skolen skal ligge.

Der var dog enkelte Mænd og enkelte Egne, som straks var meget ivrige for at faa Statslaanet til den jydsk Husmandsskole.

Fejlberg sagde nogle Aar senere til mig:

»Ja, Klodskov! En rig Pige har altid mange Friere!«

Her har ogsaa været Friere nok til den jydsk Husmandsskole, men Kærligheden mærker man ikke noget til.

Husmandsskole bryder de sig nok ikke om. Det er Pengene, de vil have; men til almindelig Landbrugsskole kan de selvfølgelig ikke faa Statslaanet.

Nu har vi jo Kærehave at henvise til.

Den er Standarten!«

Det var vel Grunden til, at den fastsatte Frist paa 5 Aar var ved at løbe ud, før den jydsk Husmandsskole i 1907 blev oprettet i Borris.

Da jeg kom hjem fra Foredragsrejsen, blev Tegninger og Betingelser til Bygningerne gjort færdige i alle Enkeltheder og stentrykt i 25 Eksemplarer.

Et Sæt Tegninger og Beskrivelser kunde faas for 10 Kr., som blev tilbagebetalt, naar Tilbudet blev afleveret.

Antallet slog knap nok til.

Der var Bygmestre og Haandværkere baade fra Sjælland og Falster.

Tilbudene blev aabnede i de bydendes Nærværelse paa Hotel »Postgaarden«.

Det var uhyre spændende.

Arkitekten, Forstander David Rasmussen, var til Stede, men vi kunde ikke træffe nogen Afgørelse den Dag, thi der var mange Forhold at tage i Betragtning.

Nogle havde givet samlet Tilbud paa alle Bygninger og alle Arbejder ved Bygningerne.

Andre havde kun givet Tilbud paa en enkelt Bygning. Andre igen kun paa et enkelt Arbejde, f. Eks. Murer-, Tømrer-, Snedker-, Blikkenslager-, Glarmester- eller Malerarbejdet.

Det saa rigtignok indviklet ud, og det voldte ogsaa store Vanskeligheder at ordne alt til alles Tilfredshed.

Tilbudene fra Byens og Egnens Haandværkere var ikke de laveste, skønt de forsikrede mig, at de var gaaet saa langt ned med

Prisen, at der ingen Fortjeneste var ved at faa Arbejdet; men de vilde gerne have den Ære at bygge Verdens første Husmandsskole.

Murermestrene Pedersen og Jensen, Eskildstrup St. paa Falster, blev Hovedentreprenører for Murerarbejdet med tilhørende Biarbejder.

Tømremester Anders Larsen, Ringsted, udførte alt Tømmerarbejdet.

Snedkermester P. Larsen, Maglebrænde pr. Stubbekøbing, leverede alt Snedkerarbejdet.

Desuden var Bygmester Niels Pedersen og Søn, Ordrup pr. Ringsted, Entreprenør og Leverandør for Hennebiquekonstruktionen af Loftet og Vandbeholderen i Avlsbygningen, Balkonen og Vaskerummene i Skolebygningen.

Det var dygtige, samvittighedsfulde Firmaer og Mestre.

Arkitekten boede i Ollerup ved Svendborg og kom derfor ikke ofte til Kærehave; men det var heller ikke nødvendigt. Jeg havde stor Lyst og Interesse for alt Byggearbejde. Jeg flyttede ud i Lærerboligen »Vesterbo« og var paa Pladsen fra tidlig Morgen til silde Aften. Mig kunde de altid træffe, og der var ogsaa bestandig noget hos den ene og den anden Mester at tage Bestemmelse om.

Jeg var baade Bygherre og Konduktør. Det gik udmærket.

Murermester Pedersen var paa Byggepladsen fra den Dag, Arbejdet begyndte, til det sluttede. Han ledede selv Arbejdet. Der var intet Drikkeri paa Pladsen. Arbejdstiden for hans Folk blev holdt ligesaa punktlig som Spise- og Fritiden, og det gode Eksempel virkede over hele Pladsen.

Snedkerarbejdet blev udført hjemme paa Snedkermester Larsens Værksted i Maglebrænde og sendt til Kærehave efterhaanden som det skulde bruges. Det var lavet af gode Sager, og det var lavet ualmindelig godt.

Arkitekt S. Knudsen Pedersen var nylig kommen hjem fra Frankrig, hvor han havde opholdt sig for at lære Hennebiquekonstruktionen. Han var maaske den eneste her hjemme, der paa det Tidspunkt forstod den Konstruktion, og Kærehave var det første Sted, hvor han indlagde det. Knudsen Pedersen var derfor ogsaa her paa Pladsen med sin solide Stab af gode Arbejdere.

Det hele gik saa flinkt og fornøjeligt, som om hver arbejdede for sig selv.

Der var en ligefrem Kappelstrid mellem Mestrene. Den ene vilde overgaa den anden. Det blev derfor ogsaa et ualmindeligt smukt og solidt Stykke Arbejde.

Det ses endnu efter 20 Aars Forløb.

Der er ikke løsnet en Fuge noget Sted mellem de kønne, røde Mursten i Elevbygningen.

Vinduer og Døre lukker ligesaa godt som første Dag, og uagtet Gulvene har været slidt af 38 store Elevhold er de endnu de fleste Steder saa smukke, som da de var nye, og dog er det næsten mere end Brug — det er ofte Misbrug —, en saadan Skolebygning er udsat for.

I Elevbygningen var der ikke noget, der kunde rives eller rykkes fra hinanden.

Naturligvis maa det ikke glemmes, at det halvaarlige Eftersyn med Kalkning, Maling, Fernisering o. l. har været godt og grundigt.

Hele Vinteren havde jeg haft Arbejdere i Skoven og Marken.

I Skoven var der ryddet til Festplads og Gange. De daarlige Egetræer var taget bort, og den værdiløse Underplantning var fjærnet.

Marken var opmaalt og inddelt i 3 Brug paa 4—8—12 Tdr. Land.

Der var reolgravet 2 Tdr. Land til Frugttræer og Buske og 2 Tdr. Land til Køkkenurter. En Forevisningsmark var der afsat Plads til. Alt det skulde tilsaas og tilplantes tidligt i Foraaret 1903, saa vi kunde forsyne os med Urter til Sommerbrug og naar Vintertskolen begyndte til Efteraaret.

Det kom nu Skolen tilgode, at jeg i 10 Aar havde været Vandrelærer for »Østifternes Forening til Frugtavlens Fremme«. Min Ansøgning om en »Forevisningshave« blev bevilget forud for andre og kunde anlægges med det samme. Træerne, Buskene og Frø leverede Foreningen gratis.

Ogsaa det, at jeg havde været »De samvirkende sjællandske Landboforeninger«s Fører ved Husmandsrejserne blev straks honoreret med en »Forevisningsmark«, som Foreningerne anlagde og leverede gratis Frø og Planter til.

Mine første Husdyr var to smukke, mørkerøde Heste. Jeg hav-

de selvfølgelig aldrig prøvet at købe Heste, og Handel med Husdyr i det hele havde jeg Respekt for. Det vovede jeg ikke at gøre paa egen Haand; men ret længe havde jeg heller ikke været i Ringsted, før jeg lærte Gaardejer Søren Jensen Hyldegaard i Tvindelstrup at kende, og han blev min gode, uegennyttige Hjælper og Raadgiver i det og i flere andre Retninger. I Heste var Hyldegaard Ekspert, og han tilbød selv at hjælpe mig. Vi rejste sammen til København; der fandt vi de to røde. Det var et Par dejlige unge Dyr, »småa Jyder« af et livligt Temperament, men saa fromme som Lam. Dem kom jeg til at holde meget af, og de var paa Skolen, til de faldt for Aldersgrænsen mange Aar efter.

I Aarenes Løb rejste Hyldegaard og jeg til København adskillige Gange for at købe Heste til Skolen. Naar han havde mønstret dem og sagt god for dem til Prisen, saa vidste jeg, at de var det værd. Vi fik altid gode og billige Heste. Jeg skylder Hyldegaard en stor Tak for Hjælpen. Han tog ikke Prøvise, og han drak ikke Lidkøb. Ja, ikke en Gang hans Rejse fik jeg Lov til at betale. »Jeg skal jo til København alligevel. Lykke med Handelen!« sagde Hyldegaard, naar vi skiltes.

Samtidig med, at jeg afsatte Plads til Bygningerne, havde jeg ogsaa bestemt, hvor Brønden skulde være. Min Tanke var, at en Brønd skulde levere Vand til Skolen, Avlsbygningen, Lærerboliger, Haver, Anlæg o. l. Det skulde være et helt lille Vandværk. Alene til Badeanstalten for alle Kærehaves Beboere vilde der daglig blive brugt meget Vand.

Egnens Folk sagde mig imidlertid, at det var meget vanskeligt at faa Vand her paa Midtsjælland.

Jeg forhandlede derfor først med Ringsted om at faa en Vandledning fra Byens Vandværk lagt ud til Skolen. Ringsted havde fortrinligt Vand og rigeligt af det, men Udgifterne var alt for store, og desuden var der den aarlige Vandskat.

Den Tanke maatte jeg opgive.

Jeg havde hørt, at Tømrermester Niels Pedersen, Ordrup, kunde »vise Vand«. Jeg bad ham om at komme til Kærehave, før vi begyndte at grave Brønden, og sige mig, om der var Vand paa det Sted.

Niels Pedersen kom.

Han var en ældre Mand med en meget tillidvækkende Optræden. I mange Aar havde han med en stor Stab af dygtige Svende udført Byggearbejdet paa mange af Midtsjællands Herregaarde.

Niels Pedersen var en smuk Type paa den gode, gamle Haandværkerstand, der viste Tillid og Hengivenhed baade for sine Arbejdsgivere og Svende.

Han fortalte mig først om mange Tilfælde, hvor han havde »vist Vand« og faaet rigeligt af det, undertiden meget nær ved en Brønd, der ikke gav Vand.

Jeg havde hørt om den Slags tidligere; men jeg havde aldrig selv set det eller talt med en Mand, der som Niels Pedersen formaede at styrke min »Vand-Tro«.

Vi gik hen i Skoven, og Niels Pedersen skar en toaarig Haselgren, der havde spaltet sig i to Skud.

Med dem gik vi hen paa det Sted, hvor jeg ønskede, Vandværket skulde bygges.

Niels Pedersen tog en Kvist af Grenen i hver Haand, bøjede Armene saaledes, at den tykke Ende af den sammenvoksede Gren vendte bort fra ham i vandret Stilling. Grenen viste intet »Nedslag«.

Det var Tegn paa, at der ikke var Vand.

Niels Pedersen afsøgte et stort Omraade i Nærheden, men Grenen lod sig ikke paavirke hverken op eller ned.

Vi gik langsomt Side om Side over Pladsen og stirrede paa Grenen, mine Tvivl var ved at bryde frem.

Hvor skulde det være muligt, at den Gren, han gik med i Haanden, kunde paavirkes af Vandaarer i Jordens Skød?

Niels Pedersen tyggede stærkere og stærkere paa Skraaen, standsede af og til, hvilede sine Arme og spyttede langt ud over Pladsen i modsat Retning af mig. Men ellers var han tavs som en Skattegraver, der ikke siger et Ord, før Skatten er hævet op over Jordens Overflade.

Hvad var det?

Grenen gav et rask lille Nik ned imod Jorden som naar en Magnetnaal gør et Udslag for en elektrisk Strøm.

Niels Pedersen blev staaende med det ene Ben løftet, traadte tilbage, og Kvisten indtog atter den vandrette Stilling.

Igen et Skridt frem, og Kvisten gjorde atter Nedslag.

Vi fortsatte langsomt. Jeg traadte varsomt, næsten som om vi skulde fange Muldvarpe.

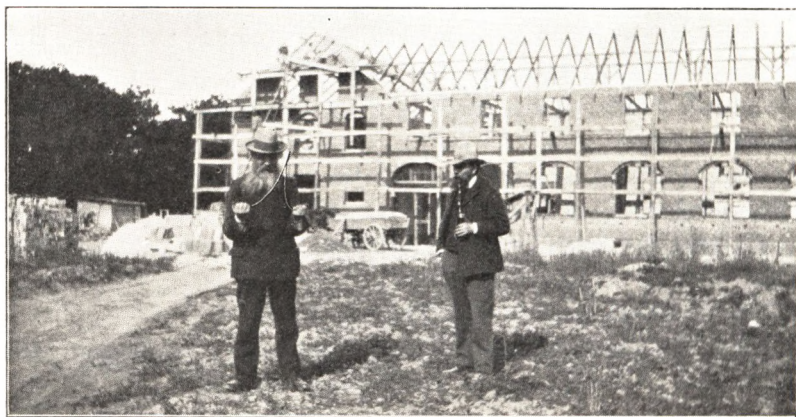
Grenen pegede stadig med den tykke Ende ned mod Jorden.

Da vi havde gaaet en halv Snes Skridt, bøjede Kvisten sig langsomt opad.

Niels Pedersen standsede, rettede Armene ud og spyttede Skraaen langt bort. Da han havde taget sig en frisk, tygget lidt paa den og spyttet nogle Gange, sagde han:

»Her er Vand. En stærk vandførende Aare!«

»Det var rigtignok godt,« sagde jeg, »men Stedet er meget ubelejligt for Brønden!«

»Vi finder Aarens Retning, maaske fører den hen til det Sted, hvor De vil have Brønden,« sagde Niels Pedersen.

Vi satte en Pind paa hver af de to Steder, hvor Kvisten viste Op- og Nedslag. Niels Pedersen stillede sig midt imellem dem, lagde Armene fast i Siden og gik saa i Retning mod Avlsgaarden.

Jeg fik travlt med at afsætte »Vandaaren« med Pinde.

»Nu kan De bestemme, hvor De vil have Brønden,« sagde Niels Pedersen. »Naar De ikke kommer udenfor det »Løb«, De har afsat, vil De faa rigeligt med Vand.«

Arbejderne og Haandværkerne paa Pladsen havde set paa os, og nogle af dem havde med et Smil stukket Hovederne sammen. Det var tydeligt, at den Videnskab endnu ikke havde vundet Anerkendelse.

Niels Pedersen smilede lunt til det, han hørte og saa. »Jeg kan ikke forklare, hvorledes det er,« sagde han, »men De kan jo

selv prøve, om De kan faa Grenen til at bøje sig ned og op, naar den holdes, som jeg holder den.«

Mange forsøgte. Ingen kunde det, og selv om vi iagttog Niels Pedersens Hænder fra alle Sider, kunde vi ikke opdage, at han rørte en Muskel, naar Grenen bøjede sig ned eller op.

Der var ingen Taskenspillerkunster i det.

Det var tydeligt, at Bøjningen foregik i Kvistene udenfor Hænderne.

Nu skulde det vise sig, om der var Vand.

Brøndgraver Jens Jensen fra Ringsted tog fat, gravede og »satte« en stor, smuk Brønd.

Arbejdet blev fulgt med Opmærksomhed af alle paa Pladsen.

Paa et Papir, der var sømmet paa et Brædt, skrev Brøndgraveren med Blyant Dag for Dag, hvor dybt han var naaet ned.

I Førstningen gik det ret hurtigt nedad, 5—8—10 Alen. Det var Kalk og Flint, han hakkede i — grave kunde han slet ikke.

Det begyndte at gaa langsomt.

Jens Jensen var sejt og udholdende. Fod for Fod arbejdede han sig ned. Hist og her stødte han paa et lille Sandlag, som gav Vand, men det var alt for lidt, og han fortsatte.

Arbejdet havde han paa Akkord.

Betalingen steg opad i samme Forhold, som han steg nedad.

Jens Jensen naaede 25 Alen ned, før han sagde til mig, at nu kunde han ikke gaa længere.

Han raadede mig til at bore. Kom der Vand, var Brønden en god Beholder at tage af.

Det maatte jeg give Jens Jensen Ret i. Naar jeg forsigtigt bøjede mig ud over Brønden og saa ned i den, forekom det mig, at den tændte Lygte paa Bunden af Brønden var lige saa langt »nede«, som Stjærnerne paa Himlen var »oppe«.

Jens Jensen havde ikke Boreapparater, men han skaffede en Kompagnon, og saa blev der taget fat.

Boret var egentlig ikke et »Bor«, men en Staalmejsel, der blev stødt op og ned samtidig med, at den blev drejet rundt.

Det, Mejslen huggede løst, blev pumpet op sammen med Vand, der blev skyllet ned.

»Borehullet« blev foret med Jærnrør. Det var et besværligt Arbejde.

Sten var der mange af. Naar de skulde skydes, maatte Boret først trækkes op.

Der var Dage, hvor de ikke kom en Fod ned.

Igen var der hist og her smaa Sandlag, men de gav ikke Vand nok. Røret blev indsnævret Gang paa Gang, og da de havde boret 25 Alen, var det kun 2 Tommer. Nu kunde det ikke gøres mindre.

Brøndgraverne mente ogsaa, at der var Vand nok, selv om vi ikke havde naaet Undergrundsvandet, som jeg havde haabet, at vi skulde naa.

Vandet steg og faldt i Brønden efter Forbruget og Jordlagernes Fugtighed.

Da vi sluttede, var der Højvande. Brønden var ved at løbe over; men det havde ogsaa været meget regnfuldt i lang Tid.

Niels Pedersen havde altsaa for saa vidt faaet Ret: der var Vand paa det Sted; men om det holdt sig, var et Spørgsmaal, Tiden vilde vise.

Niels Pedersens Søn, Arkitekt S. Knudsen Pedersen, havde bygget en Vandbeholder af Hennebique over Loftet paa den østlige Staldlænge. Nu skulde den fyldes. En Pumpe blev sat ned i Brønden. Vindmotoren var monteret paa Laden. Pumpningen begynde.

Det var spændende, om Beholderen var tæt, og om Underbygningen kunde bære.

Arkitektens Hjælpere, som første Gang havde været med til et saadant Stykke Arbejde, nærede Tvivl, og Stilladset fik Lov til at staa, til Beholderen var fyldt med Vand.

Tæt var Beholderen i alt Fald; men nu, da den var fyldt med Vand, var der ingen, som holdt af at gaa ind under Beholderen og slaa Stilladset bort.

Saa gjorde Arkitekten det selv.

Vi stod i Spænding og saa til.

Der skete intet.

Vandledninger blev lagt rundt i alle Bygninger, og snart strømmede Vandet ud af mange Haner.

Pumpningen gav 40 Tdr. i Timen, og Beholderen skulde efter Beregningerne rumme Vand til hele Skolens Forbrug i 4—6 Dage.

Naar det blæste godt, og der var Højvande i Beholderen, gik jeg rundt og lukkede op for alle Haner. Vandet var ikke klart. Det havde alt for meget Karakter af Overfladevand. Men Brøndfolkene trøstede mig med, at det nok skulde hjælpe, naar Brønden først blev tømt nogle Gange. Derfor lod jeg det løbe bort gennem Hanerne. Det rensede ogsaa Rørene.

Naar Beholderen var fuld, løb Vandet gennem et Overløbsrør tilbage i Brønden.

Brønden havde været mit Smertensbarn.

Arbejdet havde været saa haardt og slidsomt.

Det var bleven meget dyrt, og dog havde Arbejderne tjent for lidt.

Vi var vist paa begge Sider mest glade den Dag, vi sagde hverandre Farvel og Tak for godt Samarbejde.

Lige fra Foraaret var der paa alle Pladser i Kærehave arbejdet med det Maal for Øje, at Skolen skulde være færdig til Indvielse omkring ved Aarsdagen (23. Septbr. 1902) for Grundstenens Nedlæggelse og 2 Aarsdagen (20. Septbr. 1901) for Husmandsskolekommissionens Nedsættelse.

Arbejdet var gaaet saa rask og godt, at det allerede i Slutningen af Juli Maaned tegnede til at blive fint og færdigt.

Jeg planlagde derfor Skolens Indvielse og første Efteraarsmøde til 18.—19.—20. Septbr.

Jeg vilde gerne benytte Indvielsen til atter at henlede Opmærksomheden paa, at nu stod Landets første Husmandsskole parat til at begynde sin Virksomhed, og da jeg vidste, at der var mange fra alle Egne i Landet, som havde Lyst til at se Kærehave, saa vovede jeg — for at der kunde være noget for Folk, der boede langt borte — at indbyde til et 3 Dages Efteraarsmøde samtidig med Skolens Indvielse.

Jeg haabede at faa alle Sengepladser optaget af liggende Gæster.

Den fjerde Dag skulde Husmandsforeningernes Sendemandsmøde afholdes paa Skolen.

Det var ungdommeligt og dristigt; men jeg havde Lyst og Mod til at vove alt for Kærehave.

Det blev et stort Apparat.

Først var jeg saa heldig at faa Løfte om, at Mindestenen for Husmand Peder Hansen, Lundby, maatte blive rejst paa Skolens Festplads og afsløret sammen med Indvielsen.

Det var jeg meget glad ved; thi selv om Peder Hansens Arbejde væsentlig var gaaet ud paa at afskaffe Husmandshoveriet, saa var det dog indirekte hans Arbejde, der var Aarsag til, at Husmandsskolen nu kunde rejses.

Folketingsmand Zahle havde staaet i Spidsen for Indsamlingen, og han lovede at tale om Peder Hansen og afsløre Mindestenen Søndagen den 20. Septbr.

Naturligvis skulde der skrives en Kantate til Indvielsen. Journalist N. P. Larsen, »Sorø Folketidende«, blev overdraget det Hverv. Komponisten Sophus Andersen skrev Melodien og Ringsted Sangforening indøvede Sangene.

Jeg bad Digterne Johan Skjoldborg og Husmand Jens P. Jensen om at skrive et Par gode Sange paa kendte Melodier til Indvielsen, og det gjorde de.

Fire Talere skulde hver Dag føre Ordet. Det blev ialt 12. Det var mange; men jeg syntes, at de alle — og egentlig mange flere — var selvskrevne til at tale ved Husmandsskolens Indvielse og første Efteraarsmøde. Flere kunde der ikke blive Plads til.

De, jeg henvendte mig til, svarede straks ja.

Det var den »aandelige« Del af Indvielsen. Arbejdet med den foregik rundt om i de agerendes Studereværelse. Hvor meget »Sved« det kostede, véd jeg ikke; men de var alle paa en nær — Forstander Jørgen Pedersen, Dalum, blev syg — færdige og paa Pladsen, da Timen kom.

Den »materielle« Del af Forberedelserne til Indvielsen voldte mig store Bryderier.

Da vi naaede Høst, begyndte det at regne, og saa regnede det »hver evige Dag«, som der staar i Visen. Det gjorde Arbejdet tungt og besværligt.

Arbejdstempoet, der hele Tiden havde været højt, sank langt ned.

Med Arbejdet indendørs gik det nogenlunde, det var under Tag; men der var ingen Tørrelse i Luften.

Alt Oprydningsarbejdet udendørs, som skulde gøres for at pynte paa Omgivelserne, druknede Dag efter Dag i det bare Vand.

Skolen og Avlsbygningen laa paa det laveste Sted af Pladsen;

der var det saa opkørt, at vi maatte gaa paa Brædder; kom nogen udenfor, sank de i lige til Knæene.

Den Dag, vi skulde køre Mindestenen paa Plads, spændte vi 6 store, stærke Heste for Blokvoغن oppe paa Landevejen, og saa gik det næsten i strygende Trav ned imod Festpladsen.

Vi naaede knap nok til Skoleporten. Vognen var gaaet saa langt ned i Pløret, at det saa ud, som om Stenen laa paa den bare Jord. Hestene var ved at styrte og kunde dog ikke rokke Vognen ud af Stedet.

Jeg spurgte baade den ene og den anden, om de ikke kendte en Mand, som for gode Ord og Betaling vilde paatage sig at bringe Stenen paa Plads.

Mange kom og saa paa den, men de lod den ligge. En Mand sagde, at den kom nok til at ligge, til der kom Frost!

Saadan gik den ene Dag efter den anden. Det var næsten fortvivlet; thi kunde Stenen ikke komme paa Plads, kunde den ikke blive afsløret. Indvielsen kunde heller ikke holdes, naar Vognen stod der lige midt paa Vejen udenfor Skoleporten.

De forsigtige raadede mig til helt at aflyse Indvielsen. Der var gode Grunde for det, baade paa Pladsen og ude omkring i Landet.

Folk havde ikke indhøstet. Der var ingen Humør til at komme til Indvielse.

Til den Tale vilde jeg naturligvis slet ikke laane Øre.

Det var gaaet, som jeg havde ventet.

Fra alle Egne i Landet havde der meldt sig liggende Gæster til Efteraarsmødet, og snart var alle Værelser optaget.

Det var fornøjeligt nok; men det stillede store Krav til Forberedelser paa alle Omraader.

I Brevene havde nogle lidt ængstelig spurgt, om Værelserne var »tørre«, da de ellers ikke turde bo paa Skolen.

Væggene var ikke tørre, og Centralvarmeanlægget kunde ikke blive færdigt, saa vi kunde tage det i Brug til Indvielsen.

Vi gik rundt paa Værelserne med Trækulsgløder i Spande. Det var et besværligt og ikke helt ufarligt Stykke Arbejde.

Køkken og Kælder havde jeg taget mig mindst af — men nu, da jeg vidste, at der kom saa mange liggende Gæster, og sagtens vilde mange af Mødets Deltagere fra Egnen spise Aftensmad paa Skolen, skulde der ogsaa sørges for et godt Forraad af Mad.

Til Slagtning havde vi selv en meget fed Kvie, som havde gaaet paa Pladsen hele Sommeren, og et Par gode, store Grise.

Fortrinlige Køkkenurter havde vi Masser af til Middags- og Aftenretter.

Hotel »Postgaarden«s Kogekone var bestilt med hele sin Stab af Hjælpere (20—25 Damer) til at forestaa Madlavning, Anretning og Opvartning.

Bagermester Madsen, Bryggeriet, Købmand Chr. A. Jensen, Isenkrammer Marius Pedersen og mange andre af Byens Handlende stod parat til at møde paa det mindste Vink.

Kun 9 Dage før Indvielsen kom Skolens Husbestyrerinde, Frøken Margrethe Vestergaard, til Kærehave.

Jeg boede endnu paa det Tidspunkt i Lærerboligen med en halv Snes Karle og 2 Piger. Der maatte Frøken Vestergaard ogsaa tage Bolig. Paa Skolen var Forstander- og Økonomilejligheden endnu ikke færdige til at flytte ind i.

Dagen efter Frøken Vestergaards Ankomst tog hun Køkkenet nede paa Skolen i Besiddelse.

Noget af det første, hun gjorde, var at putte Spaaner og Pinde ind i Komfuret og under de indmurede Gryder for at prøve Trækket.

Det havde ingen af os tænkt paa.

Der var ikke Træk.

Komfuret og de indmurede Gryder var lige bleven færdige. De var muret op af vaade Sten. Det osede og røg, saa alle gik »grædende« omkring og gned Øjnene.

Det var slemt.

Hvordan skulde der dog komme Liv i det paa den korte Tid.

Murermesteren raadede os til at fyre med Spaaner og Pinde i Skorstenen.

Det gjorde vi; men ogsaa Skorstenen var »død«.

Regn og tung Luft var der baade Nat og Dag. »Den kolde Sved« drev baade af Komfur og Murværk. Den var ogsaa ved at springe frem paa min Pande, da Køkkenpersonalet erklærede, at det var umuligt at arbejde i saadan en Røg.

Mandskabet, som skulde lave Veje og regulere Pladsen, kom samtidig og sagde, at de ikke kunde arbejde for Regn og Pløre.

Mindstenen laa endnu paa Blokvoغن udenfor Skoleporten.

Arbejdet truede med at gaa helt istaa baade indendørs og udendørs.

Den Glæde og Feststemning, jeg tidligere havde mærket ved at arbejde henimod Indvielsen, var borte. Mismod og Haabløshed havde taget Magten.

Det var næsten fortvivlet.

Jeg sammenkaldte »de øverste« til en Raadslagning for at høre deres Mening om Sagen.

De erklærede, at det klogeste vilde være at aflyse Indvielsen paa Grund af Regnvejret.

De foreholdt mig, hvilken Vandgang det vilde blive at faa Folk her ud i saadan et Slask og Søle. Det kunde ikke blive hyggeligt hverken inde eller ude.

Der vilde naturligvis kun komme faa, saa Feststemning kunde der ikke blive.

Saadan lød det fra alle Kanter.

Jeg havde ikke stort at indvende derimod. Det var vist rigtig nok altsammen; men — Vejret kunde jo slaa om!

»Det er for sent til, at det kan blive godt!« blev der svaret.

Jeg sagde: »Det er ogsaa for sent at aflyse Indvielsen!«

Jeg vidste, at det baade direkte og indirekte vilde blive et stort Tab. Jeg havde glædet mig saa meget til Indvielsen.

I lang Tid havde alle mine Tanker og Handlinger haft Indvielsen som Maal:

Dét skulde være færdig til Indvielsen, og dét skulde vi have til Indvielsen!

Saadan havde jeg tænkt om de mange, mange smaa og store Ting, der skulde gøres og skaffes.

Det var umuligt at aflyse Indvielsen!

Men det var ogsaa umuligt at holde Indvielsen, dersom vi ikke kunde bruge Køkkenet, faa Mindestenen paa Plads og sat Vejene i nogenlunde brugbar Stand.

Det var de tre store Skær, vi var strandet paa; men der var utallige andre Vanskeligheder og Mangler, som skulde afhjælpes, før vi kunde sige, at det var forsvarligt at indbyde til et stort 3—4 Dages Møde paa Skolen.

Kritikken kunde godt skade Skolen mere, end Indvielsen kunde gavne.

Saadan og meget mere af den Slags blev der sagt.

Resultatet af Raadslagningen blev, at jeg tog min Cykle frem — vi havde heldigvis ikke faaet Telefon — for at ride ind til Ringsted og aflyse Mødet.

Jeg var daarlig nok kommen op paa Cyklen, før den gled ud i et Hjulspor. Jeg væltede over i et stort Skidthul og kom til at se rædsom ud.

Jeg tog mit »Uheld« som et Varsel om, at Indvielsen ikke maatte aflyses. I samme Øjeblik var jeg fast besluttet paa, at Vanskelighederne skulde overvindes og Mødet holdes, som det var planlagt.

Selvfølgelig bøjede alle sig for min urokkelige Beslutning. Jeg maatte saa ogsaa tage Ansvaret.

Mine Hjælpere manglede ikke Villie; men vi stod magtesløse overfor Opgaven.

Kunde Vejret forandre sig til høj, klar Septemberluft og en stærk tørrende Jævn døgnstorm slippe løs, saa vilde det nok gaa.

Her kunde ingen Mennesker hjælpe.

Gud maatte selv gribe ind, dersom alt skulde blive godt.

Jeg troede fuldt og fast, at Gud havde gjort det saa mange, mange Gange tidligere, og at han ogsaa vilde gøre det denne Gang, naar Tiden var der.

Om Aftenen plejede jeg at gaa ned til Arbejdspladsen, naar alle havde forladt den; saa kunde jeg i Ro se paa Dagens Resultat og høre paa Fuglenes Aftensang.

Nu, da jeg havde faaet fuld Vished for, at Indvielsen skulde holdes programmæssigt, var jeg let og glad om Hjærtet. Tvivlen var overvundet. Min Tro paa, at vi nok skulde komme igennem, var saa fast og uimodstaaelig, at jeg med Lethed skulde faa alle mine Hjælpere til at tage fat med fornyet Mod og Kraft.

Da jeg den Aften kom ned ved Skolen, gik der en Mand og kiggede rundt paa Mindestenen, som laa paa Blokvognen. Det var ikke noget nyt; men Manden kom hen til mig og tilbød at transportere Mindestenen paa Plads.

Jeg spurgte, hvorledes han vilde bære sig ad.

Det var han ikke saa villig til at fortælle mig.

Jeg sagde derfor straks til ham: »De maa bære Dem ad som De vil, naar De kun faar Stenen anbragt paa Sökkelen, som den skal staa, inden den 18. Septbr.!«

Han forlangte 100 Kr. for det.

Jeg havde gerne givet ham 200.

Derfor slog jeg naturligvis straks til; men jeg sagde samtidig:
»De faar ikke en Skilling, dersom Arbejdet ikke er fudført til den fastsatte Tid!«

»Det forstaar sig,« svarede Manden med fast Stemme.

Han var ikke af dem, der skulde have Forskud.

I det Øjeblik følte jeg det bogstavelig, som om »der blev væltet en Sten fra mit Hjærte«.

Den Nat sov jeg som en Sten.

Jeg havde Søvn tilgode.

Den sidste Tids Usikkerhed havde næsten ikke været til at sove for.

Jeg var dog som sædvanlig paa Arbejdspladsen om Morgenen en Times Tid før nogen anden.

Blæsten havde tørret godt om Natten, og det saa ud til at holde tæt.

Det var rigtignok herligt at komme ud saadan en Morgen til den ventende Travlhed.

Nu skulde der tages fat for Alvor.

Da Folkene kom paa Pladsen, gik jeg rundt til alle og sagde til dem:

»Vi skal have Indvielse, og vi skal være færdige til den! Lad os nu allesammen gaa paa med krum Hals, saa skal det vise sig, at vi naar det utrolige!«

Det kan nok være, at der kom »Gang i Støvlerne«.

Hele Huset og Pladsen udenom var som en Myretue, der er pirret i med en Stok.

Sang og Fløjt, Hamren og Høvlen, Skuren og Skrubben, Raab og Kalden hørte man alle Vegne.

Den faste Arbejdstid blev strøget.

Alle kunde faa ligesaa meget Overarbejde, de lystede, og mange lagde et godt Stykke til Arbejdstiden baade Aften og Morgen.

Nu kneb det for mig at blive den første om Morgenen og den sidste om Aftenen.

Den gamle, elskværdige Murermester Steffensen fra Ringsted havde næsten daglig gaaet Ture til Kærehave. Vi havde ofte talt sammen. Han var en meget erfaren Mand i Byggefaget, og han havde givet mig adskillige nyttige Vink.

Da han den Dag kom til Kærehave, spurgte jeg, om han havde et godt Raad for Skorstensrøg.

»Skorstensrøg? Lad os se!« sagde han.

Vi gik ind. Der var kun een Skorsten paa hele Skolebygningen; den skulde trække alt. Det kunde den ogsaa med Lethed, hvad Størrelsen angik; men den var maaske for lav i Forhold til Skoven. Han raadede til at mure 4—5 Alen paa.

Det blev gjort. Det pyntede ikke; men det hjalp!

Marken havde i flere Aar været gödet med Dagrenovation fra Ringsted. Der var samlet et helt Bjerg af forskelligt Skrammel: Kaffe-kander, Gryder, Spande og utallige andre Ting. Det blev altsammen begravet i Vejen. Det fyldte godt, og da det var dækket med et godt Læg Ler og Kulaffald, harvet, tromlet og gruset, fik vi en ligefrem fin Hovedvej ned til Skolen.

Der blev arbejdet under Højtryk af alle og paa alle Omraader.

Vejret hindrede ikke. Det var koldt, blæsende og af og til smaa Byger.

Vi forberedte os paa at holde Møderne i Gymnastiksalen. Der kunde oppe og nede ialt nok rummes ca. 400 Mennesker. Flere mente vi i alt Fald ikke, der kom om Fredagen (den første Dag).

I begge Spisestuerne mod Øst kunde der dækkes til 150 Personer. Medens det ene Hold spiste, vilde Skjoldborg underholde det andet Hold med Oplæsning i Foredragssalen mod Vest.

Naar Spisningen var forbi, kunde alle igen mødes til sel-skabelig Sammenkomst i Gymnastiksalen.

Det vilde sikkert blive festligt.

Det var Aftenen før Indvielsen.

Haandværkerne havde Rum for Rum vejet Pladsen for Rengøringskonerne, og naar de forlod Værelser og Stuer, blev Nøglen drejet om og taget af. Huset duftede fra øverst til nederst af Sæbelud og Fernis.

Økonomilejligheden var ikke færdig til Indflytning før Dagen før Indvielsen.

Det var ungdommeligt og dristigt at vente med at flytte ind i et stort Hus, som ingen var hjemme i, og hvor vi straks skulde modtage Gæster. Mange kom allerede samme Dag med Aftentogene.

Det blev meget sent, før vi var færdige, ja, nogle arbejdede omtrent hele Natten. Jeg var ikke af Klæderne.

Lamperne til Værelser og Skolelokaler havde vi endnu ikke faaet Aftenen før Indvielsen. Købmand Marius Pedersen havde bestilt dem. De var afsendt i god Tid, men til Ringsted kom de ikke. Det saa mørkt ud.

Marius Pedersen gav dog ikke op. Der blev telefoneret og telegraferet.

Endelig om Morgenens paa selve Indvielsesdagen kom de til Skolen, skilt i tusinde Stykker.

Saadan kunde vi ikke modtage dem nu i den ellefte Time.

»De maa leveres sammenstillet, paafyldt, ophængt, klar til Tænding!« sagde jeg.

»Ja vel! Det skal ske!« sagde Købmanden resolut. To af hans raske Svende smed Frakkerne og gik i Gang med Arbejdet.

Om Aftenen den 18. Septbr. straaledede for første Gang Lys fra alle Skolens Vinduer.

Jeg listede ud af Sværmen, som fyldte alle Stuer, for at be-
tragte det fra Landevejen, Skoven og Grænserne i Øst og Vest.

Det forekom mig, at jeg aldrig havde set en smukkere Illumination.

Om Morgenens den 18. Septbr. stod Mindestenen paa Plads.

Indkørselen fra Landevejen og Pladsen foran Skoleporten var bleven langt over Forventning fast og fin.

Kom jeg i Køkken, Kælder og Spisestue, fik jeg et stort Smil af Kogekonen og de mange Opvartere, der allerede pyntede de lange Spiseborde.

Humøret stod højt.

Barometeret var steget langsomt og sikkert. Det saa ud til at blive et herligt Vejr.

Købmand Vinther, Horsens Tugthus Udsalg i Ringsted, sendte mig et stort Dannebrogssflag som Gave. Jeg hejsede det paa Flagstangen over Skolebygningen. Der var lige Vind nok til, at det kunde folde sig ud og vise, at der med store Guldbogstaver var malet: »Kærehave Husmandsskole« paa Korset.

Over Indgangsporten var der anbragt et: »Velkommen« i en smuk Ramme af Blomster og Flag.

Gymnastiksalen. Foredragssalen og Spisestuerne var pyntede med Grønt og Guirlander.

De liggende Gæsters Navne var hæftet paa Dørene til Elevværelserne.

Vi kaldte Gangen paa 1. Sal over Stuerne i den østlige Fløj for »Østergade« og Forlængelsen ved Enden af Gymnastiksalen paa samme Side for »Østergades Forlængelse«.

Gangen paa 1. Sal over Stuerne mod Vest kom naturligvis saa til at hedde »Vestergade« og Forlængelsen ved Enden af Gymnastiksalen paa den Side »Vestergades Forlængelse«.

Det var praktisk og let at finde ud af.

De to røde Heste var blanke, Seletøjet skinnede. Vognen holdt parat til at køre til Stationen efter Talere og Gæster. Vi ventede mange med Middagstogene.

Alt var bleven over Forventning færdigt og fint.

Jeg gik ind for at trække i Stadstøjet. I lange Tider havde jeg fra Morgen til Aften været kendelig paa store Fedtlæders Støvler og Regnfrakke. Det havde passet godt baade til Føret og Vejret. Jeg glædede mig ligefrem til at smide de langskaftede og komme i Stadstøjet.

Hvor var nu mine Snørestøvler henne?

Jeg søgte i Servanten, Skabet og alle Steder i mit Soveværelse. Jeg fandt dem ikke.

Snart gik Spørgsmaalet fra Mund til Mund over hele Skolen. Ingen havde set dem.

Jeg vidste, hvor de havde staaet i Villaen; men hvor de var bleven af, da vi Aftenen før flyttede ind paa Skolen, vidste ingen.

Jeg havde ikke uden det samme Par. De var købt til Indvielsen.

Langskaftede Fedtlæders kunde jeg ikke gaa med.

Hvad skulde jeg gøre? Vognen med Talerne kunde snart ventes. Gode Raad var dyre.

Min Broder tilbød mig sine. Jeg saa paa dem. Det var ikke Snørestøvler, og de var ikke nye. Dem vilde jeg rigtignok nødig trække i, men der var desværre ikke andet at gøre.

En af Karlene, en sindig Jyde, som havde været med ved Flytningen, var ogsaa bleven spurgt, om han havde set Støvlerne.

»Jo, dem put a i æ rød Æsk!« sagde han.

Det var den Æske, de havde været i, da jeg købte dem. Nu vidste vi det. Men hvor var den røde Æske henne?

Vi fandt den, og det passede godt nok. Der var Støvlerne.

Jeg naaede lige at faa stampet dem paa Benene, til den første Vogn med Talere kørte frem for Døren.

Det var nu det herligste Sommervejr, man kan tænke sig. Sol og Varme førtes ind over Skolen af en mild Luftning fra Øst.

Mødet skulde ikke begynde før Kl. 3 men allerede med Formiddagstogene kom der mange. Jeg bad derfor Haandværkerne, som endnu var paa Arbejdspladsen, om i Hast at rejse en Taler- og Sangtribune ude paa Festpladsen i Skoven for det Tilfælde, at vi ikke kunde rummes i Gymnastiksalen.

Længe før Klokken var 3, myldrede det med Køretøjer og Folk paa hele Pladsen.

Bænkene blev flyttet fra Gymnastiksalen til Festpladsen, men kun en lille Part kunde faa Siddeplads.

Vi havde købt 1500 Billetter til hele Mødet. Vi solgte dem alle den første Dag, og da vi ikke havde flere, lod vi Folk gaa gratis ind.

Syvende Læsetime.

Dagblade, Fagblade og Ugeblade fra hele Landet i alle Farver og Størrelser havde omtalt Kærehave Husmandsskole og derved bidraget sit til, at Indvielsesdagen nu var oprundet og havde samlet saa mange Folk til Festen.

Derfor er det rimeligt, at Pressen faar det første Ord paa Indvielsesdagen.

Jeg véd ingen bedre Maade at gøre det paa end at gengive det, Redaktørerne af de to lokale Blade, som dengang blev trykt i Ringsted, skrev om Kærehave Husmandsskole paa selve Indvielsesdagen.

Planen for Mødet, som var slaæet op paa Skoleporten:

PLAN FOR INDVIELSEN OG EFTERAARSMØDET
PAA KÆREHAVE HUSMANDSSKOLE

den 18., 19. og 20. September 1903.

Første Dag taler:

Hans Eksellence Landbrugsminister *Ole Hansen*,
Husejer *Niels Mortensen*, Kirke Skensved,
Forstander *J. P. Kristensen-Randers*, Ollerup,
Forstander *N. J. Bergstrøm*, Vadstena,
Forstander *N. J. Nielsen-Klodskov*, Kærehave.

Anden Dag taler:

Forstanderinde Fru *Eriksen*, Sorø,
Statskonsulent *K. Hansen*, Lyngby,
Forstander *Jørgen Pedersen*, Dalum,
Lærer *V. Birkedal Nielsen*, Kærehave.

Tredje Dag taler:

Folketingsmand, Overretssagfører *Zahle*, København,
Lærer *N. Jensen Illeris*, Kærehave,
Forstander *Holger Begtrup*, Frederiksborg,
Pastor *Stahlfest Møller*, Ringsted.

Lørdag: Planteavlsudstilling.

Søndag: Mindestenen for Husmand *Peder Hansen*, Lundby, afsløres paa Skolens Festplads i Skoven.

Fredag Aften: Oplæsning af Hr. Forfatter *Johan Skjoldborg*.

Lørdag Aften: Forevisning af *Lysbilleder: Landmandsliv i gamle Dage*.

Søndag Aften: Sang- og Musikunderholdning.

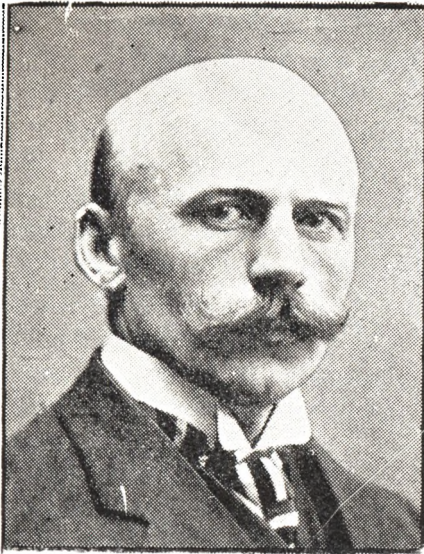
Deltagerne i Mødet paa Skolen kan hver Dag — for saa vidt der er Plads — faa Kaffe à 25 Øre og Aftensmad (koldt Bord med varm Ret) à 1 Kr.

For Adgang til Mødet betales hver Dag 25 Øre.

Tilrejsende kan faa Bolig og Kost paa Skolen under Mødet. Sengetøj og Haandklæde medbringes.

For Kost, Bolig, Møder m. m. betales 2½ Kr. om Dagen eller 6 Kr. for alle Mødedagene. Rejsetøjet befordres frit fra og til Stationen.

Redaktør *Niels Bransager*, »Folkebladet«, Ringsted, havde været med i Arbejdet for Husmandsskolen fra den første Dag, først som Medarbejder ved »Politiken« og senere som Redaktør af »Venstres Folkeblad« i Ringsted. Ingen af Pressens Repræsentanter skyldte jeg større Tak for god og trofast Hjælp.

Derfor gengiver jeg med Glæde Redaktør Bransagers Hilsen til Husmandsskolen paa Indvielsesdagen:

»HUSMANDSSKOLEN.

Omstaaende Billede vil give vore Læsere det bedste Indtryk af, hvorledes Husmandsskolen ser ud.

Hvad denne Skole betyder, vil i Dag blive sagt i mange gode Ord, og vore Læsere vil ikke være uvidende om de store Forventninger, hvormed vi for vort Vedkommende ser hen til Skolen.

Dens egentlige Formaal ligger lige for:

I Planteavl og Husdyrbrug, i Husholdning og nyttige Bierhverv skal den være en Læremester for den danske Ungdom — mandlig og kvindelig —, som vil lægge sine Evner og søge sin Næring i det lille Jordbrug.

Den skal staa ved Kærehave som det Kundskabens Træ, af hvilket man lærer at kende Forskel paa Ukrudtet og Agerens gode Grøde.

Idet Skolen saaledes rejser Dygtigheden og Driftigheden i det lille Landbrug, skal den blive en mægtig Løftestang til Husmandstandens økonomiske Frigørelse. Og ude bag dette Maal skimter vi et nyt: Social og politisk Magt, voksende aandelig Kultur, Personlighedens Udvikling til rigere, menneskeligt Liv.

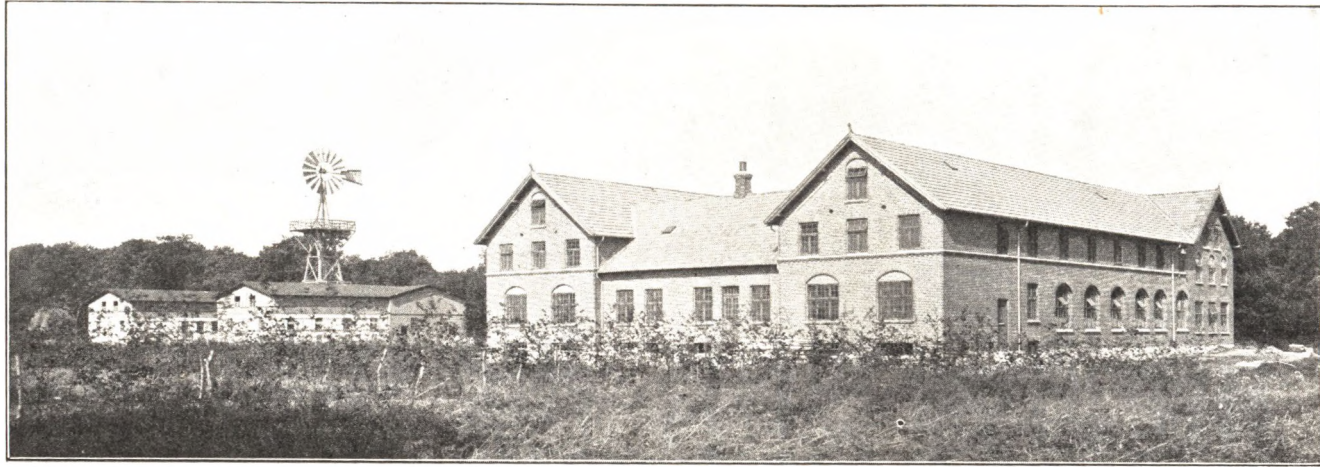
Alt dette, det er Husmandsskolen og dens Opgaver. Hverken mere eller mindre.

Det er en stor Sten, der kastes i Vandet. Den vil slaa sine Ringe vidt omkring.

Denne Skole holdes i Dag over Daaben af det bestaaende Samfund og dets Repræsentanter. I Virkeligheden betyder den et Stykke nyt Samfund. Og dens Fortjeneste skal i Tidens Løb kendes paa, hvor meget der væltes over Ende af det, der er gammelt og ikke værdigt til Livet, og hvor meget den til Gengæld rejser af nyt og levedygtigt over det gamle Ruiner.

Under den Mands Ledelse, der har rejst den, vil den aldrig glemme, hvad der er dens Forpligtelse og Ære.

Og de, til hvis Vækkelse og Fremdrift den skal gøre Dagens Arbejde, bør aldrig glemme at staa

KÆREHAVE HUSMANDSSKOLE.

som en Mur omkring den i Troskab og Tillid. — Da bliver denne Skole en drivende Styrke i vort Folk til at rejse den gode Strøm, der gaar nedefra i Folkelaget opefter mod Lyset og Luften.

Lykke til Arbejdet!«

»INDVIELSEN.

Formiddagen.

De fremmede ankommer.

Solen!

Ikke sandt, den offentlige Mening kræver, at vi begynder med Solen. I lange Tider har den klogeligt holdt sig tilbage for ikke at faa en vaad Trøje ligesom vi andre.

Nu i Morges, da den saa Skyerne drive bort for en rask Østenvind, stak den sit gule Solsikkehoved frem paa en blaa Himmelfgrund og smilede til hele Jorden, men allermest til Kærehave.

Her var man ikke forberedt paa Solskin, men tog alligevel imod det med fuld Hønnør. Alle Døre røg op paa fuld Gab, og Klodskov tog en rask Beslutning om at lægge Festen ud i fri Luft.

Et Øjeblik efter raslede der Grus paa de opblødte Veje, og paa den grønne Plæne bag Skolen gik Hammerslagene som Trommehvirvler paa Talerstolen, der rejses under de gamle Ege.

Samtidig rykkede Blomster og Grønt ind i det nye Hus, og Humøret lagde muntert Lys over alle de Kroge, hvor Solen ikke naaede ind.

Til Ringsted ankom de første Indvielsesgæster allerede tidligt paa Formiddagen.

Af Pressemænd hilser vi paa Redaktør Nerup fra Præstø (»Næstved Tidende«) og Redaktør S. Kjeldskov, den bekendte København-Korrespondent til en Vrimmel af Provinsens Blade. Fremdeles »Social-Demokraten«s Medarbejder Ursin.

Med Morgentoget fra København var ogsaa Landbrugsministeren, der imidlertid tog hjem til sin Gaard i Bringstrup for at have Formiddagen i Fred.

Allerede de tidligste Gæster fandt Ringsted flagsmykket i alle Gader og mærkede hurtigt, at de var kommet til Stedet for Dagens Begivenhed.

Dog, ved Middagstogene var det endnu øjensynligere, at det var her, Slaget skulde staa.

Baade fra Øst og Vest udtømte Kupéerne et Mylder af Mennesker, der alle havde Kærehave til Maal.

Forrest af alle opdager vi Ringstedkredsens Folketingsmand, Hr. Zahle med Frue, og i samme Kupé befinder der sig Fuldmægtig Waage fra Landbrugsministeriet.

Endvidere bemærker vi Professorerne Olrik og Westermann, Husmand Niels Mortensen, Kirke-Skensved, og Skoleforstander, Redaktør Bergstrøm fra Vadstena.

Næsten alle de fremmede lægger Vejen ad Ringsted, og Bane-stien ligner efter Togenes Ankomst et rullende Fortov.

Men nu ved Halvtretiden ruller Vognene rask mod Kærehave, Egnens Landbostand har gjort stort Opbud, og Kaperhestene fra Byen har svingende fuldt Læs bag Skaglerne.

Saa er det rimeligt, at ogsaa vi kommer af Sted.«

»I KÆREHAVE.

Her er der et Folkeliv som ved Dyreskuet, og Jorden er saa tør, at man næsten ikke kan se, det har været Syndflod i flere Uger.

Kendte Ansigter dukker frem paa den grønne Festplads: Red. Henriksen (Venstres Fælleskorrespondent), Journalist Frk. Svarre, Køge, Red. Fru Jensen, »Roskilde Dagblad«, Red. Jensen, »Sorø Amtstidende«, Folketingsmand Poul Christensen, Jens Chr. Larsen, Fjenneslev, Overlærer Hans Rasmussen, Sakskøbing, Red. Hansen, »Vestsjællands Socialdemokrat«. Desuden mange kendte Navne fra By og Opland.

Ja, vi opgiver Ævret og hengiver os til Glæden over det store Møde paa den smukke Septemberdag.

Der er 2—3000 Mennesker til Stede.«

Redaktør *I. V. Christensen*, »Ringsted Folketidende«, havde overtaget Redaktionen af »Ringsted Folketidende« den 1. Maj 1903, og allerede faa Dage efter gæstede han Kærehave og skrev sin første Artikel om Skolen.

I Sommerens Løb havde Redaktør Christensen skrevet gode Artikler om Kærehave. Det glædede mig, at Redaktør Martins Arvtager fulgte i det gode Spor.

Paa selve Indvielsesdagen blev »Folketidende« sendt ud til Kærehave med hele Forsiden fuld af Billeder og Tekst fra Kærehave:

»RINGSTEDEGNET, RINGSTED BY OG HUSMANDSSKOLEN.

Der gaar mange Traade som Bindeled mellem de tre Begreber, der udtrykkes i denne Artikels Titel. Allerede den Tid, der er gaaet, har afgivet talrige Vidnesbyrd om, med hvilken levende Interesse Midtsjællands og Ringsted Bys Befolkning omfatter Husmandsskolen ved Kærehave.

Det er et smukt Resultat af et godt Samarbejde mellem Husmandsskolens Stiftere, dens Leder, Ringsted By og Byraad og Midtsjællands Landmænd, store som smaa, at Skolen ligger netop, hvor den ligger.

Naar Husmandsskolen kom til at ligge ved Ringsted, er det selvfølgelig ikke sket tilfældigt. Der har været beslutsomme Mænd, som har hjulpet den over de første Vanskeligheder. Ringsted By gav de 30 Tdr. Land, og da Hr. Klodskov mente, at en Strimmel Skov var paa sin Plads, havde Sagfører Svendsen — den Mand, der i Husmandsskolens første Tid ikke sparede sig — en 5 Minutters Samtale med Skovens Ejer, Hofjægermester Howden-Rønnenkamp; saa blev der Skov til Husmandsskolen! De første 15.000 Kr., som Klodskov maatte præstere, rejstes paa et

Møde i Ringsted Børs en Sommerdag 1902. Det var ikke enkelte Mænd, der gav Pengene, sognevis garanterer man for dette Beløb. Et smukt Udslag af den Solidaritetsfølelse, der har raadet blandt Egnens Befolkning, et Udslag af en sand Standsforstaelse. Ogsaa fra Ringsted By ydedes der en Part af dette Beløb.

Det er vort Haab, at det gode Forhold, der er begyndt fra den første Dag, Kærehave Husmandsskole nævntes, vil blive fortsat gennem de forhaabentlig mange Aar, der kommer — til Held for Skolen, til Glæde og Nytte for Egnens Befolkning, til Lykke for det hele Land.«

»INDVIELSES-FESTEN.

Høj Septemberluft!

Sol trods Skyer og Taage de foregaaende Dage!

Saaledes burde det ogsaa være til denne Fest.

Vogn paa Vogn ruller ud til Kærehave som saa mangen Gang tilforn. Fra Husmandsskolens hvide Flagstang smelder Flaget med sin Inskription: »Kærehave Husmandsskole.« Gæsterne flokkes til Festen. Der er vistnok Repræsentanter fra alle Dele af Landet. Det er vanskeligt at nævne kendte Navne i denne Forsamling; thi der er saa mange af dem.

Folketingsmændene Zahle, Poul Christensen, Jens Jensen, Brændholdt, Doose, Red. Kjeldskov, Venstrebladenes Fælleskorrespondent, Red. Henriksen, Cand. P. Petersen, »Dannebrog«, Ursin, »Social-Demokraten«, Forf. Gustav Wied, Joh. Skjoldborg, Forstander A. Svendsen, Tune, Johs. Vedel, Høve, Red. H. Jensen, Slagelse, Byraadet in pleno med Borgmester Jürgens i Spidsen og mange andre.

Imidlertid trækker Folk sammen paa Festpladsen i Skoven. Ved Tretiden er der vist samlet 12 til 15,000 Mennesker i de smukke Omgivelser.

Saa toner

»Kærlighed fra Gud«

ud over Mængden. Genlyden kastes tilbage fra Skolens Mure, der lyser rødt gennem Løvet.

Da Sangen er sluttet, træder Forstander Klodskov frem paa Talerstolen og holder Velkomsttalen.

De jævne Ord finder Genklang i den store Forsamling.«

Forstander N. J. Nielsen-Klodskov:

Gud ske Lov og Tak, at denne Dag er kommen, da vi kan indvie Husmandsskolen!

Jeg har drømt om den, higet efter den og glædet mig til den i lang Tid: men Virkeligheden: Skolen, Pladsen, Eggen, ja, det hele er langt herligere og skønnere, end jeg har set det i Drømme og Længsler.

Derfor er de første Ord, som skal lyde herfra i Dag:

Gud ske Lov og Tak!

Det er til ham, jeg har vendt mig med Bøn om, at den maatte komme, og det er min Tro, at han i sin store Kærlighed har givet alt i saa rigt et Maal.

Der er saa mange andre, som jeg skylder Tak.

Saa mange, at jeg ikke kan nævne Navnene. »Ingen nævnt, er ingen glemt.«

En hjærtelig Tak til alle, som i Gerning, Ord eller Tanke har Del i, at denne smukke Skole er rejst her paa dette dejlige Sted, hvor alt har føjet sig saa let og godt, og hvor der nu er de bedste Betingelser for dens Maal og Fremtid.

Det skal nu og altid være min inderlige Bøn til Gud og min Stræben, at Skolen maa blive bevaret og komme til at virke til Gavn og Lykke for det danske Folk.

Det er min Bøn til dem, som hidtil har været Skolens Venner, at de ogsaa vil være trofaste mod den i Fremtiden.

Det er mit sikre Haab, at det vil lykkes Skolen at vinde mange nye Venner fra de Tusind Hjem i Landet, der vil slaa Kreds om Skolen og rodfæste den i Folket og hos Gud. Jeg tror, som Bjørnson har sagt:

»Bønnen bærer et Stykke frem
Paa Vejen mellem de tvende Hjem«

Ja, jeg véd intet bedre Ønske for dette Møde og for Skolens Fremtid, end at det maa sandes og siges af dem, som i disse

Dage er vore Gæster, og af alle — Mænd og Kvinder, unge og gamle — som senere i kortere eller længere Tid tager Bolig under Skolens Tag:

»Al Ting føjes som Gud vil,
Her er trygt at dvæle.«

Dertil give Gud Lykke og sin Velsignelse!

Sang: »Hvad Solskin er for den sorte Muld«.

KANTATE

til Kærehave Husmandsskoles Indvielse.

Af Journalist *Niels P. Larsen.*

Melodi af *Sophus Andersen.*

Synges af Ringsted Sangforening.

K O R :

Der blæser en Brise mod vide Maal
histude fra Udmarkens Hytter;
der lyder en Tale fra blankslidt Staal,
og Samtiden standser og lytter.

De Hytter sig ranke som Borge smaa,
den Jord bærer fyrstelig Grøde,
hvor forhen kun Tidsler og Stene graa
gav Farve til Urtidens Øde.

Se, Stridsmænd har kæmpet, mens Sekler svandt,
hvor Husmanden *byggede* Landet,
saa Danmark stod frem gennem Sejren, han vandt,
som Koralrevet ude i Vandet!

Recitation:

Du Husmand, som adled dit eget Navn,
øged dit Mod til Danmarks Gavn
ved Flids og Nøjsomheds Vane!
Sig, hvad du tænkte, naar frem du stred,
sig, hvordan du dit Eje led
paa den dig afstukne Bane?

Solo:

Langt ude, hvor Leret mod Tørven har Hæld,
 paa Skrænten ved Byskelle's Grænse,
 der ligger min „Verden“, der lever jeg vel
 uden Baand, uden hæmmende Trense.
 Derude med Jorden jeg tager mit Tag
 og vender mod Solen de stridige Lag.

Den Jord har jeg kær, for den føder sin Mand
 og giver en Smule til Bedste,
 saa Livet faar Farve, og Haabet ser Land,
 saa Glæden kan Husmanden gæste.
 Og Nakken jeg bøjer saa tidt for den Muld,
 der i Hænderne rette faar Klang som af Guld.

Fra Daggry til Kvæld jeg jo passer min Dont
 paa Marken, i Lo og i Lade.
 Og strammer end Musklen, og gør det lidt ondt,
 er dog Tankerne lyse og glade.
 For Hersker jeg er, hvor jeg bygger og bor,
 paa min Plet af Hjemlandets muldrige Jord.

Recitation:

Et Folkebud lyder:

Der rejses et Hus
 under Sjølund's løvede Skoves Sus,
 for Husmands Virke og Dyder.
 — Ved *Kærehave* skal Huset staa;
 dets Aand helt fremmest for Fremskridt gaa
 lig Vejen, der frem sig bryder. —

Kor:

Kundskab skal spredes,
 Fremskridt skal ledes
 som over Enge de vandfyldte Aa'r.
 Tanker skal dyrkes,
 Viljekraft styrkes!
 Husmandens Tid er som gryende Vaar.

Huset skal bygges,
 Fremtid betrygges!
 Visdomsgudinden vinkende staar.
 Saatid er inde,
 Fordomme svinde. —
 Vejen er der, hvor Husmanden gaar.

Landbrugsminister Ole Hansen:

Saa langt er vi altsaa kommet!

Efter at Spørgsmaalet om Oprettelse af en Skole, som særlig skulde tage Sigte paa at sprede større og bedre Oplysning og Fagdannelse ud blandt de smaa Jordbrugere — efter at dette Spørgsmaal har været drøftet paa Møder og i Pressen,

efter at en Kommission har været nedsat og afgivet sin Betænkning derover,

efter at Lovgivningsmagten ved 2 Love har søgt at bringe Sagen et godt Skridt fremad, efter at Planen til Skolen er bleven udarbejdet, og

efter at flittige Hænder nu i et Aars Tid har været i Beskæftigelse med dens Opførelse, staar vi nu ved det Tidspunkt, da Skolen skal træde i Virksomhed og søge at løse sin Opgave, den Opgave, som jeg før nævnte, særlig at sprede større og bedre Oplysning og Fagdannelse ud blandt de smaa Jordbrugere.

Saa langt er vi altsaa kommet!

Alt er her nyt og godt, og det fejler jo heller ikke, at Skolens Lærere og Lærerinder har adskillige nye og gode Tanker og Idéer, som de vil søge at gøre frugtbringende. For saa vidt kan man jo godt sige, at dette er en ny Gerning, der her skal tages op. Jeg vil dog foretrække at kalde denne Gerning eller det Arbejde, der her skal udføres, for et Led i alle de Bestræbelser, som gennem en længere Aarrække er udfoldet for at hæve den mindre Befolkning paa Landet op til større Oplysning og Dygtighed.

Mange her i denne Forsamling kan jo huske saa langt tilbage i Tiden, hvor det hørte til Sjældenhederne at træffe en rigtig vel-dreven Husmandslod. Heldigvis er der paa dette Omraade sket en meget stor Forandring til det bedre, og vi træffer nu mange ud-

mærket gode og veldrevne Husmandslodder, Hjem, hvor der leves et godt og hyggeligt Familieliv. Aarsagen, Grunden eller det, som har bevirket disse betydelige Fremskridt, maa søges forskellige Steder. Vore Højskoler og vore Folkeskoler har ved at bibringe Befolkningen større Oplysning medvirket sin Del dertil. Landboforeningerne har ved deres Virksomhed bidraget ikke saa ganske lidt til at vække Interessen for bedre Dyrkning af de smaa Jordbrug. Lovgivningsmagten har ved betydelige Tilskud til Præmiering af Husmandslodder og til Husmandsrejser o. s. v. medvirket betydeligt til Fremgangen. Men hvad der dog særligt har været en mægtig Løftestang, det er vore Andelsforetagender, og da særlig Andelsmejerierne, hvoraf de smaa Jordbrugere uden Tvivl forholdsvis har haft den største Nytte.

Saa langt er vi altsaa kommet!

Store og betydelige Fremskridt er opnaaet; men der er endnu langt igen; vi maa videre og videre frem. Dertil skal denne Skole nu medvirke. Den skal være et nyt Led i den Kæde, som hidtil har trukket et betydeligt Læs. Men Skolens Opgave vil ikke være indskrænket til alene at lære Jordbrugerne at dyrke deres Jord bedre. Dette er meget godt, men dog for lidt. Opgaven vil tillige blive i Samklang med vore andre Højskoler og Landbrugsskoler at bidrage til at højne vort Folk ogsaa paa andre Omraader, saavel i kristelig som i folkelig Henseende. Skolens Forstander, Lærere og Lærerinder staar nu parat til med Iver og Lyst at optage deres Arbejde, deres Virksomhed. Lad os haabe, de maa faa Held og Lykke dertil. Alle, som nærer virkelig Interesse for sund og god Oplysning i vort Folk, knytter de bedste Forventninger og Forhaabninger til det Arbejde, der her skal udføres, og idet jeg nu erklærer Kærehave Husmandsskole for aabnet, vil jeg udtale de bedste Ønsker for dens Fremtid, og jeg vil haabe, at det Arbejde, der her skal gøres, den Gerning, der her skal udføres, maa blive til Gavn for vort Folk og vort Land.

Telegram fra Kultusministeren:

»Forstander Klodskov, Kærehave,
Ringsted.

Mine bedste Ønsker for Dem og Skolens Fremtid.

J. C. Christensen.«

ANDEN DEL.

Kor:

Huset er bygget til Lærdoms Ly,
 maalklart det staa under Bøge.
 Lys skal det sprede fra Udmark til By,
 Livsformer hæve og øge.

Huset skal staa under Stormes Sus,
 staa under Medgangens Tider;
 staa under Solskin og Modvejrets Brus
 med Udsyn fra høje Vidder.

Recitation:

Du Husmandsskole, du faar din Daab
 til Husmands Ære for Danmarks Haab,
 for Fremtids Runer at raade.
 Naar Husmænd fylker sig i din Sal,
 da hæv kun Røsten og myndig tal
 de Husmænd og Landet til Baade!

Kor:

Hejs nu Fanen mod Sky,
 som fra Udmark vandt Ry
 under Flids og Nøjsomheds Navn.
 Lad den ildnende staa,
 over Dagværket naa,
 som vort Samfunds lysende Bavn.

Lad det kendes paa Land,
 lad det spørges ved Strand,
 at dit Maal er Husmandens Vel.
 Lad det være din Arv
 ret at fremme hans Tarv
 til Danmarks voksende Held.

Solo og Kor:

Du Husmand rank din Ryg i Dag
 og rejs din Pande frit!
 Du staaer med Sejren efter Slag,
 du, som saa haardt har stridt.

Du Husmand hæv dit Blik i Dag
 og lad det skue vidt!
 Se ud og se: at *Husmandssag*
 gaar fremad Skridt for Skridt.

Frisind skal løves,
 Arbejde øves
 baade i Højsal og Husmandens Hjem.
 Tiden er inde, da Kræfter skal prøves,
 Fremskridt skal vokse sig frem.

Samhold skal trives,
 Viljerne stives
 lige fra Borgled til Udmarkens Skel.
 Dagen er kommen, da Haandslag skal gives,
 Danmark til Ære og Held.

Husmand Niels Mortensen, Kirke Skensved:

Saa har vi da nu naaet den efter min Mening betydningsfulde Dag, da den første Skole, der særlig tager Sigte paa at dygtiggøre den danske Husmandsstand, kan indvies.

Da Hr. Klodskov fremkom med sin Plan, søgte jeg at yde ham den Smule Støtte til Sagens Fremme, som jeg formaaede, og mange af mine dygtigste Standsfæller sluttede sig straks ved Sagens Fremlæggelse paa Frederiksborg Højskole til Tanken.

Imidlertid var den Sag ikke saa nem at bringe i Orden, der var mange og store Vanskeligheder at komme

over, og det saa næsten ud, som skulde det ikke lykkes at bringe Planen til Udførelse, og altid fik jeg det Spørgsmaal, naar jeg kom omkring blandt Husmændene, om jeg troede, det vilde lykkes Hr. Klodskov at naa sit Maal.

Saa kom Systemskiftet, vi fik et Venstreministerium, og som De véd, fremkom Landbrugsminister Ole Hansen kort efter sin Udnævnelse med den Udtalelse, at Ministeriet vilde støtte denne

Sag. Det var mig en Glæde, at han, Gaardmanden, saa resolut tog denne for Husmandsstanden saa betydningsfulde Sag op, og jeg behøver næppe at tilføje, at det var med Glæde, jeg svarede Ja, da Ministeren lod forespørge, om jeg vilde være villig til at tage Sæde i den Kommission, der skulde nedsættes for at overveje Sagen og eventuelt fremkomme med Forslag til dens Gennemførelse. Hvad der senere skete, kender vi jo alle. Kommissionen foreslog og Regering og Rigsdag vedtog og ophøjede til Lov, at der bevilgedes en Sum til to saadanne Skoler, en i Jylland og en paa Øerne, den, vi i Dag holder Indvielsesfest for. Samtidig blev de nødvendige Pengemidler bevilgede til dem, der ikke selv har Raad til at betale for at deltage i Skolens Kursus.

Jeg vil da tillade mig paa mine Standsfællers og egne Vegne at bringe Hans Ekscellence Landbrugsminister Ole Hansen vor hjærteligste Tak, fordi han saa resolut tog denne Sag op og ydede den sin kraftige Støtte.

En hjærtelig Tak til de mange, der paa forskellig Maade har bidraget til, at Skolen er bleven rejst.

Til Husmændene og deres Hustruer vil jeg sige: Søg Skolen, og lad jeres Børn søge den! Derved yder vi Forstanderen vor Tak og Paaskønnelse, fordi han holdt ud, til Maalet var naaet.

Jeg er overbevist om, at der fra hans Side vil blive gjort alt for, at alle, som kommer her, kan faa et godt Udbytte af Opholdet. Og jeg vil da til Slut ønske, at den Herre, som er over os alle, vil give sin Velsignelse til, at den Gerning, som nu om kort Tid skal paabegyndes af Hr. Klodskov og hans Medhjælpere, maa sætte rige og gode Frugter for dem, der søger Skolen, og gennem dem komme vort hele Samfund til gode.

Sang af *Johan Skjoldborg* til Skolens Indvielse:

Mel.: Er Lyset for de Lærde blot.

Vi rejse her et Skolehus,
 der varsler andre Dage
 for dem, der krøb for Stormens Sus
 og sov ved Ovnerage —
 om Luft for dem i trange Kaar,
 om Lys i lavest Stue,
 om Arneild, der Flamme faar
 paa Hjemmets lille Grue.

Her læres Væksters Liv og Lov
 og iles mod det næste,
 her pløje vi med Tidens Plov
 omkap og mod det bedste ;
 af Ungdomsmodets blanke Staal
 her spændes Tankens Fjedre,
 her løftes Syn og flyttes Maal ;
 det bedste bliver bedre.

Her drives Ranker op ad Mur,
 de travle Bier surrer,
 Kaniner springer om i Bur,
 paa Taget Duer kurrer, —
 her skærpes Synet for det smaa,
 hvoraf det store bygges,
 hvordan en Mark i Flor kan staa,
 hvordan et Hjem kan hygges.

. . . . Den gamle Husmand staar ved Gavl
 og stirrer over Vænget.
 Vel er han kun et fattigt Skravl,
 paa alle Sider stænget,
 men nu han retter krøget Krop
 og ryster af sin Tynge ;
 han lytter til, han vaagner op,
 han hører Lærken synge.

Han fatted ej de mange Aar
 dens glade Toneflagren,
 fordi han Sommer, Vinter, Vaar
 stod krummet over Agren.
 Han saa kun Furen, som han drog
 bag sine dorske Stude,
 ej Tidens store Tanketog
 i Horisonten ude.

Nu løfter sig til Sang hans Røst,
 der før var stum og stille,
 saa stiger vel en Gang i Bryst
 det Mod, der før var lille,
 saa træder vel de Tusind frem
 og kræver deres Ære
 med lige Ret for alle Hjem,
 der fælles Byrde bære.

Han ud mod Himmelranden ser,
 hvor Tidens Dæmring bølger;
 af Drømme havde han ej fler,
 nu Drøm med Dæmring følger;
 thi bag ved Skyen taageklam
 sig Gry og Lysning avle,
 der dæmrer Dag, en Dag for ham
 og dem ved andre Gavle.

— Et Udsigtstaarn vi bygge her,
 hvorfra vort Blik kan glide
 i Langsyn over Mark og Kær
 ved Gry og Aftentide;
 det Land, som Fædre efterlod
 og skal vor Slægt tilhøre, —
 det venter paa det unge Mod,
 den Gærning vi kan gøre.

Skoleforstander N. J. Bergstrøm, Vadstena.

Den Lærestalt, som her nu snart aabner sine Porte for en Samfundsklasse, hvis Lod det har været altfor længe at staa i Skyggen, men som bør træde frem med sin fulde Ret og Kraft, den har forvist sin store Betydning endog udenfor de geografiske Grænser omkring det Land, ved hvis Indbyggeres Begejstring og Samfølelse den opstod.

Hvilken Betydning Kærehave Husmandsskole skal faa for Danmark, er det jo endnu noget for tidligt fuldstændig at udtale sig om.

Men det, at den findes, er i og for sig af stor Betydning, naar man véd, hvilket Maal den har sat sig. Og for mig staar det fuldstændig klart, ikke alene

som en Forhaabning og et inderligt, varmt Ønske, at den skal blive til rig Velsignelse for sit smukke Fædreland og kraftigt bidrage til yderligere Udvikling af det lille Landbrug og dets Udøveres Eksistensbetingelser, Lykke og Trivsel.

Saaledes er jo ogsaa dens utrættelige Stifters bærende Tanke, og saadanne Ønsker og Forhaabninger er født af det hos Husmandsklassen stedse stærkere erkendte Behov for Oplysning og Udvikling, og saaledes har vel ogsaa Landets Regering og Rigsdag ment det, da Midlerne bevilgedes og der blev vist Interesse fra oven for Foretagendet.

En Husmandsskole, en Skole for de mindste indenfor Landbruget, det er noget, man i adskillige Lande endnu skal have svært ved at forstaa Muligheden af.

Men Danmark er i den Sag ligesom i saa meget andet til Fremme af sin Hovednærings Udvikling gaaet foran med et Eksempel, som skal blive til mere end et Haab, mange til Efterfølgelse, om ikke direkte, saa dog med vækkende Tanker og nyt efter lokale Forhold tillæmpet Initiativ.

For os, som ligger Danmark nærmest, og allerede i saa meget paa det tilsvarende Omraade har haft noget at lære fra dette vort nære Naboland, skal Husmandsskolen blive en vigtig Forøgelse af det allerede i Forvejen rige Studiemateriale. Den staar som et Tegn paa, at Tiden har forstaaet, at det gælder om at dygtiggøre et Folk til Bunds.

Naar vi med større Skarer for hvert Aar i den sidste Tid har sat Kursen mod Danmark for at lære noget af dets fremragende Husmænd og siden søge at omsætte vore Indtryk i vore respektive Hjem, saa viser det jo noksom, at vi erkender dette vort Nabolands betydelige Forspring for os. Thi fandt vi ingenting at lære her, saa kom vi vel næppe igen Aar efter Aar.

Vi har fra Besøg hos Danmarks Husmænd og dets Andelsforetagender m. m. ført med os hjem saa mangen værdifuld Lærdom og Vækkelse, at vi har haft vore Rejser godt betalt, og blandt de indvundne Indtryk, som vi modtog her, vil jeg ved Siden af dem, som fremgaar af et lille Jordbrugs Opdrift til det højst mulige Udbytte, sætte Indtrykket af Smaabrugernes Ansvarsfølelse og den hos mange levende Erkendelse af Nødvendigheden og Betydningen af gennem Sammenslutningen at søge mere kraf-

tigt at føre sine Ønsker frem til Sejr og iøvrigt være til indbyrdes Støtte.

Husmandsskolen skal blive en mægtig Løftestang til Smaafolkets Højning saavel i aandelig som social Henseende. Og dens Virksomhed vil snart give Genlyd ud over Kysterne ved Østersø, Nordsø og Vesterhav og endnu længere bort i den vide Verden til Hæder for Danmark.

Maatte dette Ekko da altid lyde klart, og maatte man altid baade her og der lytte til denne Tale, som altid vil forkynde en af Menneskerettighedernes største Sejre. Maatte denne Skole altid lyse som Sandhedens Fyr og vise Sanddruhedens Vej med stadt og klart Skin, omend Storme og Brændinger skulde blive haarde nok. Og maa den altid holde Vejen aaben til og fra sine Sale for den videnskabelige Forskning, om end dennes Resultat skulde omstyrte et eller andet kært Dogme.

Sandhed og Ret opad og nedad, selv om Sandheden bringer Vabler paa en ømtaalig Hud og Retten gaar Egenkærligheden skarpt imod. Dette er et godt Løsen.

Hvad betyder det vel, om en saadan Virksomhed ikke bliver aldeles rosenstrøet, eller om Uforstand og Misforstaaelser, til og med fra deres Side, for hvis Vel man har villet arbejde frem, gør Skaar i den Lykke, som Pligtopfyldelsen skulde skænke.

»Hvad rätt du tänkt, hvad du i kärlek vill,
Hvad skönt du drömt, kan ej af tiden härjas;
Det är en skörd (Höst), som redan honom bergas,
ty den hör evighetens rike till.«

Maa disse Tanker bære Modet oppe hos Skolens ledende Kraft, hvis det her som ved alt menneskeligt en eller anden Gang skulde arte sig anderledes, end Haabet og Begejstringen maledede Fremtiden.

Med saadanne Forhaabninger udtaler jeg hjertelige Ønsker for Kærehave, og jeg glæder mig over, at det blev mig forundt at fremføre en Hilsen med Tak fra mange svenske Venner af Husmandsskolen, i første Række da fra dem, som med mig har set Begyndelsen til dette Anlæg og har gjort personligt Bekendtskab med dets utrættelige, indsigtfulde og brave Ophavsmand.

Med Tak og Lykønskning hilser jeg da navnlig fra de smaa i mit Hjemland, som i Almindelighed lever under betydelig mere

trykkende Forhold end de, for hvem denne Skole nærmest er betænkt.

Tak og Lykønskning, thi Husmandsskolen skal bane Vej for Smaabrugets Fremskridt ogsaa hos os.

Og saa:

Staa tryg, du unge Skole!

Gud give, at du maa blive et hyggeligt og lykkeligt Hjem for flittige Smaakaarsfolk.

Sang af *Jens Peder Jensen* til Skolens Indvielse:

Mel.: Langt højere Bjerge saa vide paa Jord.

Der hører lidt mer til at dyrke sin Jord,
end dette at saa og at pløje.
De Kræfter, som sætter paa Ageren Spor,
det gælder at kende helt nøje;
thi naar vi i Pagt med de Kræfter vil gaa,
da vil vi det højeste Udbytte faa.

Der hører lidt mer til en Have at faa,
end bare i Jorden at grave;
vi varsomt maa frede om Spirerne smaa,
og holde alt Ugræs i Ave;
da Frugternes Fylde vil dække vort Bord,
og Blomsten udfolde sit rigeste Flor.

Der hører lidt mer til at bygge et Hjem,
end opføre Taarne og Fløje.
Har Aanden, der raader, blot Kræfter i Gem
til Hjærterne sammen at bøje,
da bliver der hjemligt for store og smaa —
i Rigmands Palads og i Fattigmands Vraa.

Det er ikke nok til at føle sig tryg
i Livet, og Lykken at fange,
at stole paa Kraften, man selv har i Ryg —
den svigter i Tiderne trange.
Nej, Kraften fra oven gi'r Livet sit Værd,
med Evigheds-Stræben med Maal for vor Færd.

I Dystløbet her vi saa ofte med Flid
maa spænde hver Muskel og Nerve;
da letter det stundom paa Slidet, naar vi
os Indsigt og Kundskab erhverve.
Men lettest det gaar dog, det mærker vi nok,
naar vi kunne lære at løfte i Flok.

At vælge det bedste fra først og til sidst
 en vanskelig Kunst er at lære.
 Jo mere det lykkes, des bedre forvist
 der bliver i Danmark at være.
 Saa fik da, vor Skole en Opgave stor:
 At pege paa Vejen, hvor Fremtiden gror.

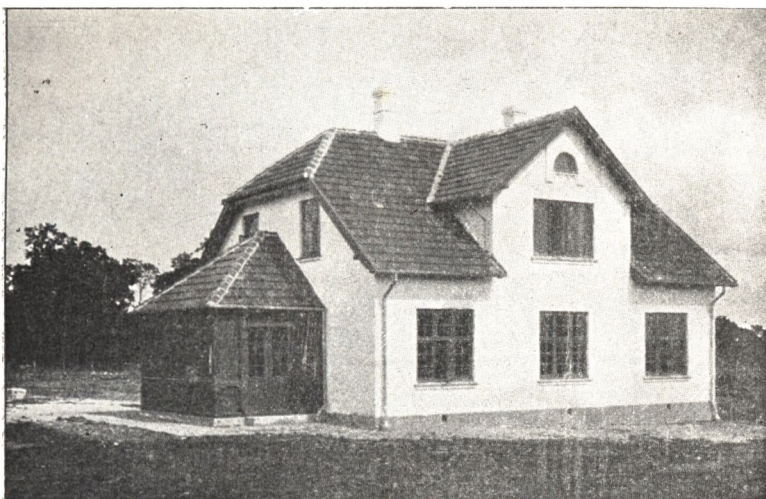
Og det skal du vide, hver Yngling i Vaar,
 som haaber lidt fremad at vinde,
 og det skal du vide, hver Pige, som staar
 med drømmende Længsler i Sinde!
 At elske I, hvad der er Kærlighed værd,
 vil Livet sig forme, saa I faar det kær.

Og drager I ud, se, da gælder det blot
 at finde en Plads, I kan fylde!
 Med Troskab i Sind vil det gaa Eder godt,
 men glem ej, hvad Danmark I skyldte.
 Tag med Eder Ord, som kan mane til Daad,
 da bliver der Lykke i Hjemmene smaa!

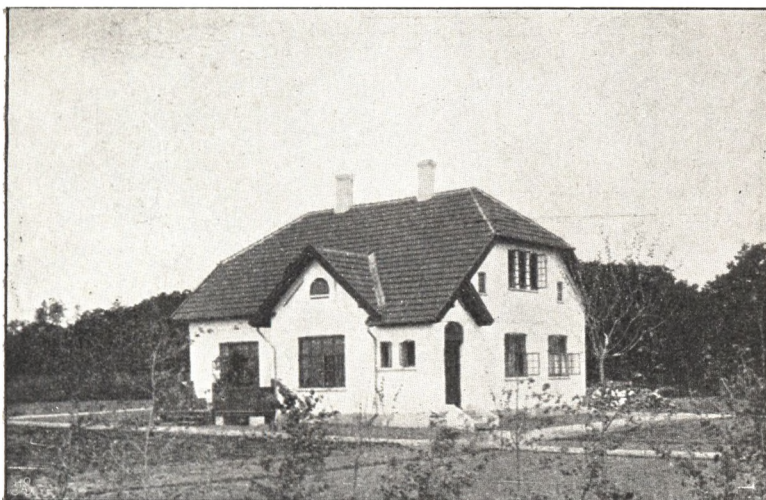
Saa var der en Pavse, hvor Skolen, Lærerboligerne, Avlsgaarden, Marken, Haven og Anlæggene blev taget i Øjesyn. Fotografierne benyttede ogsaa Lejligheden til at tage adskillige Plader; dem maa vi her nøjes med at se lidt paa.

Skolen (set fra Sydvest).

Lærerboligen „Østerbo“.

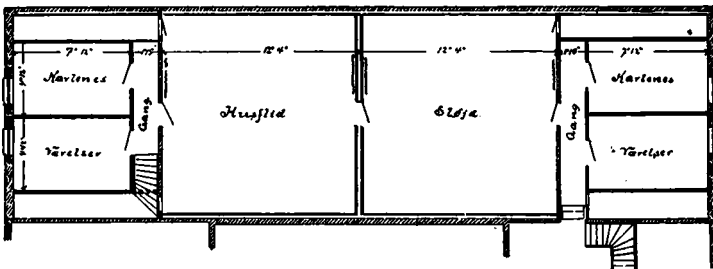
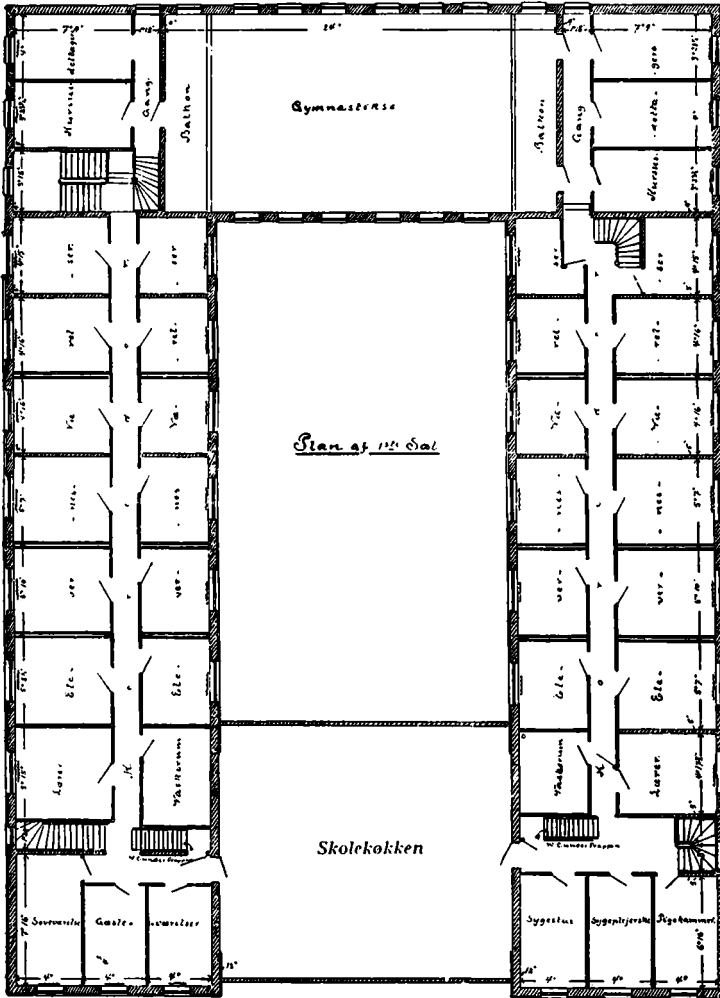
Lærerboligen „Vesterbo“.

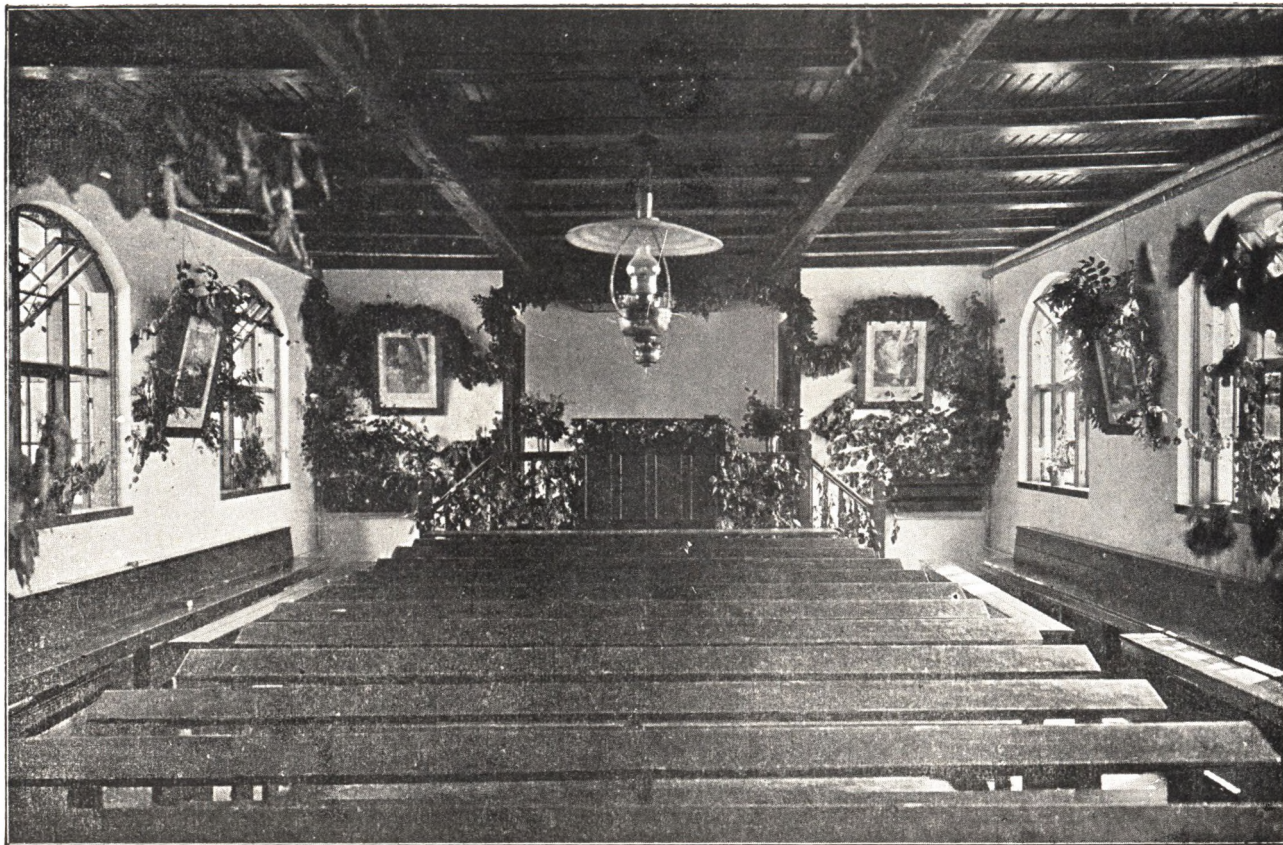
Indvielsen paa Festpladsen.

Mange kendte Kvinder og Mænd.

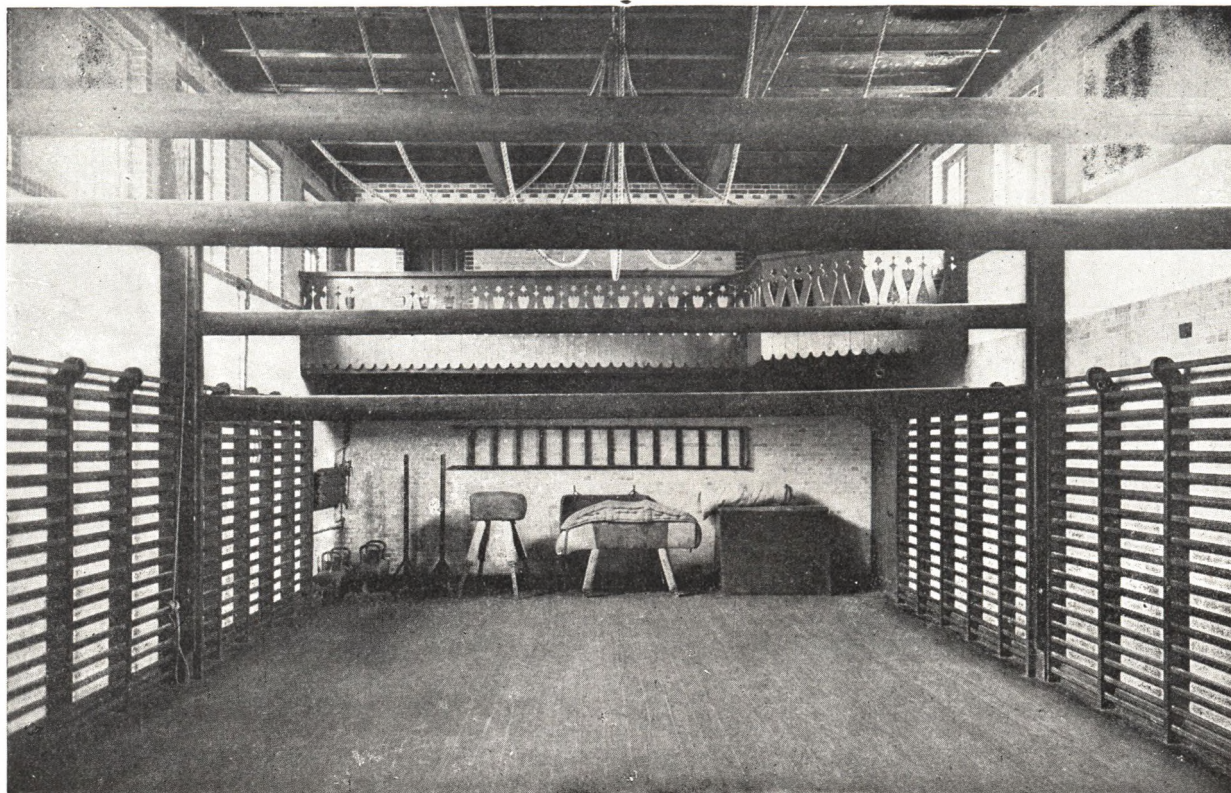
Grundplan af 1ste Sal og Tagetagen.

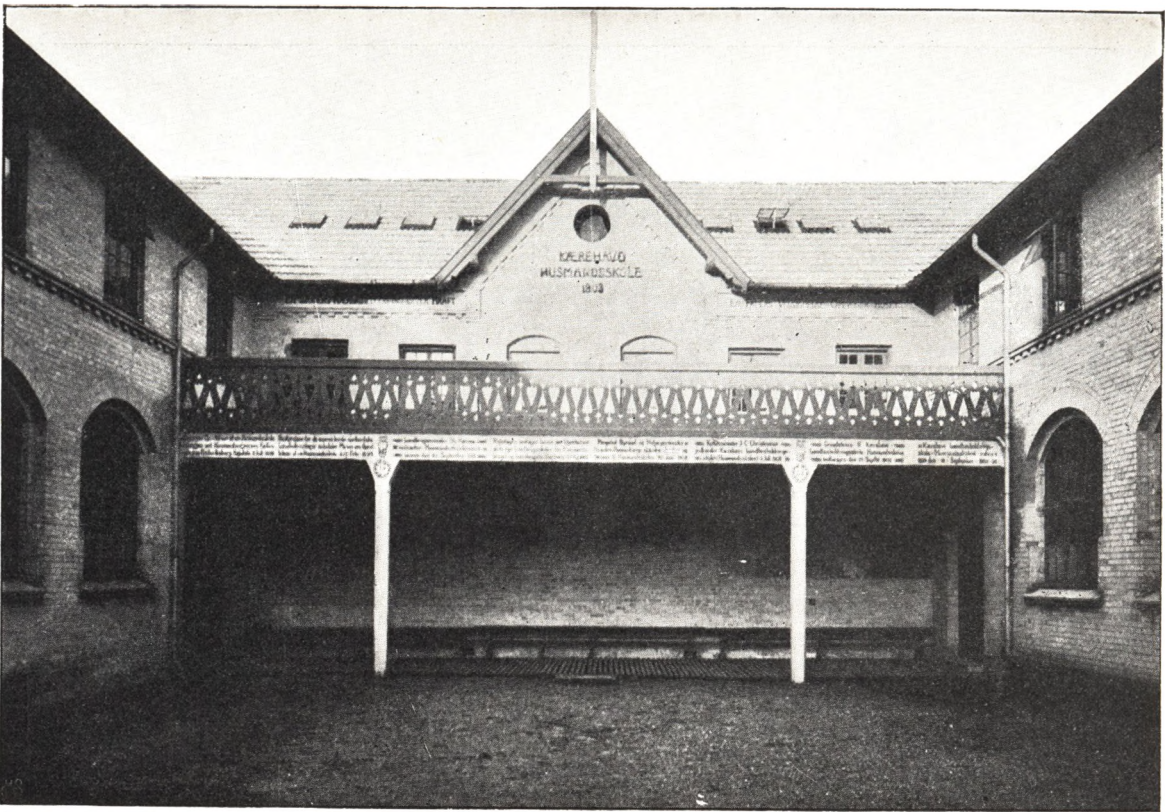
Foredragssalen i Vest.

Spisestuerne 1 Øst.

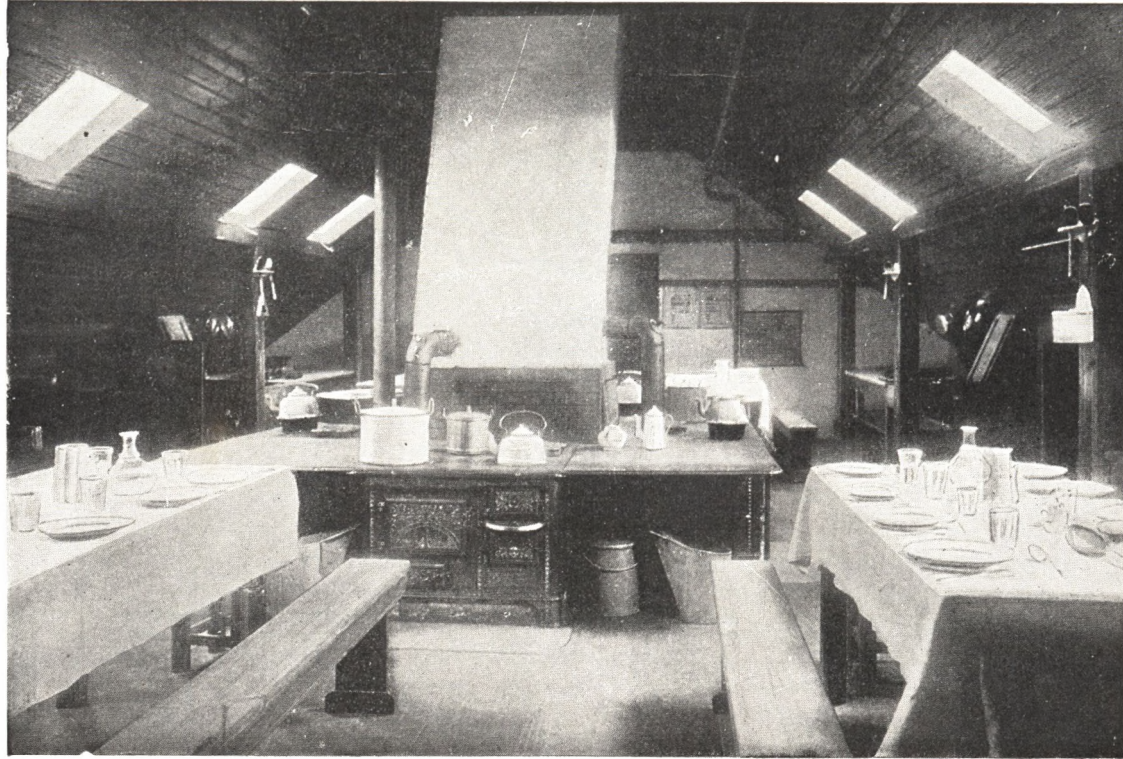

Gymnastiksalen i Nord.

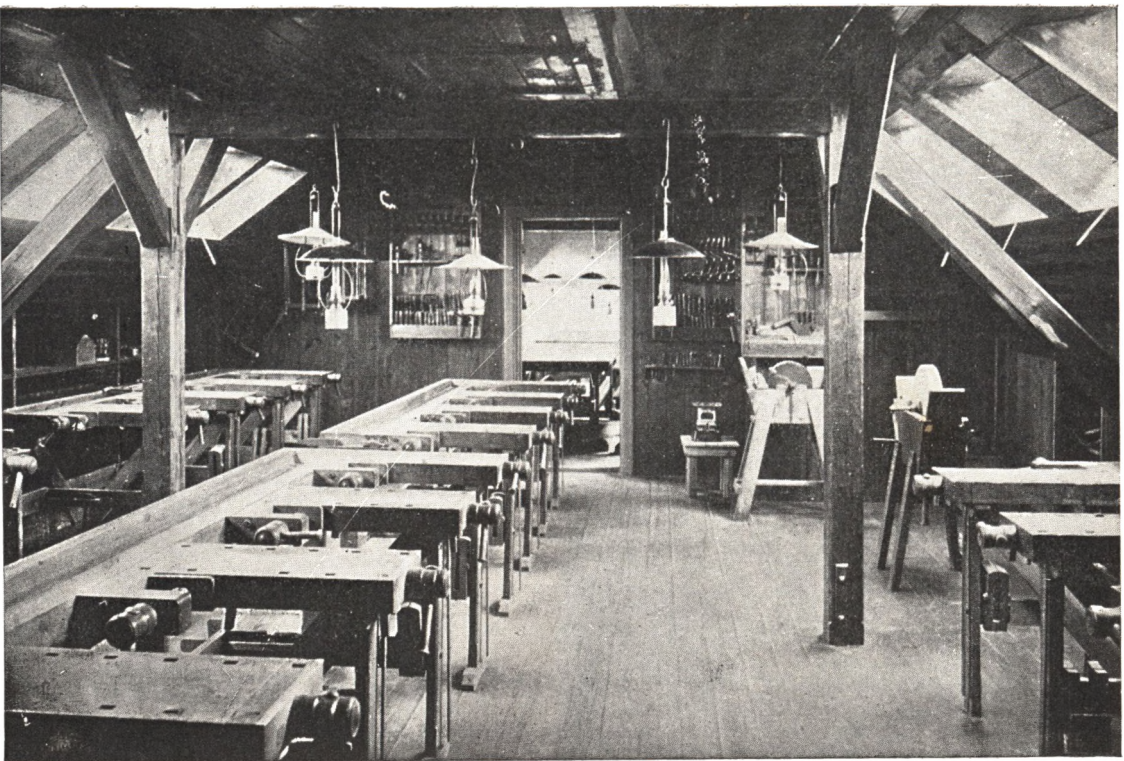
Skolegården (set fra Syd).

Af de Rum, som findes i Kælderens, skal jeg særlig henlede Opmærksomheden paa Bade- og Omklædningsrummene. I det store Baderum er der fire Brunser, hvoraf der daglig kan faas varmt, koldt eller tempereret Afskivningsbad. Det lille Baderum er til Damp, og i Reglen er der en Gang ugentlig Dampbad, begge Dele kan anbefales som fortrinlige Midler til at bevare Sundheden.

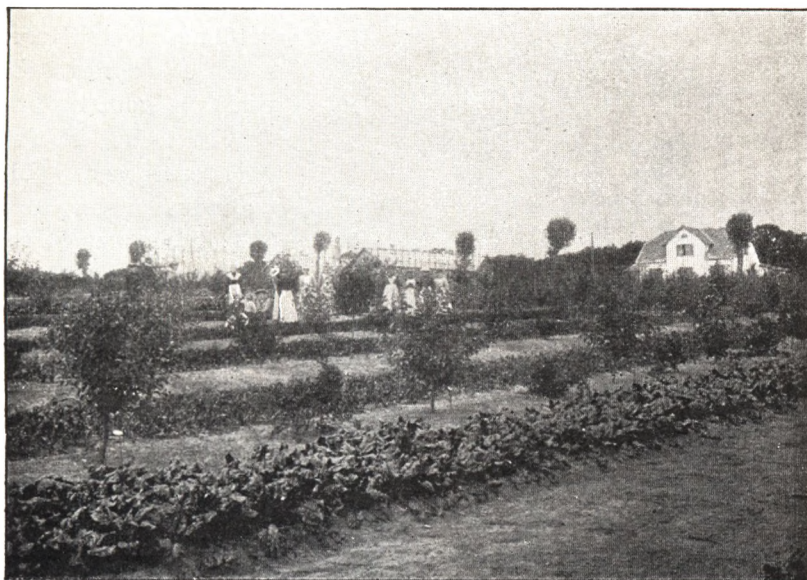
Skolekøkkenet.

Der er opstillet 4 Komfurer og en fritstaaende Gryde samt Køkkenborde og alt andet Udstyr for Køkken- og Spisestuer. Ved hvert af de fire Komfurer kan der arbejde 5 Piger (regnes for en Familie). I Køkkenet kan der altsaa arbejde 20 Elever. Hver Familie spiser den Mad, de har lavet i Skolekøkkenet. Under Vejledning af Lærerinderne besøger Eleverne alt Køkkenarbejde.

Husflid- og Sløjdskolen.

Der er Værktøj og Høvlebænke til 25 Elever i det første Lokale. Børstebinding, Bogbinding, Kurveffletning, Skomageri o. lign., altsaa den egentlige Husflid, er i det andet Lokale.

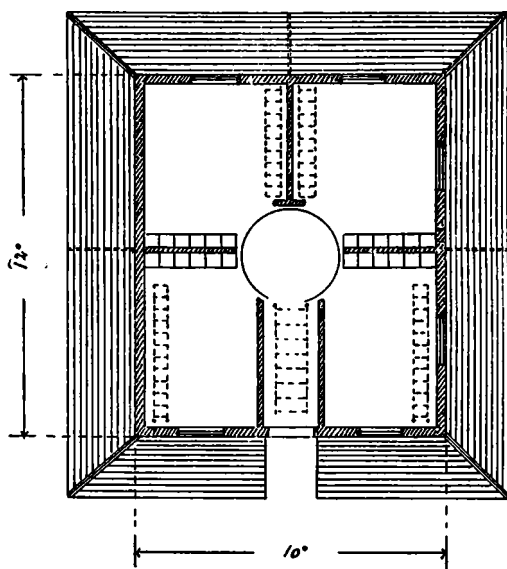
Frugthaven.

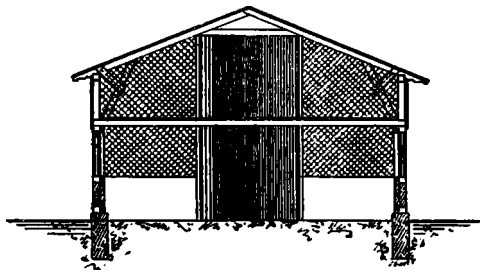
Avlsgaarden (set fra Sydøst).

Façade af Hønseshus.

Grundplan af Hønseshus.

Snit af Hønseshus.

Billederne gengiver det ene af de Huse, som er opført. Et praktisk, godt og billigt Hønseshus skulde det gerne være. (Licitationsprisen var 800 Kr.) Ved at se lidt paa Tegningerne vil enhver vist let forstaa den simple Indretning: Grunden støbes i 15 Tommers Højde af Beton. Den udvendige Mur er $\frac{3}{4}$ Stens Hulmur (indvendig er altsaa muret en Sten paa Kant og bundet til den udvendige Mur med Staaltraadsbindere). I Midten af Huset er der en Tremmecylinder, hvorpaa der er slaaet Hønsenet. Cylinderen har en Aabning i den ene Side af Bredde som en almindelig Dør og kan drejes om en Akse i Loftet. Gaar man ind i Cylinderen, der er 3 Alen i Tværmaal, kan man altsaa dreje den, saa Aabningen kommer ud for hvilken af de fire Indgange, man ønsker, og samtidig afspærres for de andre.

Højskoleforstander Kristensen-Randers.

Sang: Hvad Solkin er for det sorte Muld.

— — — .
 Det smukkeste Vidnesbyrd om vor Tids Sans for det smaa, det enkelte, det, der kun er en lille Brøkdæl af det hele, findes i Arbejdet for Samfundslivets heldigste Udvikling. Vi er paa Vej, men ogsaa kun paa Vej, derhen, at en Uret imod den enkelte føles som en Skam for hele Samfundet. Virksomheden for hjemløse Børn, syge og fattige, for de unge, der aftjener deres Værnepligt, og for dem, der er komne paa Kant med den lovlige Orden — hele denne Virksomhed hviler paa den

Opfattelse, at den store Folkelykke er Summen af Lykke for alle de enkelte. Der er i Færd med at arbejde sig en Politik op, som »taler til Hvermand mildt, til Borger og til Bonde og ringeste Gangerpilt«.

Man kan ogsaa sige dette paa den Maade, at det er en Hjemmenes Politik, der nu arbejder sig frem. Store Hjem kan ikke ret mange faa. De smaa Hjem er i Flertal i Verden, ogsaa her til Lands, og Pladsen slaar til til mange af dem endnu. Staten har rakt Haand til Dannelsen af saadanne Hjem ved Lov af 24. Marts 1899 om Jord til Landarbejdere. Lov om Fæste-, Leje- og Tjenestehuse værner om saadanne Smaahjem, og ved Lov om Statstilskud til Landbrugskursus og ved den Lov, der gav Hjælp til Oprettelsen af Kærehave, yder Staten Støtte til den Virksomhed, der skal drives i mange mindre Hjem. Bag ved denne Statens Virksomhed for de smaa Hjem i Huse og Gaarde ligger der ikke alene en smuk Følelse, men ogsaa en klog Tanke. Saadanne Hjem

er den bedste Planteskole for de borgerlige Dyder, der gør hele Samfundet stærkt og sundt og glad. I saadanne Hjem er der meget Arbejde, som Børnene kan magte. Her udvikles deres Ansvarsfølelse — samtidig med Følelsen af Frihed og Selvstændighed, disse to Følelser, som fortrinsvis danner den gode Borger. Her kan Børnene saa at sige sanse det gode Eksempel, og dette er noget andet end at faa det for som en Lektie. Her er der Arbejde nok til at tage den modne Mands og Kvindes Kræfter i Brug, og paa den anden Side er Arbejdet ikke saa mangfoldigt, at Sindet splittes og spredes af det. Fra saadanne Hjem gaar en Ungdom ud med Minder, som lyser ud over Fremtidbanen. Og i saadanne Hjem kan de gamle finde den gode Hvile ovenpaa en vel anvendt Livsdag.

Saa ønsker jeg for denne Skole, at det Lys, som kommer til at udgaa fra dens Virksomhed, maa blive kendt i mange tusinde Smaahjem, i glade, gode Sind, i dygtige Tanker og i flittige Hænder.

Og et Ønske til har jeg at fremføre ved denne Lejlighed. Det undgaas vel ikke, at Skolen her bliver kaldt »Husmandsskolen«, skønt dens Arbejde jo ikke er begrænset til Husmandsbruget, men tillige skal omfatte de af Landbrugs-Bierhverv, som ogsaa andre end Husmænd giver sig af med. Jeg ønsker, at en dansk Fællesskabsaand alle Dage maa raade her. Gejstlighedens, Adelens og Borgerskabets Historie viser, at en Stand gavner sig selv og hele Samfundet mest, naar Tanken paa fælles Bedste fylder den mest, og at en Stand gik imod sig selv, naar den forfaldt til kun at tænke paa sig selv.

Lykke for Kærehave Landbrugsskole til at vandre paa den gode Fællesskabsfølelses velsignelsesrige Vej!

Sang: Dagen gaar med raske Fjed.

SØNDAGEN DEN 20. SEPTBR.

Folketingsmand Zahle.

Sang: Du Husmand, som ørker den stridige Jord.

For første Gang i Danmarks Riges Historie rejses i Dag et Mindesmærke for en Husmand.

Hvem var han?

Af ydre Vilkaar var Peder Hansen, Lundby, Søn af en Træl og selv en Træl. Men der boede i ham en frimodig Aand, som brød alle Lænker. Derfor blev der af denne Træl en Mand, der trodsede den enevældige Konge, der sejrrikt kæmpede mod hele den danske Adel, der lød Ministres, Amtmænds og Dommeres Forfølgelser og

samlede sine Ulykkesbrødre om sig til Kamp for borgerlig Frihed og økonomisk Selvstændighed.

Peder Hansen blev født 1801, ved Tærskelen til det Aarhundrede, paa hvis første Halvdel det hviler som en uaftvættelig Skamplet, at Husmandsstanden nedtrykkes i det usleste Slaveri. Alt det Hoveri, som Gaardmændene ifølge de store Landboreformer fritoges for, væltedes efterhaanden over paa Husmændene. Dels ved Hjælp af slette Love, dels ved A. S. Ørsteds endnu slettere Fortolkninger lykkedes det at forvandle Husmændene fra Fæstere til Lejere, paalægge dem Ugedagsarbejde efter »Herskabets«
Forgodtbefindende og svinge Hundepisken over deres Skuldre, naar de forsultne, udmarvede og modvillige dyrkede Herremandens Jord. Paa Hovmarken trivedes alle Laster, afskaaret fra alt Haab og alle Udsigter sank Husmanden ned til at blive — efter Peder Hansens egne Ord — en fattig, forhungret, underkuet og forsagt Stakkel.

Peder Hansen havde ikke mindre Grund til at tabe Modet end hans Standsfæller. Hans Barndom og Ungdom forløb som

andre unge, fattige Karles. Da han 27 Aar gammel giftede sig, kom Livet ham særligt haardt i Møde. I 3½ Aar maatte han sidde i en Indsiddlerlejlighed hos en Bonde i Lundby, fordi ingen Godsejer vilde lade ham faa en Bolig. Først da fik han Løfte paa og omsider efter fulde 10 Aars Forløb Fæste paa det lille Hus i Lundby, som blev hans Hjem, til han døde i 1854.

Saa kom Systemskiftet i 1848, og alt var forberedt til Gennemførelsen af en væsentlig Del af de økonomiske Reforme, P. Hansen havde kæmpet for. Det skete ved Forordning af 27. Maj 1848. — — —

— Saa gik mange Aar, og der kom igen et Systemskifte i Danmark, hundrede Aar efter P. Hansens Fødsel. Den nye Tid bragte igen et godt Budskab til Husmændene. Hvad der endnu var blevet efterladt uløst ved Forordningen af 27. Maj 1848, blev i alt væsentligt naaet ved den Lov om Forbedringer i Fæste- og Lejehusmænds Kaar, som Landbrugsminister Ole Hansen gennemførte.

Vi fik den Lov, ved hvilken Grunden er lagt til Kærehave Husmandsskole paa den samme Ministers Foranledning.

Vi venter inden faa Maaneder almindelig kommunal Valgret. Naar den er gennemført, staa Husmændene i borgerlig Henseende kun tilbage for den privilegerede Landstingsvælger.

Det maa ogsaa falde bort.

Det er intet Tilfælde, at vi rejser Mindestenen over Peder Hansen paa Husmandsskolens Grund, Kundskab er Magt!

Magt var der i Peder Hansen, og Magt vilde han bringe sine Standsfæller, Magt og Ret.

Lad Stenen staa her som et Symbol for den Ungdom, som samles paa Husmandsskolen. Et Symbol, der viser dem, »at det beror mest paa Iver og Lyst hos dem selv, om de skulde blive oplyste og selvstændige Mænd eller uoplyste og viljeløse Slaver af andre«.

Et Bevis herpaa saa Peder Hansen i sin egen Livsførelse.

Lad denne Sten mane de unge Husmænd til Efterfølgelse, til frygtløs Stræben efter at hjælpe de fortrykte og til Trods mod al Uret!

Saa lader vi da Sløret falde for det første Mindesmærke, der rejses til Minde om en dansk Husmands Fortjenester af sit Fædreland.

Mindestenen for Husmand Peter Hansen, Lunby.

Ku'et af trølsomme Kaar,
uden Rankhed og Ret var hans Stand,
Trofast fra Hus og til Gaard
gik han den ensomme Mand;
talte de Ord, som slog Rod,
fordi det var Retfærd han kræved',
maned' til Styrke og Mod.
Han segned', men Standen sig hæved'.

Æ. C. Nielsen.

EFTER INDVIELSEN.

(»Venstres Folkeblad«.)

LØRDAGEN DEN 19. SEPTBR.

Det var i Aftes kendeligt, at Folk befandt sig godt ude paa Husmandsskolen. De hastede ikke med at komme hjem. I Foredragssalen samlede Johan Skjoldborg stort Publikum, medens han for Tilhørerne oprullede smaa Billeder fra sine Studier ude i Terrænet. Den populære Forfatter kunde glæde sig ved et rigeligt Bifald.

Samtidig spistes der ved mange Borde omkring i de andre Stuer, og hele Skolen var som een stor Myretue. Først ved Titiden begyndte det at tømme paa Gæsterne, og i Løbet af en Times Tid var der kun det halve Hundrede Fremmede, der skulde bo Natten over.

Saa mange husede Hr. Klodskov nemlig i Nat, og i Morgen bliver det mange flere. 60 af de Husmænd, der skal deltage i Husmandsforeningernes Sendemandsmøde paa Mandag, har nemlig bestilt Natteleje til i Morgen, fordi de vil være til Stede ved Afsløringen af Mindesmærket for Peter Hansen, Lundby.

MANDAGEN DEN 21. SEPTBR.

»Vi lyver ikke meget, naar vi paastaar, at der var samlet op imod 4000 Mennesker i Kærehave i Søndags. Og der var over denne mægtige Forsamling en vaagen Modtagelighed, en Friskhed i Opfattelsen, som gav den festligste Glans over Mødet.

Efter Afsløringen holdtes der Hvil en halv Times Tid.

Sang: Er Lyset for de lærde blot.

Saa talte Holger Begtrup om den Livsoplysning, som Skolen skal yde, og den Mulighed til virkelig Dannelse — Forstaaelse af Menneskelivet — som selve vor daglige Dont byder os.

Hr. Begtrup siger til os, at han vil være tilfreds, naar vi blot vil sige, at han holdt et udmærket Foredrag. Og det tager vi aldeles ikke i Betænkning.

Endelig slutter Hr. Pastor Stahlfest-Møller af med en lille, bevæget Tale.

Sang: Dejlig er Jorden.

Medens Solen synker i Vest, drager Folk hjemad, fyldte med en Rigdom af gode Indtryk.

Kærehave Husmandsskole har faaet en god Indvielse.«